

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
KÜLTÜREL ZEKÂ İLE KÜLTÜREL DUYARLILIKLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURHAYAT GÜVEREN

EKİM 2022

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
KÜLTÜREL ZEKÂ İLE KÜLTÜREL DUYARLILIKLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
NURHAYAT GÜVEREN

DANIŞMAN
PROF. DR. AYNUR AYTEKİN ÖZDEMİR

EKİM 2022

İMZA SAYFASI

Nurhayat GÜVEREN tarafından hazırlanan “Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kültürel Zekâ ile Kültürel Duyarlılıkları Arasındaki İlişki” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Hemşirelik Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

[Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR]

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

[Prof. Dr. Ayşe OKANLI]

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

[Dr. Öğretim Üyesi Hatice DURMAZ]

.....

Kurumu: Atatürk Üniversitesi

[Ünvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Kurumu:

[Ünvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Kurumu:

Tez Savunma Tarihi: 20/ 10/ 2022

BİLDİRİM

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine eklediğimi ve etiğe aykırı eylemleri (intihal, sahtecilik, çarpıtma, aşırma, çoklama, dilimleme, haksız yazarlık) yapmadığımı taahhüt ederim.

Nurhayat GÜVEREN

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığını taahhüt ederim.

Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR

ÖNSÖZ

Başladığımız günden bugüne beni hep destekleyen, umutsuzluğa kapılıp bırakmak istediğim anlarda benimle konuşup başaracağıma inandıran, sabırla yol gösteren, gelişmeme katkı sağlayan, tez danışmanım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışma arkadaşlarımdan özellikle Ebru, Nuran, Nurdan ve Zeynep'e destekleri için teşekkür ediyorum.

Bugüne kadar hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan, eğitim yolunda her daim arkamda olan ve hep daha fazlası için benim kadar çaba gösteren, aldığım kararlarda bana güvenip saygı duyan canım annem Ayşe KILIÇ ve canım babam Recep KILIÇ'a binlerce kez teşekkür ediyorum.

Ailelerine sonradan katılarak kızları olduğum, her zaman maddi ve manevi desteklerini hissettiğim annem Hatice GÜVEREN ve babam İlhan GÜVEREN'e çok teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitimimi tamamlamam için yeri geldiğinde benden daha istekli olan ve daha çok çaba gösteren, tezimi tamamlamamda benim kadar emeği olan, zorlukları beraber atlattığımız, yanımda olduğunu, desteğini, sevgisini sürekli hissettiren sevgili eşim Yusuf GÜVEREN'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Nurhayat GÜVEREN

ÖZET

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ZEKÂ İLE KÜLTÜREL DUYARLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

GÜVEREN, Nurhayat

Yüksek Lisans Tezi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Psikiyatri Hemşireliği Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR

Ekim 2022. 103 Sayfa.

Bu araştırma, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırma İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde 2021-2022 öğretim yılı bahar döneminde yapılmıştır. Evreni, belirtilen fakültede 2021-2022 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören 1346 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem grubu seçimine gidilmeksizin evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmış, 638 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından Tanıtıcı Bilgi Formu, Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği aracılığıyla online olarak toplanmıştır. Veriler sayı, yüzdelik dağılımlar, min-max değerler, ortalama, standart sapma, Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis H Test, Spearman Korelasyon test ile analiz edilmiştir. Çalışmanın yapılabilmesi için etik kurul onayı ve kurum izni alınmıştır.

Öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalaması $93,30 \pm 18,99$ bulunurken Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalaması $91,85 \pm 11,30$ bulunmuştur. Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği ile Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Cinsiyet, yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yer, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, mesleğini seçme durumu, yabancı dil bilme durumu öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalamalarını etkilediği belirlenmiştir ($p < 0.05$). Cinsiyet, okuduğu bölüm, mesleğini seçme durumu, yabancı dil bilme durumu değişkenlerinin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği puan ortalamalarını etkilediği saptanmıştır ($p < 0.05$).

Çalışmada öğrencilerin kültürel zekâ puan ortalamalarının orta ve kültürel duyarlılık puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin kültürel zekâ puanları arttıkça kültürel duyarlılık puanlarının da arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Kültürlerarası duyarlılık, Kültürel zekâ, Öğrenci.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL INTELLIGENCE AND CULTURAL SENSITIVITY OF HEALTH SCIENCES STUDUENTS

GÜVEREN, Nurhayat

M.Sc. Thesis, Department of Nursing, Psychiatric Nursing Program

Supervisor: Prof. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR

October 2022. 103 Pages.

This research was conducted as a descriptive and relationship seeker to determine the relationship between cultural intelligence and cultural sensitivities of the students of the Faculty of Health Sciences.

The research was carried out at the Faculty of Health Sciences of Istanbul Medeniyet University in the spring semester of the 2021-2022 academic year. The universe consisted of 1346 students studying at the specified faculty in the spring semester of the 2021-2022 academic year. It was aimed to reach the entire universe without going through the selection of the sample group, and the study was completed with 638 students. Data were collected online by the researcher through the Introductory Information Form, the Cultural Intelligence Scale, and the Intercultural Sensitivity Scale. Data were analyzed by number, percentile distribution, min max values, mean, standard deviation, Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis H Test, Spearman Correlation test. Ethics committee approval and institutional permission were obtained to conduct the study.

While the students' Cultural Intelligence Scale mean score was 93.30 ± 18.99 , the Cultural Sensitivity Scale mean score was 91.85 ± 11.30 . A positive and significant relationship was found between the mean scores of the Cultural Intelligence Scale and the Cultural Sensitivity Scale of the students studying at the Faculty of Health Sciences ($p < 0.05$). It was determined that gender, the place where he spent most of his life, mother's education level, father's education level, choosing a profession, and knowing a foreign language affected the mean score of the students' Cultural Intelligence Scale ($p < 0.05$). It was determined that the variables of gender, department, choice of profession, and foreign language knowledge affected the mean scores of the Intercultural Sensitivity Scale ($p < 0.05$).

In the study, it was found that the students' cultural intelligence mean scores were moderate and their cultural sensitivity mean scores were high. It was determined that as the cultural intelligence scores of the students increased, their cultural sensitivity scores also increased.

Keywords: Nursing, Intercultural sensitivity, Cultural intelligence, Student.

İÇİNDEKİLER

İMZA SAYFASI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİLDİRİM.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.v
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TABLolar LİSTESİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR VE SİMGELER	xi
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEMİN TANIMI VE ÖNEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN SORULARI	3
BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. KÜLTÜR KAVRAMI.....	5
2.1.1. Kültürün Tanımı	5
2.1.2. Kültürün Özellikleri.....	6
2.1.3. Kültürün Öğeleri	8
2.1.4. Kültür Türleri.....	10
2.1.5. Kültürel Süreçler.....	12
2.1.6. Kültür ve Sağlık	16
2.2. KÜLTÜREL DUYARLILIK	18
2.2.1. Kültürel Duyarlılık Kavramı.....	18
2.2.2. Kültürel Duyarlılık ile İlgili Yaklaşımlar	20
2.2.3. Sağlık Profesyonelleri Açısından Kültürel Duyarlılığın Önemi.....	25

2.3. ZEKÂ KAVRAMI	28
2.3.1. Zekanın Tanımı.....	28
2.3.2. Zekâ ile İlgili Bazı Kuramlar	29
2.3.2.1. Edward L. Thorndike’ın zekâ sınıflandırması.....	30
2.3.2.2. Robert Sternberg: Üç aşamalı zekâ.....	32
2.3.2.3. Howard Gardner: Çoklu zekâ kuramı.....	33
2.3.3. Zekâ Türleri	36
2.3.3.1. Sosyal zekâ.....	37
2.3.3.2. Duygusal zekâ.....	38
2.4. KÜLTÜREL ZEKÂ	39
2.4.1. Kültürel Zekâ Kavramı	39
2.4.2. Kültürel Zekâ Boyutları	41
2.4.3. Kültürel Zekânın Geliştirilmesi	46
2.4.4. Sağlık Profesyonelleri Açısından Kültürel Zekânın Önemi	48
BÖLÜM 3. YÖNTEM.....	51
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	51
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	51
3.3. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ.....	52
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	52
3.4.1. Tanıtıcı Bilgi Formu	52
3.4.2. Kültürel Zekâ Ölçeği	52
3.4.3. Kültürel Duyarlılık Ölçeği.....	53
3.5. VERİLERİN TOPLANMASI	54
3.6. VERİLERİN ANALİZİ.....	54
3.7. ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU.....	55
3.8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	55
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	56

BÖLÜM 5. TARTIŞMA	68
BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA	78
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ.....	90

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.: Sağlık Bilimleri Fakültesi Bölümlerindeki Öğrenci Dağılımı.....	51
Tablo 4.1.: Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı.....	57
Tablo 4.2.: Öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	58
Tablo 4.3.: Öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki.....	59
Tablo 4.4.: Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Kültürel Zekâ Ölçeği ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	62
Tablo 4.5.: Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kùltùrlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli.....	20
Şekil 2. Geleneksel ve Çağdaş Zekâ Anlayışının Karşılaştırılması.....	31
Şekil 3. Dört Boyutlu Kùltürel Zekâ Modeli.....	42

KISALTMALAR ve SİMGELER

TDK : Türk Dil Kurumu

KDÖ : Kültürlerarası/Kültürel Duyarlılık Ölçeği

KZÖ : Kültürel Zekâ Ölçeği

IQ : Intelligence Quotient/Zekâ Katsayısı

EQ : Emotional Quotient/Duygusal Zekâ Katsayısı

MW U: Mann Whitney U Testi

KW H: Kruskal Wallis H Testi

Min-Max: Minimum-Maksimum, En az-En fazla

n : Sayı

p : Significant Önemlilik Değeri

r : Korelasyon

SS : Standart Sapma

Ort. : Ortalama

% : Yüzde

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. PROBLEMİN TANIMI VE ÖNEMİ

Zekâ elle tutulamayan ve gözle görülemeyen soyut bir kavramdır. Bu nedenle zaman içinde bilim insanlarının ilgisini çekmiş ve bireyden bireye değişen tanımlara sahip olmuştur (Gürel, 2010; İlhan,2014; Sak, 2016). Örneğin Binet, zekâyı ilk kez tanımlamış ve onun için “dış dünyanın algılanması, algıların bellekte yerleştirilmesi ve bu içerik üzerinde düşünülmesi sürecidir” demiştir (Gürel, 2010). Spearman ise Genel Zekâ Kuramını bulmuş ve zekâyı “bireyin bütün zihinsel fonksiyonlarını etkileyen zihinsel bir enerji” olarak ifade etmiştir (Sak, 2016). Çoklu Zekâ Kuramını ortaya atan Howard Gardner ise zekânın yalnızca sözel ve matematiksel alanlarda değil yaşamın her alanında var olduğunu söylemiştir (Gürel, 2010) İnsan yaşamını etkileyen ve bireyler arasında bir köprü vazifesi gören diğer bir olgu ise kültürdür (Öztürk, 2012; Şimşek, 2019). Kültür, Türk Dil Kurumu’nda “tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” olarak tanımlanmıştır (Özdişçi, 2018; Öztürk, 2012). Daha basit anlamda kültür, insan topluluğu tarafından öğrenilen ve sonraki nesillere öğretilerek paylaşılan değerler, inançlar, gelenek ve göreneklerdir (Bulduk, 2011; Öztürk, 2012; Şimşek, 2019).

Dünyanın farklı bölgelerinde sürekli yaşanan savaşlar, çatışmalar, göçler ve ekonomik sorunlar gibi nedenlerle toplumların homojen kültür yapısı değişmiş ve çok kültürlü bir yapıya bürünmüşlerdir (Aslan, 2019; Kaçan, 2018). Bu çok kültürlü toplumlarda diğer kültürlerle adapte olabilmek, etkili iletişim kurabilmek şeklinde tanımlanan “kültürel zekâ” kavramının önemi özellikle son yüzyılda daha da artmıştır. (Abaslı, 2019). Bir zekâ türü olarak ortaya çıkan kültürel zekâ kişilerin etkileşim içinde olduğu kültürlerin gereklerine göre davranışlarını ayarlayabilme,

diğer kültürlerden insanlarla etkili iletişim kurabilme ve kültürel farklılıklara uyum gösterebilme kapasitesi olarak ifade edilmiştir (Gezer, 2017; İbiş, 2018; İlhan, 2014). Livemore’a göre kültürel zekâ, kişilerin farklı kültürlerle karşılaştığında yaşadığı belirsizliğe karşı gösterdiği toleranstır (İbiş, 2018). Kültürel çeşitliliğin önemli kıldığı diğer bir varlık ise kültürel duyarlılıktır. Kültürel duyarlılık “kültürlerarası farklılıkları anlama, kabullenme ve takdir etmede kendi motivasyonunu sağlamak adına gereken aktif istek” şeklinde tanımlanmıştır (Bulduk, 2011). Kültürel olarak duyarlı olan bir kişi kültür farklarına iyi veya kötü, doğru ya da yanlış olarak yaklaşmayarak bu farklılıkları görebilme becerisine sahiptir (Özdişçi, 2018). Kültürlerarası duyarlılığı olan bireyin farklı kültürden insanlarla iletişime geçmeden önce, iletişim esnasında ve iletişim kurduktan sonra pozitif duygulara sahip olması ve farklılıklara karşı saygılı olması beklenmektedir (Baksi, 2019).

Küreselleşmenin getirdiği çok kültürlü yapı sağlık alanını ve sağlık bakım hizmetlerini de etkilemiştir. Sağlık çalışanları kendi kültüründen bireylere bakım verdiği gibi başka kültürden insanlara da bakım vermektedirler (Kaçan, 2018). Bireylerin farklı kültürden olmaları sağlık ihtiyaçlarında da farklılıklar göstermesine neden olmaktadır. Sağlık çalışanlarının kültürel duyarlılığa ve kültürel zekaya sahip olmaları farklı kültürden kişilere de etkili bakımın verilmesi açısından önemlidir. Aslan ve Kızır’ın (2019) hemşirelerin kültürel duyarlılık ve kültürel zekâları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında hemşirelerin kültürel duyarlılık ve kültürel zekâ ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (Aslan, 2019). Farklı kültürden olan bireylere etkili bir bakım verebilmesi için sağlık ekibi içinde yer alan her üyenin kültürel duyarlılık ve kültürel zekâ becerilerinin geliştirilmesine yönelik farkındalık ve eğitim çalışmaları önemlidir.

Son yıllarda yaşanan Suriye savaşı sonrasında ülkemizde Suriyeli mülteci sayısı oldukça artmıştır. Üç milyonun üzerinde Suriyeli mültecinin yanı sıra diğer ülke vatandaşlarından da 300.000 göçmenin ülkemizde bulunduğu Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından bildirilmiştir. Türkiye Uluslararası Hasta Raporu (2017)’nda yayınlanan sonuçlara göre 2015’te farklı uyruktan 392.950 hasta ülkemizde sağlık hizmeti almıştır. Bu hizmet alan hastaların geldiği ülkelerin başında

ise Libya ve Almanya'nın olduğu bildirilmiştir. Ülkemizde 2011-2016 yıllarında Suriyeli mültecilerin 177.568'inin doğum yaptığı, 824.000'inin ameliyat olduğu ve 968.000'inin yatarak tedavi gördüğü tespit edilmiştir (Kaçan, 2018). Ülkemiz kıtaları birbirine bağlayan bir ülke olması nedeniyle oldukça fazla sayıda farklı kültüre sahip öğrenci, hasta ve göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum kültürlerarası yaklaşımı zorunlu hale getirmektedir (Kaçan, 2018). Kültürün sağlık ve kaliteli bakım üzerindeki etkisine yoğunlaşan Madeleine Leininger ise 1979 yılında ilk kez hemşireliğin bir kolu veya alt dalı olarak tanımladığı Kültürlerarası Hemşirelik (Transkültürel Hemşirelik) terimini kullanmış ve kültüre özgü, inanç ve değerlere saygılı bir bakımın önünü açmıştır (Cetişli ve ark., 2016; Kaçan, 2018). Kaçan'ın (2018) kültürlerarası hemşirelik eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin kültürel duyarlılık ve kültürel zekâlarına etkisini incelemek amacıyla yaptığı deneysel çalışmada kültürlerarası hemşirelik dersi alan öğrencilerin son test kültürel zekâ puan ortalamalarının ön-test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Kaçan, 2018). Yapılan çalışmaların sonucuna bakıldığında aslında sağlık alanında kültür, kültürel zekâ ve kültürlerarası duyarlılık kavramlarına vurgu yapılmasının ne kadar önemli olduğu özellikle son yıllarda daha fazla anlaşılmış ve buna yönelik yapılan araştırmaların sayısı da artmaya başlamıştır.

Sağlık sektöründe farklı kültürlerle sahip bireylerle çalışma ve bakım verme potansiyeli düşünüldüğünde kültürel zekâ ve kültürel duyarlılık düzeylerini geliştirmeye yönelik erken dönemde farkındalık, eğitim vb. girişimlerin yapılabilmesi için sağlık profesyoneli adayları olan üniversite öğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılık düzeyleri ile bu iki değişken arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi önemlidir. Literatürde bu amaçla yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma, Sağlık Bilimleri Fakültesi (SBF) öğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORULARI

Bu amaç çerçevesinde, araştırmada şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kültürel zekâ düzeyleri nedir?

- Sağlık Bilimleri Fakültesi ğrencilerinin kültürel duyarlılık düzeyleri nedir?
- Sağlık Bilimleri Fakültesi ğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Sağlık Bilimleri Fakültesi ğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre kültürel zekâ düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?
- Sağlık Bilimleri Fakültesi ğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre kültürel duyarlılık düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER

2.1. KÜLTÜR KAVRAMI

2.1.1. Kültürün Tanımı

Kültür kavramı farklı bilim alanlarında çok fazla ele alındığı için kısıtlı bir tanım yapmak oldukça zordur. İnsanlığın var olduğu günden bugüne hayatımızda hep var olan kültür kavramı, Kroeber ve Kluckhohn'ın kültür hakkında oluşturdukları antolojide de 164 farklı tanımının bulunması kültürün ne kadar geniş bir olgu olduğunu göstermektedir. (Özdemir, 2020; Pala, 2019; Ersoy, 2014; Tutuş, 2020). Kültür kavramının etimolojik kökenine bakıldığında Latince “cultura” kelimesinden geldiği ve “toprağı verimli hale getirmek için çalışma” anlamına geldiği görülmektedir. Türkçe’de de kültürün karşılığı olarak “colere” fiilinin ekip biçmek, ekmek anlamlarına göre “ekin” kelimesi türetilmiştir. Daha sonra Almancaya geçen bu kelime Alman dili sözlüğünde “cultur” olarak yerini almıştır. (Serter, 2019; Süzer, 2020; Ersoy, 2014; Kaçan, 2018) Taylor, kültürü bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, örf ve geleneklerden oluşan bir bütün olarak tanımlamıştır (Serter, 2019; Süzer, 2020; Pala, 2019) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) yaptığı tanımda kültür için tarih ve ilerleme kavramlarının ortak bir olgusudur demiştir. Kültür tarihi gelişmeler neticesinde insanlarda oluşan bilinçtir. (Şimşek, 2019)

Ülkemizde kültür kavramı üzerinde ilk çalışmaları yapan ve yine kültürü sistemli bir şekilde ilk kez tanımlayan kişi Ziya Gökalp olmuştur. Gökalp’e göre kültür; “Toplumun tüm bireylerini birbirine bağlayan, aralarında bir dayanışma oluşturan, din, dil, ahlak, akıl, hukuk, estetik, ekonomik ve fen hayatlarının bir bütünüdür” şeklinde tanımlanmıştır. (Serter, 2019; Şimşek, 2019) Yani insanın ürettiği her şey, maddi ve manevi, kültürün bir parçasıdır. (Serter, 2019; Bulduk ve ark., 2017; Çevik, 2018)

Türk Dil Kurumu (TDK) ise kültürü “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür” şeklinde tanımlamıştır. (Şimşek, 2019; süzer, 2018; Durgun ve ark., 2019; Kaçan, 2018) Kültür, insanların ortak tecrübeleri ve dünyayı algılama biçimidir. İnsanla alakalı olduğu için sürekli değişkendir, insan değiştiği sürece kültür de değişir. (Özdişçi, 2018)

Özetle çok fazla ve farklı tanımları olsa da tüm tanımların ortak noktası kültürün öğrenilmiş davranışlardan oluşması, toplumun üyelerince kabul görmesi, değişebilir olması, insanın biyolojik ve psikolojik gereksinimlerini karşılaması ve bütüncül olmasıdır. (Ersoy, 2014) Kültür hayatımızın en önemli fonksiyonlarından biridir ve insan var olduğu sürece nesilden nesile aktararak kültürlenmeye devam edecektir (Kaçan, 2018).

2.1.2. Kültürün özellikleri

Toplumsal olaylar neticesinde ortaya çıkan, kuşaktan kuşağa aktararak sürdürülebilir olmayı başaran ve soyut bir kavram olması nedeniyle bir kalıba sokulamayan kültür kavramı geçmişten günümüze birden fazla tanıma sahip olmuştur (Şimşek, 2019; Süzer, 2020). Farklı tanımları olsa da antropologlar bütün kültürlerin bazı ortak özelliklere sahip olduğunu söylemişlerdir (Ersoy, 2014)

- Kültürün özelliklerinden biri onun öğrenilebilir bir yapısının olmasıdır. Kültür genetik ya da içgüdüsel bir olgu değildir. Bu nedenle insan doğduğu andan itibaren yaşadığı çevrenin kültürünü öğrenmeye başlar. Her birey kendinden önce gelen kişilerin bilgi ve tecrübelerinden faydalananarak kültürünü öğrenir ve topluma uyum sağlayabilir. (Serter, 2019; Şimşek, 2019; Ersoy, 2014)
- Kültürün diğer bir özelliği tarihsel ve sürekli olmasıdır. Yüzyıllar boyunca insanoğlu edindiği bilgi birikimini ve deneyimlerini dil aracılığıyla sonraki nesillere iletterek sürekliliğini sağlamıştır. Geçmişten günümüze kadar varlığını sürdüren ve kuşaktan kuşağa aktarılan gelenek ve görenekler kültürün sürekli olmasına örnektir. (Süzer, 2020; Ersoy, 2014; Kaçan, 2018)

- Kültürün bir başka özelliği onun toplumsal olmasıdır. Kültür yalnızca bireysel değil toplumsal da bir olgudur. Bu yüzden bireyden bireye deği klik gösterdiği gibi toplumdan topluma da değişkenlik göstermektedir. Her ne kadar aile, mahalle, köy gibi yerlerde alt kültür denilen farklı kültürler olsa da hepsinin toplamı o toplumun kültürüdür. (Pala, 2019; Kaçan, 2018)
- Kültürün dördüncü özelliği onun ideal bir sistem olmasıdır. Yani ideal kural, davranış ve değerlerden oluşmaktadır. Ancak bazen bireylerin tutum ve davranışları bu ideallikten ayrılmaktadır. Bu da bize insanlar her ne kadar kültürü öğrenerek büyüseler de davranışlarının her zaman kültüre uygun ideallikte olmayacağını göstermektedir. (Serter, 2019; Pala, 2019)
- Kültür ihtiyaçları karşılayan ve doyum sağlayan dinamik bir olgudur. Hemen hemen her zaman maddi ve manevi ihtiyaçları karşılamakta, alışkanlıkları desteklemektedir. (Serter, 2019; Pala, 2019)
- Kültürün en önemli özelliklerinden biri onun değişken bir yapıya sahip olmasıdır. Zaman geçtikçe teknolojinin de gelişmesi neticesinde toplumların değişen ekonomik, siyasal, sosyal durumları sonucunda bazı kültürel özellikler işlevini yitirmektedir. I levini yitiren bu kültürel özelliklerin yerine çevreye uyum sağlayabilmek ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına yeni kültürel özellikler ortaya çıkmaktadır. (Serter, 2019; Süzer, 2020)
- Kültürün bir diğer önemli özelliği bütünleştirici olmasıdır. Kültür bireyler ve gruplar arasında farklılık gösterse ve hatta aralarında çatışmalara sebep olsa da hepsinin toplumda birleştiği bir nokta olmaktadır. Bu da aynı kültüre sahip insanların birbirine daha yakın olmalarını sağlamaktadır. ( im ek, 2019; Süzer, 2020)
- Kültürün en önemli ve son özelliği ise soyut olmasıdır. Soyut olması nedeniyle tanımlamasının yapılması zordur ve gözle görülememektedir. Kültürün görülebilmesini sağlayan şey onun maddi öğeleridir. Bir toplumun kültürünü görebilmek için o toplumun giydiği kıyafetlere, konuştuğu dile, inancına, yediği yemeğe bakmak gerekmektedir. (Serter, 2019; Süzer, 2020)

2.1.3. Kùltürün öğeleri

Toplumların sahip olduğu kùltürel öğeler o toplumun karakterini yansıtmaktadır. Toplumun dışındaki bir kişi bu öğelere bakarak o toplumun değeriyle ilgili fikir edinebilmektedir. Temel kùltürel öğeler, maddi ve manevi kùltürel öğeler olarak sınıflandırılabilir.

- Maddi kùltür öğeleri, toplumun gözle görülebilen kùltür unsurlarıdır. Bir ÷lkedeki insanların giydiği kıyafetler, el emeği işçilikler, ortaya çıkardıkları binalar, tarihi eserler maddi kùltür unsurlarına örnek olarak verilebilir. Özellikle yerel kıyafetler, tarihi eserler ÷lkeye özgü değeri olduğu için farklı ÷lkelerdeki insanlar için gezip gör÷lmesi gereken değeri olarak kabul edilmektedir.
- Manevi kùltür öğeleri; din, dil, ahlak, inanç, estetik, eğitim, tutumlar, değeri, sosyal ve politik çevre olarak sıralanabilir. Bu unsurlar toplumun ruhsal ve sosyal doyumunu sağlamaktadır. (Serter, 2019; Öğüt ve Olkun, 2018)

T÷m dünyadaki toplumlar için inançlar, değeri, kurallar, semboller, dil gibi ortak ve evrensel bazı kùltürel unsurlar vardır. Yalnızca her kùltürün içinde bu unsurların bazı yerel farklılıkları mümkündür. Ayrıca bu unsurların toplumlarda önem derecesi ve niteliği değerişebilmektedir. (Serter, 2019; Ersoy, 2014; Kaçan, 2018)

- **Dil:** İletişimin en önemli ve temel ögesi, kùltürün ise nesilden esile aktarılmasındaki bir numaralı araçtır. Dil insanların iletişime geçebilmesi için ortaya çıkmış işaretler dizinidir. Dil sayesinde insanlar birbirine duygu ve düşüncelerini aktarmakta, dil sayesinde taleplerini dile getirebilmektedirler. Toplumdaki her şey dil sayesinde ifade edilebilmektedir. Her toplum kendi ana diline sahiptir ve bu dil sayesinde aralarındaki iletişimi sürdürebilmektedirler. Ana dil insanların birbirine sıkı sıkıya bağlanmasına ve millet olabilmesine yardımcı olmaktadır. Her milletin kùltürünün oluşmasında en önemli unsur dildir. Toplumun konuştuğu dil anlaşılmadan kùltürü de anlaşılamamaktadır. Dil ve kùltür birbirinden ayrılamayacak kadar birbirine bağlıdır. İletişim, sözlü ve sözsüz iletişim olarak 2'ye ayrılmaktadır.

Sözlü iletişimde konuşma ve yazı dili vardır. Sözsüz iletişimde ise beden dili, mimikler, el ve göz hareketleri vardır. Sözsüz iletişim de sözlü iletişim kadar önemlidir, çünkü farklı kültürden iki insan birbirinin dilini bilmediği zaman sözsüz iletişimle anlaşmaya çalışırlar. Her toplumda sözsüz iletişimde kullanılan hareketler aynı anlama gelmediği için birbirlerini yanlış anlamalarına sebep olabilir. (Serter, 2019; Pala, 2019)

- **Din ve İnanç:** Din gelişmiş de olsa ilkel de olsa bütün toplumlarda vardır ve doğruyu, yanlış, iyiyi, kötüyü söyleyen en temel kültürel çizgileri ifade eder. İnsanlar belirsizlikten kurtulmak için bir şeye tutunmak ve inanmak isterler. Aynı zamanda günlük hayatın yoğunluğundan ve yoruculuğundan kurtulmak için huzur verecek bir yol bulmak isterler. Bunun için dini kendilerine kurtarıcı olarak belirlemişlerdir. Her kültür kendine farklı bir inanış bulmuştur. Her toplum farklı dinlere sahip olduğu için hangi dine inanıyorsa o inandığı dine özgü değerleri bünyesinde taşımaktadır. Din insanların birbirine ve farklı toplumlardaki insanlara karşı nasıl tavırlar sergileyeceği konusunda oldukça etkilidir. Aynı zamanda dil, ahlak, sanat, tarih vb. hepsi dinin etkisinde kalmıştır. Örneğin camiler, kiliseler, sinagoglar hepsi kendine özgü bir mimariye sahiptir ve bunlar da toplumun maddi kültür öğelerindendir. (Serter, 2019; Pala, 2019)
- **Değerler ve Tutumlar:** Belirli bir toplumdaki insanların, iyi veya kötü, doğru veya yanlış, içinde olduğu durumları, eylemleri, nesneleri, diğer kişileri yargılama ve değerlendirmede kabul ettikleri ortak görüşlerdir. Daha basit anlamda iyi ve kötü gibi alternatifler içinden tercih yapılmasını sağlamaktadır. Hofstede'e göre değerler kültürün merkezidir. Değerler çocuklukta öğrenilen kültürün ilk unsurlarıdır ve yaklaşık on yaşına kadar oturmaktadır. Sonrasında değerlerin değiştirilmesi çok zordur. Değerler aslında olması istenen ideal hedeflerdir. Bunlar genellikle dürüstlük, saygınlık, güvenilirlik gibi soyut kavramlardır. İnsanların tutunduğu din ve ahlak sistemi aynı değer etrafından birden fazla insanın toplanmasını sağlamaktadır. Bazen farklı din ve gruplardan dolayı değerler arasında çatışmalar olsa da bu değerler toplumun ortak noktası olmayı başarmaktadır. (Serter, 2019; Pala, 2019)

- **Semboller:** Aynı kültüre mensup insanlar tarafından bilinen ve anlamları olan kelimeler, jest ve mimikler, sesler ya da figürlerdir. Semboller sözel iletişimin yerine geçip farklı dile sahip insanlar tarafından bir iletişim yolu olarak kullanılabilir. Mesela olimpiyatlar için bir ülkede toplanan birden fazla ülkenin sporcuları tuvalete, havaalanına ya da mescide gitmek istediklerinde tabelalarda bulunan semboller vasıtasıyla yönlerini bulabilmektedirler. Zaman geçtikçe ve ihtiyaçlar değiştikçe semboller de değişebilir. Yeni semboller ortaya çıkar ve eskileri yok olur. Oluşan her topluluk ya da grup da kendisi için belirlediği sembol vasıtasıyla bilinir. Örnek olarak bayrak aynı ülkede yaşayan insanlar için birleştirici bir sembol görevi görmektedir. Sendikalar, partiler, dernekler de kendileri için oluşturdukları sembollerle tanınmaktadırlar. (Pala, 2019)
- **Gelenek ve Görenekler:** Gelenek, bir kültür içinde var olan, nesilden nesile aktararak varlığı sürdürülen, yazılı olmayan kurallar bütünüdür. Doğum, evlenme ve ölüm gibi hayatın üç önemli noktasında bulunan uygulamalardır. Bu uygulamalar zaman içerisinde değişiklik gösterse de genel olarak kabul edilmiş normlardır. Örneğin ülkemizde yaşamın önemli bir parçası olan evlilik için genel olarak kız isteme, söz kesme, nişan, kına, nikah ve düğün gibi aşamalar sırayla olurken bazı bölgelerde küçük uygulama değişiklikleri olabilir. Geleneklere uymamaksa kınamadan toplumdan dışlanmaya kadar yaptırımlara tabi tutulur. Görenek ise Türk Dil Kurumu'na göre “bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı” olarak tanımlanmıştır. Geleneğe göre daha zayıf, yaptırım gücü çok fazla olmayan, uygulanması daha çabuk terk edilen kabullerdir. Görenekler insanların akraba, komşu, hasta ziyaretlerinde, toplu taşıma kullanımında, yeni insanlarla tanışıldığında nasıl tavırlar sergileyeceğini belirleyerek günlük hayatın düzenini kolaylaştırmaktadır. (Pala, 2019)

2.1.4. Kültür türleri

İnsanlığın ortaya çıkışından bugüne kadar yaşanan tarihsel süreç içerisinde iletişim kuramcıları kültürün üç türü olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlar; sözlü kültür, yazılı

kültür ve elektronik kültürdür. İnsanlık nasıl değiştiyse zamanla bu kültür türleri de değişip gelişmiştir. (Şimşek, 2019)

- **Sözlü Kültür:** Folklor, sözlü halk edebiyatı, sözlü gelenek gibi farklı isimlerle de ifade edilmektedir. Sözlü kültür, kültürel öğelerin ve geleneklerin nesiller arasında sözlü olarak aktarılmasıdır. İnsanlık yazıya geçmeden önce de sözlü kültür vardı ve inşa edilen mimariler, tarihi olaylar, doğayla olan ilişkiler vb. hepsi sözlü kültür sayesinde aktarılmıştır. Sözlü kültür sayesinde iletişim süreklilik kazanmıştır. İnsanoğlunun hayatta kazandığı deneyimleri, gelenek ve görenekleri, örf ve adetleri sözlü kültür sayesinde bugüne gelmiştir. (Şimşek, 2019)

- **Yazılı Kültür:** Sözlü olarak anlatılan destanlar, efsaneler, ninniler, hikayeler gibi sözlü kültüre ait ürünler yazının orta çıkmasıyla beraber kil tabletler ve kitaplarda yer almaya başlamıştır. Yazının bulunmasıyla beraber dünya kültürü de değişmeye başlamıştır. Yazının tarihi çok eskiye dayanmakta olup önce taş, papirüs gibi malzemelere işlenmiş daha sonra kil tabletlere çivi yazısı olarak yazılmaya başlanmıştır. (Şimşek, 2019)

Günümüzde kullandığımız yazı ise dünya tarihinde önemli gelişmelere neden olmuştur. Ortaya çıkan bilgilerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Bu aktarım her ne kadar söz sayesinde de olsa da yazıda karşılıklı konuşmaya ihtiyaç olmaması ve tekrarlama zorunluluğunun olmaması yazının söze karşı daha üstün bir niteliğinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca yazı sayesinde geçmişteki tarihsel olayların tümü bir arşiv gibi saklanabilmektedir. Matbaanın icadıyla beraber okuryazar insan oranının artışına da vesile olan yazı dünya kültürüne çok büyük katkılar yapmıştır. (Şimşek, 2019)

- **Elektronik Kültür:** Sözlü kültürden yazılı kültüre geçen insanoğlu dünya tarihinde de farklı bir medeniyete geçiş yapmıştır. Elektronik aletlerin icadıyla beraber ise artık elektronik kültür devri başlamıştır. Ancak bazı kuramcılara göre sözlü kültürdeki birincil olan sözlü kültürün kendisini ikincil sözlü kültür ise elektronik kültürü tanımlamaktadır çünkü elektronik kültürde de sözlü kültürde de dinleme ve görme esastır. Ancak sözlü kültürde

en önemli araç söz iken, elektronik kültürde en önemli araç görsel iletişim araçlarıdır. (Şimşek, 2019)

20. Yüzyılın başlarında telefon ve telgrafın izinden gidilerek diğer elektronik araçlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Gelişen kitle iletişim araçları sayesinde ülkeler, siyasetçiler, dernekler verecekleri mesajı çok daha fazla insana iletme imkânı bulmaktadır. Radyo, telefon, televizyon ve sinema gibi elektronik kültür öğelerinde yaratılan dünya artık yeni nesiller tarafından gerçek dünya yerine tercih edilmektedir. (Şimşek, 2019)

2.1.5. Kültürel süreçler

Bir olgu, bir nesne ya da bir organizmanın bulunduğu durumdan yeni ve farklı bir duruma geçmesine değişme denilmektedir. Toplumsal değişme ise kurumlar, toplumsal ilişkiler ve toplumsal yapılarda bulunduğu durumdan yeni ve farklı bir duruma geçiştir. Ekonomik, siyasal, sosyal gelişmeler, teknolojik ilerleyişler ve nüfus hareketliliği toplumsal değişmelere neden olmaktadır. Toplumsal değişmeler bireylerin değer, tutum ve davranışlarında değişiklik olmasını sağlamaktadır. Bu değişim önce bireyler arasındaki iletişimi sonra gruplar, topluluklar ve hatta diğer toplumlarla olan iletişimi ve ilişkiyi etkilemektedir. (Pala, 2019)

Küreselleşme nedeniyle yalnızca toplumsal değişmeler değil kültür değişmesi de olmaktadır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinde kültürler arasındaki iletişim artmakta bu da kültürlerin birbirinden etkilenecek yaşam biçimlerinde, davranışlarında ve öğretilerinde değişiklikler olmasına neden olmaktadır. Farklı kültürlerin birbiri ile olan etkileşimlerine kültürel süreçler denilmektedir. (Pala, 2019)

- **Kültürleme ve Kültürlenme:** Toplumların onları oluşturan insanlara kültür aktarma, istediği insanı eğitme, insanları denetim altına alarak toplumun birliğini sağlama, barış, huzur ve güven ortamı oluşturmaya kültürleme denilmektedir. Kültürleme için toplumbilimciler “sosyalizasyon (toplumsallaştırma)” derken eğitimciler “eğitim süreci” demektedir. Toplumbilimcilere göre sosyalizasyon 15-20 yaşlarında bitse de kültür bilimcilere göre doğumla başlayıp 20-25 yaşına kadar hızla devam etmekte

ve bu yaştan sonra hızını kaybetse de ömür boyu sürmektedir. Kültürleme insanların kişilik yapısını oluşturmaktadır. Aileden başlayarak, okul, cami, kışla, gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon, sinema gibi araçlarla değerler bir nesilden diğerine aktarılmaktadır. Kültürlenme ise kültürel grupların ve bu grupta üye insanların birbiriyle kurduğu iletişim sonucunda ortaya çıkan kültürel ve psikolojik değişim sürecidir. Sömürgecilik, askeri işgal, göç gibi olaylar sonucunda bu şekilde değişimler olmaktadır. Kültürlenme sonucunda bireyler diğer kültürleri tanıyarak kültürel olarak zenginleşirler, diğer insanlara karşı önyargılı olmayıp hoşgörülü davranırlar. Tarihsel süreçte birçok sebeple toplumlar birbiriyle iletişim kurmuş bu iletişim sonucunda da kültürel etkileşimler yaşanmıştır. Kısaca kültürleme var olan kültürü aktarmak, kültürlenme ise yeni kültürler öğrenmektir. (Pala, 2019; Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013)

- **Kültürel Yayılma:** Bir kültürün diğer bir kültüre davranış kalıplarını aktarmasına kültürel yayılma denilmektedir. İki toplum arasındaki iletişimin sonucunda gerçekleşmektedir. Göçler bu konuda önemli bir noktada olsa da günümüzde kitle iletişim araçlarının etkisi de büyüktür. Kültürel yayılma sonucu toplumların gelenek ve görenek, din, sanat, dil, tutum ve davranışlarında değişiklikler olabilmektedir. Bu değişiklikler hemen olmasa da zamanla gerçekleşir ve bazıları kabul edilirken bazıları ise reddedilmektedir. Hamburgerin, spagettinin ülkemize girmesi ve yoğurdun Türklerden dünyaya yayılması kültürel yayılma örneklerindendir. İçlerinde ortak kültürel özelliklere sahip olan ülkelerde kültürel yayılmalar daha kolay olmaktadır. (Pala, 2019; Kebabcı, 2016)
- **Kültürleşme:** Kültürel yayılma sonrasında başlayan kültürleşme farklı kültürlerin iletişimi sonucu ortaya çıkan kültür alışverişine denilmektedir. Kültürleşme için bireyler ya da toplumlar karşılıklı iletişime geçmek zorunda değildirler, kitle iletişim araçları ve kültür, sanat yoluyla da kültürleşme gerçekleşebilmektedir. Kültürleşme sürecinde bireyler ya da toplumlarda değişiklikler olabilmektedir. Bu değişikliklerin nedenleri arasında savaşlar, göçler, ülkeler arasında gerçekleşen ticari faaliyetler ve turizm sayılabilmektedir. Kentliler ve köylülerin bir arada yaşayarak oluşturduğu

kültür alışverişi kültürleşmeye örnektir. Zaman içerisinde aralarındaki fark azalmaya ve kültürler birbirine benzemeye başlar. (Pala, 2019; Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013)

- **Kültürel Aktarım:** Herhangi bir toplumun sahip olduğu bilgilerin, sembollerin sonraki nesillere aktarılmasına kültürel aktarım denilmektedir. Özellikle turizm sayesinde birbirleriyle etkileşime geçen turistler ve yerel insanlar karşılıklı olarak birbirlerine kültürlerini iletmektedirler. Eğer bu iletişim samimi bir ortamda gerçekleşmekteyse o zaman kültürel aktarım da daha fazla olmaktadır. Bu sayede de farklı kültürlerin insanları başka kültürler ile ilgili bilgi sahibi olmaktadır. (Pala, 2019)
- **Kültürel Değişim:** Kültürel alışverişler sonucunda kültürel değişimler yaşanmaktadır. Bu değişim iki türlü olmaktadır. Bunlardan toplumların iletişimi sonucu doğal olarak gerçekleşene serbest kültür değişimi, toplum içinde bulunan sosyal gruplardan birinin diğer sosyal gruba kendi kültürünü kabul ettirmeye çalışmasına ise zorunlu kültür değişimi denilmektedir. Kültür kuşaktan kuşağa aktarılırken zamanın değişmesine ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak doğal bir şekilde değişime uğramaktadır. Bunun sonucunda yeni nesil kendi deneyimlerine dayanarak eski neslin kültüründen bir şeyler atarak yerine yenilerini kendi kültürüne eklemektedir. Böylelikle değer ve inançlarda, yaşam biçiminde, sosyal hayatta, eğitimde, kanunlarda değişiklikler meydana gelmektedir. (Pala, 2019; Kebabcı, 2016)
- **Kültürel Yozlaşma:** Kültürel değişimin sonucu olarak farklı kültürlerden etkilenilmesi ve asıl kültürün yok sayılması durumuna kültürel yozlaşma denilmektedir. Küreselleşme, gelişen teknoloji ve bunun sonucunda artan kültürel iletişim tüm kültürler için değişime sonrasında da yozlaşmaya neden olmaktadır. Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler için yozlaşma daha büyük risktir çünkü bu ülkeler kendi kültürlerini koruyamamaktadır. Önce diğer kültürden bireylerin davranışlarını taklit etmeye başlayan bu durum sonrasında yeme-içme, giyim-kuşam alışkanlıklarının taklit edilmesine daha sonra da geleneksel aile düzeninin ve değerlerin değişmesine neden olmaktadır. Bu değişimin olumsuz bir sonucu olarak da kültürel yozlaşma başlamaktadır. (Pala, 2019)

- **Kültür Şoku:** Yeni bir olay karşısında hazırlıksız yakalanmanın sonucunda oluşan heyecan, korku, panik haline şok denilmektedir. Kültür şoku ise bir misafirin hazırlıksız bir şekilde farklı bir kültüre girmesi sonucunda yaşadığı etkiye denilmektedir. Kişi bu şok süresi içerisinde uyum, değişim, düşmanlık ve etrafta olan biteni daha iyi anlama gibi durumları yaşamaktadır. Mesela Türkiye’den Almanya’ya giden ilk Türk işçiler kültür şoku yaşamışlardır. Kültür şoku farklı kültürlerin bir araya geldiği durumlarda çok fazla görülmektedir. (Pala, 2019; Kebabcı, 2016)
- **Kültürel Farklılaşma:** Farklı toplumların kültürleri farklı olabildiği gibi aynı toplum içinde de kültürel farklılıklar vardır; işçi sınıfı kültürü, gecekondu kültürü gibi. Bu durum toplumbilimciler tarafından kültürel farklılaşma olarak tanımlanmaktadır. Toplumların kültürü olduğu gibi o toplumu oluşturan bireylerin de kendine özgü kültürleri olabilmektedir çünkü her bireyin değerleri, davranışları, olaylara bakış açısı, inancı farklıdır. Bu da topluma kültürel çeşitlilik sağlamaktadır. Göç, turizm gibi olayların sonucunda bölgedeki kültürel farklılıklar hemen fark edilebilmektedir. (Pala, 2019)
- **Kültürel Çatışma:** Kültür, bireylerin doğduğu andan itibaren davranışlarının oluşumunda oldukça etkili bir kavramdır. Birey, nasıl bir ailede ve nasıl bir toplumda yaşıyorsa onların kültürüne, değer ve davranışlarına göre yetiştirilmektedir. Her ailenin her grubun ya da her toplumun kültürü aynı değildir. Bu sebeple kültürel çatışma yaşanabilmektedir. Çünkü kültür, ortak kültürel özelliklere sahip insanları bir araya getirirken farklı kültüre sahip insanları birbirinden ayırmaktadır. Kültürel farklılıklara önyargı, korku, hoşgörüsüzlük, güç savaşı dahil olursa bunun sonucunda kültürel çatışma yaşanmaktadır. (Pala, 2019)
- **Kültürel Yıkım:** Bir toplumun kendi kültürü dışındaki farklı bir kültürü çok fazla içselleştirmesi sonucu kültürel yıkım gerçekleşmektedir. Toplumlar kendi kültürlerinden farklı bir kültürle karşılaştıklarında kendi kültürlerinden de uzaklaşmaya başlarlar. Ancak buradaki uzaklaşmanın nasıl başlayıp nasıl ilerlediği önemlidir. Kültürel yıkım denildiği zaman üç ihtimal ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisinde kültür, toplumun varlığını sürdürmek ve

devamlılığını sağlamak olan ana işlevini gerçekleştiremez. İkincisinde kültürü oluşturan esas öğelerden olan tutunma ya da tutarlılık çoğunlukla ortadan kalkmıştır. Üçüncüsünde ise toplumun kültürünün idealden uzaklaşmış bir görüntüsü vardır. Kültürel yıkım sonucunda toplum için yeni ve farklı bir kültür de ortaya çıkmaktadır. (Pala, 2019)

- **Kültürel Gecikme:** Toplumun maddi ve manevi kültür unsurları bir denge içinde bulunurken hızlı bir şekilde sanayileşmiş veya sanayileşmeye başlayan toplumlarda maddi kültür manevi kültürden daha hızlı değişmektedir. Bunun sonucunda ikisi arasında oluşan boşluğa kültürel gecikme denilmektedir. Maddi kültür (teknoloji, ev, araba) manevi kültüre (eğitim sistemi, inançlar, değerler) göre daha hızla değiştiğinde kültürel gecikme oluşur. Örneğin bir kişinin maddi kazancının artması sonucu lüks bir arabaya sahip olabilir fakat bu aracı kullanma adabı aynı düzeyde gelişmeyebilir. Bunun sonucunda da kişi aşırı hız yapabilir. (Pala, 2019)

2.1.6. Kültür ve sağlık

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre sağlık “yalnızca hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, mental ve sosyal önden tam bir iyilik halidir” şeklinde tanımlanmıştır. Hastalık durumu birçok sebepten dolayı baş gösteren, bireyin fiziksel ve sosyal olarak hayata katılmasını engelleyen ve bireyin hayatını olumsuz olarak etkileyen istenmeyen bir durumdur. Hastalık ve sağlık yalnızca kişinin fiziksel durumuyla alakalı olmamakla beraber günlük yaşamı ve kültürüyle de ilgilidir. Hastalık algısı da sağlık algısı da kişinin kültürel bilgi birikiminden etkilenmektedir. Sağlık kavramı kültürden kültüre değişkenlik gösterebilmektedir. Sağlık ve hastalık kavramları bütün toplumlarda var olsa da her birindeki algılanma şekli farklıdır. Nasıl ki kültür her toplumda farklılık gösteriyorsa kültüre bağlı olarak sağlığın algılanış biçimi de her toplumda farklıdır. (Şimşek, 2019; Aslan ve ark., 2019; Öztürk ve Öztaş, 2012)

Kültür değişken bir yapıda olduğu için geçmişten günümüze gelişen teknolojinin de etkisiyle farklılaşmıştır. Eski nesillerin değer, yargı, tutum ve davranışları ile şimdiki insanların değerleri, yargıları, tutum ve davranışları farklıdır çünkü bilgi birikimleri değişmiştir. Teknoloji çağının insanları sürekli bir bilgi akışına maruz kaldıkları için günlük yaşamdan beklentileri artmıştır. Bu durum sağlık alanına da yansımış ve

sağlığın insan davranışlarından etkilenmesine neden olmuştur. Her toplumun değer yargısı, kavramlara yüklediği anlamlar farklıdır. Aynı şekilde toplumdaki hastalık ve sağlık kavramları da birbirinden farklı olmaktadır. Her toplumun ve hatta her bireyin hastalık algısı farklı olduğu için tedavi yaklaşımının da farklı olması gerekmektedir. Bu bağlamda sağlık kültürü önemli bir noktada durmaktadır. Sağlık kültürü “bireylerin ya da toplumların temel sağlık hizmetlerini alma, bilgileri yorumlama ve anlama ile bu bilgi ve hizmetleri sağlığı koruma ve geliştirme amacıyla kullanabilme yetisi; aynı zamanda da bireylerin bilinç düzeylerinin ürünü olan beceriler ve yeterlilikler bütünlüğüdür” şeklinde tanımlanmıştır. (Kaçan, 2018)

Kültür, insanların sağlığını olumlu ve olumsuz olarak dolaylı şekilde etkilemektedir. Kültürleri farklı olan insanların her alanda olduğu gibi sağlık ve hastalık algısı, sağlık hizmetlerinden beklentisi, tedavi için yaptığı seçimler, sağlıklı bir yapıya sahip olmak için uyguladığı yöntemler gibi konularda da düşünceleri farklıdır. Birbirinden farklı kültürlere sahip toplumlar arasında aile yapısı, eğitim düzeyi, iletişim şekli, ekonomik seviyesi, cinsiyete özel görevler, beslenme, giyim, din, dil, cinsel davranışlar gibi sağlıkla alakalı etmenler de farklılık göstermektedir. Sağlık bakım hizmetlerinde kalite, bakım alan ve verenin kültürlerinin ve dillerinin farklı olmasından, kullandıkları iletişim yollarından, kişinin sağlık ve hastalık algısından, sağlık çalışanının rol ve sorumluluk algısından etkilenmektedir. (Özdemir, 2020; Şimşek, 2019)

Hastalık insanın hayatındaki tüm dengeleri değiştirebilmektedir. Hastalık durumu tıbbi olarak bazı belirtilerle ortaya çıkan fizyolojik bir süreç iken kültürel anlamda sağlığın kaybı, acı, ağrı, korku ve rahatsızlıktır. Bu açıdan kültür ve sağlık birbiriyle ilişkilidir ve her bireye kendi kültürünün değerleri ile yaklaşılmalıdır. Kültür, sağlık ve hastalık davranışlarını belirleyen önemli bir kavramdır. Ancak değerler, tutum ve davranış gibi kültürel unsurlara önem veren, bireylerin kendi sağlığı konusunda söz sahibi olmasına olanak tanıyan, problem çözebilen sağlık çalışanları çağdaş halk sağlığının oluşmasını sağlayabilir. (Kaçan, 2018)

2.2. KÜLTÜREL DUYARLILIK

Bu bölümde kültürel duyarlılık kavramına, kültürel duyarlılıkla ilgili yaklaşımlara ve kültürel duyarlılığın sağlık çalışanları açısından önemine yer verilmiştir.

2.2.1. Kültürel duyarlılık kavramı

Kültür; tanımlaması zor, toplumdan topluma ve hatta toplumun kendi içinde bile farklılık gösteren, kendini değiştiren ve geliştiren bir olgudur. Kültürlerarası olmak, farklı kültürler arasında oluşan iletişim sonucu kültürel değerlerin birbiri arasında geçiş yaparak değişime uğramasıdır. Duyarlı olmak ise bir nesneye, canlıya ya da konuya karşı duygusal his, düşünce ve davranışlara sahip olmaktır. Bir başka anlamda duyarlılık, kişinin günlük hayatta karşı karşıya kaldığı belirsizlik duygusunu tolere edebilmesi, hoşgörü gösterebilmesi, bilişsel olarak esnek olabilmesi gibi bilişsel, duygusal ve tepkisel becerilerdir. Farklı kültürlere olan duyarlılık da ülkemizde kültürlerarası duyarlılık ya da kültürel duyarlılık olarak aynı anlama gelen iki farklı kavram şeklinde kullanılmaktadır. (Süzer, 2020; Şakar, 2018)

Küreselleşme ve göç olaylarının sonucunda farklı dil, din, ırk, sosyal ve ekonomik seviyeye sahip bireyler bir araya gelmektedirler. Birçok insanın savaş, ekonomik ve sosyal sebeplerle ülkeler arası yer değişikliği yapması kültürel farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kültürel farklılıkların oluşması sonucunda iletişim sorunu gibi birtakım problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bilmediği bir kültürün içine giren insanlar o kültür içinde kendi kültürünü üstün gösterecek bazı farklı davranışlar sergileyebilmektedir. Bunun sonucunda farklı kültüre mensup insanlar arasında iletişim sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözülmesi adına literatürde kültürlerarası iletişim kavramı ortaya çıkmıştır. (Şatır, 2019; Özdemir, 2019)

Teknolojinin gelişmesi, nüfus artışı, siyasi ve ekonomik nedenler ve savaş gibi olaylar sonucu göçün artışı kültürlerarası iletişimin artmasına neden olmaktadır. Bu kültürel çeşitliliğin oluşması durumu kültürlerarası iletişim kavramının önemini daha da artırmaktadır. Kültürlerarası iletişim bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Bilişsel boyut, kültürlerarası farkındalığı; duyuşsal boyut,

kültürlerarası duyarlılığı; davranışsal boyut da kültürlerarası etkililik ve becerikliliği karşılamaktadır. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Şakar, 2018)

Kültürel iletişimin bir dalı olan kültürel duyarlılık, kültürel farklılıkları değerlendirme, anlama, kabul etme ve onlara saygı duyma aşamalarında doğru iletişim ve davranışları sergilemek için kendini pozitif yönde teşvik etme becerisidir. Daha basit anlamda kültürel duyarlılık diğer kültürleri fark etme ve onları kabul etmedir. Kültürel duyarlılık yalnızca farklı kültürlere değil o kültürün alt kültürleri ve farklı etnik gruplarının değerlerine de olumlu olmayı zorunlu kılmaktadır. Bu olumlu duygular önyargılı olmamak, etiketleme yapmamak ve yargılamamaktır. Kültürel duyarlılık farklı kültürlerin arasında yaşam sürdürebilmek için gereken en önemli yeteneklerden biridir. Farklı kültürlerle bir araya gelindiğinde bu farklılıklarla başa çıkmak, doğru ve etkin iletişimi kurmak kültürel duyarlılık sayesinde gerçekleşmektedir. (Şatır, 2019; Çevik, 2018; Pala, 2019; Şakar, 2018; Kaçan, 2018)

Kültürel duyarlılık hakkında yapılan birkaç tanımlama şu şekildedir:

- Chen'e göre kültürel duyarlılık, farklı kültüre sahip insanların birbiriyle olan iletişiminde etkili ve uygun dili destekleyen, kültürler arasındaki farklılıkları anlayıp hoşgörülü tavır sergileyebilecek olumlu davranışları destekleyici kabiliyettir.
- Kültürlerarası duyarlılık, kişinin farklı bir kültürle karşılaştığında adaptasyon sağlamada zorlanmayarak sosyal ve ekonomik hayatını başarılı bir şekilde yürütmesini sağlayan, insanlarla iletişimini kolaylaştıran, diğer kültürler hakkında deneyim kazanmasını sağlayan kültürel yeterlidir.
- Kültürel duyarlılık, kişinin farklı kültürden insanlarla aynı ortamda bulunduğu insanların kültürünün onların davranışlarına nasıl yansıdığını anlayabilmeye, etkili iletişim kurabilmeye yardımcı olan bir kültürlerarası yeterlidir. (Özdemir, 2019)

Kültürlerarası duyarlılığa sahip insanlar bazı ortak özellikleri arasında farklı kültüre mensup bireyleri anlamak, onaylamak ve kabul etmek için bir istek duyma yer alır. Bu kişiler evrensel değerlere önem verir ve farklı kültürden insanların fikirlerine ve bakış açılarına saygı duyarlar. Bu kişilerin motivasyonları ve öz saygıları yüksektir.

Kültürel duyarlılık becerisine sahip insanlar farklı kültürlerle başa çıkabilecekleri güçlü bir psikolojiye de sahiptirler. (Bulduk ve ark., 2010; Çevik, 2018; Pala, 2019; Şakar, 2018)

2.2.2. Kültürel duyarlılık ile ilgili yaklaşımlar

Kültürlerarası iletişimin bir parçası olan kültürel duyarlılık kavramı ilk olarak 1986 yılında Benett tarafından ortaya atılmış ve Kültürlerarası Duyarlılığın Gelişimsel Boyutu adında bir model geliştirilmiştir. Bu modele göre kültürel duyarlılık iki aşamadan oluşmaktadır ve uyum bir anda değil bir süreç sonucunda gerçekleşmektedir. Bu aşamaların ilki olan etnik merkezci (ethnocentric) dönemde kişi fark etmeden diğer bireyleri sahip olduğu değerlere göre yargılamaktadır. İkinci aşama ise etnik göreceli (ethnorelative) dönem denilen ve kişinin içinde bulunduğu farklı kültürleri deneyimlediği dönemdir. Etnik merkezci dönem kendi içinde reddetme, savunma ve küçümseme aşamalarını; etnik göreceli dönem ise kabul, uyum ve bütünleşme aşamalarını içermektedir. Birey farklı bir kültüre girdiğinde bu aşamaları sırasıyla geçerek o kültüre uyum sağlamaktadır. Bu modele göre kişi kültürel duyarlılıkta hangi aşamada olduğunu bulabilmektedir. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Şekil 1. Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli

Etnik merkezci dönemde kişi kendi kültürünü merkeze koymakta ve diğer kültürleri değersiz görmektedir. Bu dönemde kültürel uyuma engel olan aşamalar reddetme, savunma ve küçümsemedir. İlk evre reddetmedir ve bu evrede kişi kendi kültüründen farklı bir kültürün içinde yaşamaktadır. Böyle bir yaşamın içine düşen kişi

başlangıçta kültürel farklılıkları yabancı olarak görmekte ve o kültüre sahip insanlara karşı yabancı, zenci, Afrikalı gibi bazı kategoriler oluşturmaktadır. Bu kişinin ya daha önce farklı bir kültürle etkileşimi olmamıştır ya da çok az sayıda kültürle bir araya gelmiştir. Birey ciddi anlamda kültür farklılığıyla karşı karşıya geldiğinde ise o kültürden insanlara karşı insani bir davranış sergilememektedir. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Etnik merkezci dönemin ikinci evresi savunmadır. Kişi bu evreye geldiğinde bir önceki evreye kıyasla kültürün farklı yanlarını daha fazla görmekte ve yorumlayabilmektedir. Fakat bu yorumlama daha çok olumsuz olmaktadır, çünkü birey her ne kadar kültürel farklılıkları daha fazla fark etse de henüz kabullenmemiştir. Bu nedenle birey düşünce ve görüşlerini değiştirmemek için bir direniş göstermekte, kendisini pozitif ifadelerle överken karşısındaki kültürü negatif ifadelerle kötülemektedir. Bu durum “biz” ve “onlar” şeklinde kutupların oluşmasına da neden olmaktadır. Bu evrede kişi hala saldırgandır, çünkü etrafını saran kültüre karşı kendi kültür kimliğini korumak istemektedir. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Bu dönemin son evresi küçümsemedir. Kişi bu evrede yüzeysel farklılıkları kabullenmekte ve karşısındaki kültürü kendisi için bir tehdit olarak algılamamaktadır. Ancak yine de birey tüm insanların aynı olduğunu düşünmektedir ve kendi kültürünü esas almaktadır. Bu durumda karşı karşıya kaldığı kültürü kabullenmesine rağmen küçümseyebilmektedir. Bu evredeki bireyin reddetme evresindeki bireye göre daha bilgili olduğu düşünülmektedir. Birey bu evrede kendi kültürüyle karşısındaki kültürün farklılıklarına değil benzerliklerine odaklanarak aradaki farklılıkları eritmeye çalışmaktadır. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Etnik göreceli döneme gelindiğinde ise birey kendi kültürü ile diğer kültürler arasında bir bağ kurabilmektedir. Bu dönem kabullenme, uyum ve bütünleşme olmak üzere üç evreden oluşmaktadır. Bu dönemin ilk evresi kabullenmedir. Bu evredeki kişi artık farklı kültürlerle karşı daha esnektir, kendi kültürel değerlerinin vazgeçilmez olduğu düşüncesinden sıyrılmıştır. Bu evredeki birey farklı kültürlerle karşı ön yargılı değildir ve onları beğenmese de saygı duymaktadır. Birey artık kültürleri onlar ve biz

olarak ayırmaz, hatta farklı kültürleri keşfetmeye karşı isteklidir. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Etnik göreceli dönemin ikinci evresi uyumdur. Bu evreye gelmiş olan kişi artık başka kültürdeki insanların nasıl bir bakış açısına sahip olduğunu, nasıl davranması gerektiğini anlar ve ona göre davranır. Bu evredeki kişinin tavır ve davranışlarında esneklik olmaya başladığı için farklı kültürlerin bulunduğu ortama adapte olması kolaylaşmaktadır. Uyum evresindeki kişi tüm bireylerin eşit olduğunu düşünür ve farklı kültüre sahip bireylerle iletişime geçtiğinde kendi temel değerlerine göre değil karşısındakinin değerlerine göre hareket edebilmektedir. Uyum evresinin ilerleyen aşamalarında çift kültürlülük ya da çok kültürlülük gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu da kişinin kendi kültürüne ek olarak farklı kültürleri de özümlediği anlamına gelmektedir. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Bu dönemin son evresi bütünleşmedir. Bütünleşme evresinde kişi farklı kültürlerle uyum sağlamış, farklı kültürleri içselleştirerek çok kültürlü bir yapıya sahip olmuştur. Bu evredeki kişi diğer bireyleri olduğu gibi kabullenabilmekte, onların değerlerine göre etkin iletişime geçebilmekte ve kültürlerine uyum gösterebilmektedir. Bütünleşme evresine gelmiş olan kişi için doğru veya yanlış tek değildir. Doğru veya yanlış katı kurallara göre belirlemek yerine tecrübelerinden yola çıkarak bünyesinde topladığı değerlere göre belirler. Bu insanlar kültür uzmanı olarak kabul edilmektedir. (Şatır, 2019; Yıldırım, 2019; Pala, 2019; Özdemir, 2019)

Chen ve Starosta da 2000 yılında kültürel duyarlılığı tanımlamak için başka bir model ortaya atmıştır. Bu modelde ise kültürel farkındalık, kültürel duyarlılık ve kültürel beceriklilik kavramları ön plana çıkmaktadır. Buna göre kültürel duyarlılık ve kültürel farkındalık (duyuş), kültürel yeterliliği (davranış) desteklemektedir. Chen ve Starosta'ya göre kültürel duyarlılık “bir bireyin kültürlerarası iletişimde doğru ve etkili davranışları destekler nitelikte, kültürel farklılıkları anlayıp takdir etmeye yönelik olumlu hisler geliştirme yetisi” şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir deyişle kişinin farklı kültürlerle karşı pozitif yönde davranışlar geliştirme yetisidir. Kültürel duyarlılık bilişsel, duygusal ve davranışsal özelliklere sahip olmakta bu özelliklerin içinde de duygusal özellikleri daha önde bulunmaktadır. Duygusal bölümünde diğer

kültürden insanlara karşı pozitif yönde tutum ve davranış sergileyebilme, empati, saygı, tolerans, duygularını düzenleme; bilişsel bölümünde benlik, özfarkındalık, kültürel farkındalık, otomatik düşünceler; davranışsal bölümünde ise kültürel iletişim vardır. (Yılmaz ve ark., 2019; Yıldırım, 2019; Süzer, 2020; Pala, 2019)

Bir kültürün insanının başka kültürden bir insanın sevinç, heyecan, başarı, güzellik, hüzn, sıkıntı, umutsuzluk gibi duygularını deneyimlemesini duygusal yeterlilik sağlamaktadır. Bu duygusal aşamada kişi farklı kültürden bir bireyle özel bir durum ya da özel bir ortamda bulunduğu öncelikle karşısındakinin duygularına ve onlarda oluşan değişikliklere odaklanmaktadır. Kültürel duyarlılık sürecinde de aynı şekilde kişi iletişim öncesi, sırası ve sonrasında öncelikli olarak olumlu duygusal cevaplara odaklanmaktadır. Bu pozitif cevaplar sayesinde kültürel farklılıkların tanınması ve farklılıklara saygı duyulması gerçekleşmektedir ki bu sürece kültürel duyarlılığın geliştirilmesi süreci denilmektedir. (Pala, 201)

Chen ve Starosta 1996 yılında yaptığı bir açıklamada kültürel duyarlılığın neden olması gerektiğini açıklamıştır. Bu açıklamaya göre;

- Farklı kültürden olan bireylerin teknolojinin de gelişmesiyle artan iletişimi,
- Göçler nedeniyle oluşan kültürel çeşitlilik,
- Ulus devlet fikri nedeniyle ulusların milli farklılıkları ve cinsiyet farklılıklarını tekrar savunmaları için ittifak oluşturmaları,
- Küreselleşmenin artması sonucu oluşan ekonomik çekişme, diğer ülkelerle iletişim kurmak adına işletmelerde farklı milletlerden personellerin olması ve kültürel olarak duyarlı insanların olması gerekmektedir. (Tutuş, 2020; Özdemir, 2019)

Chen ve Starosta kültürel duyarlılık kavramını 6 başlıkta değerlendirmiştir. Bu başlıklar; öz saygı, öz izleme, açık fikirlilik, empati, etkileşimli katılım ve peşin hükümlü olmamaktır.

- **Öz Saygı:** Öz saygısı yüksek olan insanlar hem öz değer duygusunu geliştirmekte hem de farklı kültürlerle olan iletişimin sonucunda ortaya çıkan belirsizliklerin yol açtığı hayal kırıklığı, umutsuzluk ve stres gibi

duygularla başa çıkabilmektedirler. Bunun sonucunda birey farklılıkları tanımak ve anlamak, bu farklılıklara saygı duymak adına pozitif yönde istek ve duyguya yönelecektir.

- **Öz İzleme:** Bireyin kendi kendini izlemesi, karşılaştığı kısıtlamalar sonucu doğru davranışlarda bulunmak adına davranışlarını ve konuşmasını kontrol ederek düzeltebilmesidir. Bu kişiler sosyal ortama uyum endişesi taşımakta, diğer bireylerin kendini ifade ediş biçimini kendine rehber edinmektedir. Diğer insanların tutum, davranış ve konuşmalarına karşı daha dikkatlidir.
- **Açık Fikirlilik:** Kişi kendi fikirlerini açıkça ifade edebildiği gibi diğer insanların düşüncelerine karşı da olumlu karşılık vermektedir. Farklı kültürdeki insanların davranışlarını izleme konusunda açık görüşlü olan kişiler açık fikirli olan kişilerdir.
- **Empati:** Başka bir insanın aklından geçenleri anlayabilmek için düşünsel olarak kendini onun yerine koyarak düşünmektir. Onlara karşı duyarlı olmak, onların duygularına, düşüncelerine ve davranışlarına karşı duyarlı olmaktır. İki tarafın da empatik düşünmemesi farklılıklara odaklanmaya ve iletişimdeki yanlış anlaşılmalara artmasına neden olacaktır.
- **Etkileşimli Katılım:** İletişimin etkin ve pozitif yönde ilerleyebilmesi için kültürel iletişimde kişilerin duyarlı, anlayışlı ve dikkatli davranması gerekmektedir. Bu üç bileşen sayesinde kişi gönderilen mesajları daha iyi anlar, bu mesajlara uygun dönütler verir ve iletişimin etkin bir şekilde başlayıp bitmesini sağlar.
- **Peşin Hükümlü Olmama:** Farklı kültürden bireylerle iletişim esnasında karşısındakini samimi bir şekilde dinlemek ve yeterli bilgiye erişmeden herhangi bir sonuca ulaşmamaktır. Önyargılı olmamak, karşısındakini tanımadan hızlıca karar vermemektir. (Pala, 2019; Şakar, 2018; Tutuş, 2020; Özdemir, 2019)

Bunların dışında Haves ve Kealey ise kültürel duyarlılığın davranışsal boyutuna odaklanmış ve kültürlerarası iletişimin ana kriterinin davranışsal faaliyetlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Ting-Toomey ise kültürlerarası iletişimin kültürel duyarlılıkta daha önemli olduğunu söylemiştir. Genel olarak kültürel duyarlılık

üzerine çalışmalar yürüten araştırmacıların önemli bulduğu davranış ve yetiler; farklılıklara saygılı olma, iletişimde istekli olma, bilgiyi yönlendirebilme, empati, öz-yönelimli rol davranışı, iletişimi yönetebilme, belirsizliği tolere edebilmedir. (Yıldırım, 2019; Süzer, 2020)

Özetle, kültürel duyarlılık, farklı kültürlerle pozitif duygularla yaklaşmak, onları olduğu gibi kabul ederek saygı duymak, önyargılı olmamak, etiketlememek ve olumsuz bir şekilde yargılamamaktır. Bireyler farklı kültürden bir kişiyi, bir olguyu ya da bir olayı yorumlarken yalnızca kendi bakış açısıyla değil empati kurup karşı tarafın bakış açısıyla da değerlendirme yapmalıdır. Aynı olay, davranış biçimi ya da bir cümle farklı kültürlerde farklı şekilde anlaşılabilir. Kültürel iletişimin esas kuralı bu durumun unutulmamasıdır. (Pala, 2019)

2.2.3. Sağlık profesyonelleri açısından kültürel duyarlılığın önemi

Günümüzde tüm dünyayı etkileyen savaşlar, iç çatışmalar, rejime karşı başkaldırıları, ülkelerin ekonomik durumlarının bozulması gibi nedenler insanların göç etmesine ya da ölmelerine sebep olmaktadır. Göçün artması sonucu göç alan ülkelerin yapısında kültürel çeşitlilikler olmaya başlamaktadır. Göç eden bireylerin konfor alanından uzaklaşarak farklı bir toplum yapısı içine girmesi onlar için büyük bir stres nedenidir. Oluşan stres sonucu kişilerin fizyolojik, psikolojik ve duygu durumu olumsuz anlamda etkilenmektedir. Bu durumda kişi sağlık hizmeti almak istese de bu hizmete ulaşmak onlar için oldukça zorlu olmaktadır. Çünkü bilmedikleri kültür, dil, alışkanlıklar, tutum ve davranışlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Sağlık hizmetine ulaşanlar ise kaliteli bakım alamamaktadır. Mesela kişinin bakım veren sağlık personeline kültürel inançlarından dolayı soru sormayı doğru bulmaması sağlık ve hastalık durumunun gidişatını, tedaviyi, bakımı olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. Bu durumdan etkilenenler ise yalnızca göçmenler değil aynı zamanda onlara bakım veren sağlık çalışanlarıdır. Sağlık personeli kaliteli ve yeterli bakım veremeyerek kendilerini eksik ve hatalı görebilmektedir. (Özdemir, 2020; Şimşek, 2019; Çakmak ve ark., 2020; Bilgiç ve Şahin, 2019)

Sağlık bakım hizmetlerinin yüksek kalitede olabilmesi için kültür farklılıklarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Sağlık ve tedavi hakkı nasıl temel insan

haklarından da kültürel farklılıklar da temel insan haklarındandır. Bu nedenle tüm toplumlar da kültürel duyarlılığa olan ilgi artmıştır. Toplumların çok kültürlü bir yapıya ulaşmaları nedeniyle sağlık bakım hizmeti sunan kişiler de birçok farklı kültürle karşılaşmakta ve bakım vermektedirler. Farklı kültüre sahip bireylerin sağlık gereksinimleri ve istediği tedavi şekli farklı olabilmektedir. Yalnızca bakım almak isteyen kişi değil bakım veren kişi de farklı kültürden olabilmektedir. Bundan dolayı iki tarafında hizmet alma ve hizmet verme esnasında rahat ve hoşgörölü bir şekilde iletişim kurması gerekmektedir. (Özdemir, 2020; Demirel ve ark., 2020; Özdişçi, 2018)

Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında farklı kültüre sahip ve özellikle de göçmen olan bireylere bakım veren sağlık çalışanlarının yaşadığı en önemli sorunun dil ve iletişim olduğu görölmektedir. Mesai saatleri içerisinde tercüman bulunurken gece nöbette tercüman bulunmadığı veya bazı hastanelerde tercümanın hiç olmadığı bildirilmiştir. Bu dil sorunu nedeniyle hastayla iletişim kurmanın daha fazla zaman aldığı, bakımın geciktiği, karşılıklı yanlış anlaşılmanın olduğu, prosedürlere güvenilmemesi gibi zorluklarla karşılaşıldığı görölmüştür. Yabancıların ya da göçmenlerin ise geldiği ülkenin dilini bilmemesi, yeterli olmayan iletişim, sağlık sistemi hakkında bilgisizlik, sağlık güvencesinin olmaması, sınırlı sağlık hizmeti alma hakkı gibi sorunlar yaşadığı ifade edilmiştir. (Şatır, 2019; Delibaş ve ark., 2020)

Mülteci ve sığınmacı olan hastalara sağlık hizmeti veren sağlık profesyonellerinin yaşadığı problemlerin araştırıldığı bir çalışmada, katılımcıların %61'inin dil sebebiyle iletişim sorunu yaşadığı, %28'inin bakım verirken cinsiyet ayrımıyla karşılaştığı, %22'sinin ise psikolojik şiddet gördüğü ifade edilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada ise katılımcılar göçmen hastalarla en fazla (%85) iletişim sorunu yaşadığını bildirmiştir. (Şatır, 2019)

Sağlık profesyonellerinin kültürel olarak duyarlı ve uygun bir bakım verebilmesi için gereken bazı şartlarsa şunlardır;

- Kültür esas alınmalı, kişinin kültürüne uygun bakım verilmeli,

- Kişinin kültürü içinde var olan bireysel farklılıklara saygı duyulmalı, kişiye özgü bakım sağlanmalı,
- Bireyin tutum ve davranışlarıyla verdiği mesajlar anlaşılmalı,
- Kültürel olarak farklı olan bireylere empati duygusuyla yaklaşılmalı,
- Kültürel farklılıklar hakkında sabırlı davranılmalı,
- Sağlık profesyoneli kendi kültürünün farkında olmalı, önyargı ve ırkçılığa karşı bir tutum sergilerken bireysel tercihlerini de bilmeli,
- Hastanın kültürel farklılıkları içinde çalışmaya istekli olmalı,
- Dil problemi nedeniyle ortaya çıkan iletişim sorununu çözmek için çaba göstermelidir. (Özdişçi, 2018; Kaçan, 2018)

Aktaş ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırmada (2015) hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ) puan ortalaması 88.92 ± 12.20 olarak bulunmuş ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin alt sınıflara oranla KDÖ puan ortalamasının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yılmaz ve Aktaş'ın 2015 yılında Kültürlerarası Hemşirelik dersi alan 2. sınıf hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları bir araştırmada ise öğrencilerin dersi almadan önceki puanları 88.81 ± 7.35 bulunurken dersi aldıktan sonraki puanları 90.00 ± 7.41 şeklinde bulunmuştur. Bu çalışmada ders öncesi ve sonrası ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. (Kaçan, 2018)

Kültürel olarak duyarlı olmak verilen bakımın kalitesini, memnuniyeti, sağlık çıktılarını, sağlık kurumlarına yönelik güveni pozitif yönde artırmaktadır. (Özdişçi, 2018; Okuyan, 2019; Çevik, 2018) Sağlık çalışanları hangi toplumda çalışıyorsa o toplumun kültürünü bilmeli, o kültürün farklılıklarının farkında olmalı ve bu farklılıklara karşı saygı duymalıdır. Bu sayede sağlık profesyonelinde oluşan kültürel duyarlılık, hizmet alanlara karşı adaletsizlik, ayrımcılık oluşmasını önlemekte ve holistik bakımın verilmesini sağlamaktadır. Kaliteli bakım, kültür faktörü dışlanarak verilemez. Kültür faktörü göz ardı edilerek verilen bakımın sonuçları etkili ve verimli olmamaktadır. Bu nedenle toplumun kültürel özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir. (Özdemir, 2020; Şimşek, 2019; Ceylantekin ve Öcalan, 2016; Baksi ve ark., 2019)

2.3. ZEKÂ KAVRAMI

Bu bölümde zekâ kavramı, zekâ ile ilgili kuramlar ve zekâ türleri ele alınmıştır.

2.3.1. Zekânın tanımı

Hayvanlar ve bitkiler gibi insanlar da bazı özelliklerle dünyaya gelirler. Onları diğer canlılardan ayıran özelliklerden en önemlisi düşünen bir varlık olmalarıdır. Bu düşünme yeteneği sayesinde insan kendisinin ve çevresinin farkındadır, kıyas yapabilir, meydana gelen olayları yönetebilir fakat her insanın çevreyi fark etme, yorumlama, adapte olma, problemleri çözebilme, tecrübelerden ders çıkarma şekli de birbirinden farklıdır. Düşünme yeteneğinin temelinde insanın zekaya ve sağlıklı bir beyne sahip olması yatmaktadır. Yani aslında insanı hem diğer varlıklardan hem de birbirinden ayıran en önemli özellik zekadır. (Aksoy, 2013; Dündar, 2019; Özdemir, 2019)

Zekânın soyut bir kavram olması ve somut bir şekilde analiz edilememesi tanımlanmasını da zorlaştırmaktadır. Zekânın bilim insanları tarafından birden fazla tanımı yapılmakta ve literatüre bakıldığında da farklı tanımlarının olduğu görülmektedir. TDK'ye (1991) göre zekâ “insanın düşünme, akıl yürütme, algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı” şeklinde tanımlanmıştır. Anlak, dirayet, zeyreklik, feraset sözcükleriyle de eş anlamlı olarak kullanılan zekâ kavramı kişinin zihin kapasitesini ifade etmektedir. (Dündar, 2019; Tutuş, 2020; Kaçan, 2018)

Zekâ ile ilgili çalışmalar yapan her araştırmacı zekanın farklı bir yönüne odaklanmış ve zekaya farklı özellikler yüklenilmiştir. Çuhadar (2006) zekanın geliştirilebilir olduğunu söylemiş ve pratiklik özelliğinin varlığından bahsetmiştir. Doğan (2006) ise yine pratiklik özelliğine vurgu yapmış ve kolay adapte olma, değerlendirme, algılama ve tepki verme özelliklerinden de bahsetmiştir. Zekaya ait özellikler genellikle çok yönlü olması, geliştirilebilirlik ve pratiklikle ilgilidir. (Dündar, 2019) Özbay (2005)'a göre zekanın özellikleri şu şekildedir:

- Zekâ kendini yenileyen ve geliştirilebilen bir olgudur. Birey çalışma şekli sayesinde hafızasını geliştirip zekasını artırabilir.

- Zekâ geliştirilebilen çok yönlü bir yapıdan oluşmaktadır. Bu yüzden zekâ sosyal, ekonomik ve kültürel birden fazla koşuldan etkilenmektedir.
- Zekâ içinde bulunduğu duruma, koşullara adapte olabilen bir yapıdır. Herhangi bir sorun algıladığında geçmiş, bugünü ve yarını da dikkate alarak hemen ona uygun çözüm yolları bulmaktadır.
- Çoklu zekâ kuramına göre her birey birden fazla zekâ tipine sahiptir. Yani bir insanda hem sosyal zekâ hem kültürel zekâ bulunabilir, bunların çalışma seviyesi ise kişinin hangi alanı daha fazla geliştirdiği ile alakalıdır.
- Zekâ seviyesi ile ilgili ise belirleyici bir ölçüt bulunmamaktadır. Bir insana zeki denilmesi için herkes tarafından yapılan herhangi bir test yoktur. Farklı alanlarda yapılan testler vardır fakat onlar da yine uygulandığı alanla sınırlıdır. (Dündar, 2019)

Zekanın psikometrik olarak ölçülmesi adına yapılan çalışmalar ise Alfred Binet tarafından başlatılmıştır. Fransa hükümetinin ilköğretim seviyesindeki zihinsel engelli çocuklar için farklı bir eğitim sistemi oluşturma amacıyla toplanılan komisyonda bulunan Binet ve öğrencisi Theodore Simon 1904 senesinde Binet-Simon Ölçeği adındaki ilk zekâ testini ortaya çıkarmışlardır. 30 sorudan oluşan bu testte sorular kolaydan zora doğru dizilmiştir. 1908 yılında yaşa göre tekrar yenilenmiş, 1916'dan beri dört kez daha yenilenmiştir. İngiltere'de Charles Spearman "g faktörü" olarak isimlendirdiği genel zekâ puanını, Almanya'da Wilhelm Stern Intelligence Quotient olarak tanımlanan IQ katsayısını hesapladığı ölçüm sistemini bulmuştur. IQ testinin, çok popüler olsa da okul çağında yararının olduğu, okul dışında ise sosyal ve ekonomik etmenler devreye girdiğinde zekâyı tahmin etme şansının oldukça düştüğü görülmüştür. (Aksoy, 2013; Özdemir, 2019)

2.3.2. Zekâ ile ilgili bazı kuramlar

Zekâ hakkında literatürde farklı anlayışlar olsa da temelde iki farklı görüş üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisini savunanlar tek bir zekâ türü olduğunu söylerken, ikinci görüşü savunanlar ise zekanın farklı türleri olduğunu söylemektedirler. İlk düşüncüyü benimseyenler zekanın genel olarak tek bir etmenden geldiğini bu yüzden de zekanın tek bir türü olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre insanın akıl karışıklığı ve bununla ilgili süreçler bir etmene dayanmaktadır; o da zekadır. (Kebabcı, 2016)

İkinci düşünceyi benimseyenler ise zekanın birçok boyutunun olduğunu yani çoklu zekâ teorisini savunmuşlardır. Çoklu zekâ teorisinde de ortak bir görüş olmayıp birbirinden farklı düşünceler bulunmaktadır. Genellikle iki farklı düşüncedeki araştırmacının görüşü benimsenmektedir. Bunlardan biri yedi farklı zekâ türünün olduğunu söyleyen Gardner, diğeri ise üç farklı zekâ türü olduğunu söyleyen Sternberg'tir. Sternberg'in çoklu zekâ kuramı yaratıcı zekâ, analitik zekâ ve pratik zekadan oluşmaktadır. Sternberg, Gardner'ın müziksel zekasını yaratıcı zekâ türünde incelemiştir. Aynı zamanda Gardner'ın farklı isimlerde incelediği zekâ türlerini de Sternberg analitik ve pratik zekâ adı altında irdelemiştir. (Kebabcı, 2016)

2.3.2.1. Edward L. Thorndike'in zekâ sınıflandırması

Amerikalı modern eğitim psikolojisinin kurucusu olan psikolog Edward L. Thorndike 1909 yılında yayınladığı bir yazıda zekâ üzerinde tek bir etmenin etkili olmadığını, birden fazla faktörden meydana geldiğini ifade etmiştir. 1920 senesinde ise insanların soyut (analitik), somut (mekanik) ve sosyal zekâ olmak üzere 3 çeşit zekaya sahip olduğu görüşünü ortaya atmıştır. (Köse, 2016; Aksoy, 2013; Dündar, 2019)

- **Soyut (analitik) zekâ:** Gerçek hayatta var olmayan soyut kavramların, sembolik düşünme gücü fazla olan zihin ile algılanmasıdır. Soyut zekâ ile kelimeler, kavramlar, sayılar, formüller gibi bilimsel sembollerin anlaşılması daha kolay olmaktadır. Soyut zekâsı yüksek seviyede olan bir birey matematik, uzay bilimleri gibi alanlarda başarı gösterebilmektedir. (Aksoy, 2013; Dündar, 2019; Özdemir, 2019)
- **Somut (mekanik) zekâ:** Bireyin çevresindeki araç-gereç ve makinelerle ilgili bilgileri anlayabilmesi ve bu bilgileri el-göz koordinasyonu ile beraber kullanabilmesidir. Somut zekâ mühendis ve tamircilerde daha çok gelişmektedir. (Büyükbeşe ve Yıldız, 2016; Özdemir, 2019)
- **Sosyal zekâ:** Thorndike tarafından “insanları anlama, yönetebilme, insan ilişkilerinde bilinçli ve etkin davranabilme kabiliyeti” olarak ifade edilmiştir. (Köse, 2016; Özdemir, 2019) Sosyal zekâ hem davranışsal hem de bilişsel öğeleri içerdiği için analitik zekadan ayrılmaktadır. (Taşdemir, 2020)

Thorndike’a göre kişinin yaptığı işin zorluk seviyesi zekâ düzeyini yansıtmaktadır. Bir işte başarılı olan insanlar başka bir işte başarılı olmayabilirler. (Özdemir, 2019) Thorndike zekanın farklı yönleri üzerinde çalışmalar yapmış, duygusal alanı da zekaya ekleyerek zekanın birden fazla yapıdan oluştuğunu savunmuştur. Sosyal zekayı da zekâ türleri arasına alarak zekanın yalnızca sayısal ve sözel olmak üzere iki alanla sınırlı kalmadığını toplumsal ilişkiler alanında da gelişme gösterdiğini ifade etmiştir. (Dündar, 2019)

Thorndike’ın yaptığı zekâ sınıflandırması çağdaş zekâ anlayışının kabul görmesinin önünü açmıştır. Geleneksel ve çağdaş zekâ yaklaşımlarının arasına bazı farklılıklar bulunmaktadır. (Aksoy, 2013) Geleneksel zekâ yaklaşımında yalnızca soyut ve somut zekâ alanları bulunmaktadır. Thorndike’ın sosyal zekâ kavramını ortaya atmasından sonra çağdaş zekâ anlayışına geçiş başlamış ve bu durum zekanın farklı türlerinin varlığına da işaret etmiştir. (Taşdemir; 2020) Modern zekâ anlayışı zekanın farklı alanları olduğunu ve sadece kalıtsal özelliklere göre ilerlemediğini söylemektedir. (Aksoy, 2013)

Geleneksel (eski) anlayış	Çağdaş (yeni) anlayış
✓ Zekâ doğuştan kazanılır, sabittir ve değişmez.	✓ Bir bireyin kalıtsal olarak sahip olduğu zekâ iyileştirilebilir, geliştirilebilir ve değiştirilebilir.
✓ Zekâ niceliksel olarak ölçülebilir ve tek bir sayıya indirgenebilir.	✓ Zekâ herhangi bir performansta veya süreçte sergilendiğinden sayısal olarak hesaplanamaz.
✓ Zekâ tekildir.	✓ Zekâ çoğuldur ve farklı yollarla sergilenebilir.
✓ Zekâ gerçek hayattan soyutlanarak (belli zekâ testleriyle) ölçülür.	✓ Zekâ gerçek hayat durumlarından veya koşullarından soyutlanamaz.
✓ Zekâ öğrencileri belli seviyelere göre ayırmak ve onların gelecekteki başarılarını tahmin etmek için kullanılır.	✓ Zekâ öğrencilerin sahip oldukları gizli potansiyelleri keşfetmek ve ortaya çıkarmak için kullanılır.

Şekil 2. Geleneksel ve Çağdaş Zekâ Anlayışının Karşılaştırılması

2.3.2.2. Robert Sternberg: Üç aşamalı zekâ

Çağdaş zekâ yaklaşımını benimseyen diğer bir bilim insanı Robert Sternberg'tir. Sternberg zekâyı kişinin yaşayacağı çevreyi seçmesi, o çevreyi düzenlemesi ve ona adapte olmasına yönelik zihinsel aktivite şeklinde açıklamıştır. (Aksoy, 2013) Robert Sternberg 1985 yılında zekâ için “Üçlü Saç Ayağı Teorisi” diğer bir ismiyle “Triarşik Zekâ Teorisi” adındaki teoriyi ortaya atmıştır. Bu teoriye göre zekanın analitik zekâ, yaratıcı zekâ ve pratik zekâ olmak üzere üç türünden bahsedilmektedir. (Köse, 2016)

- **Analitik zekâ:** Fikirleri, olayları, durumları ve problemleri analiz etme, yargıda bulunabilme, karşılaştırma yapabilme, sebep-sonuç mantığıyla değerlendirme yapabilme becerisidir. (Köse, 2016; Özdemir, 2019) Geleneksel zekâ testleri sayesinde ölçülebilmekte ve bireyin analiz edebilmesine yardımcı olmaktadır. (Köse, 2016; Dündar, 2019)
- **Yaratıcı zekâ:** Yeni, değerli ve birden fazla fikir ortaya koyabilme, problemleri fark edip onları çözebilme, yeni ürünler ortaya çıkarabilme veya var olan bir ürünü değiştirebilme kapasitesidir. (Köse, 2016; Özdemir, 2019) Bireyin yeniliklerle ne ölçüde baş edebildiğini göstermektedir. (Taşdemir; 2020) Yaratıcı zekâsı fazla çalışan insanlar herhangi bir şeyi düşük fiyata alıp yüksek fiyata satarak yüksek kazanımlar sağlamakta, iyi yatırımlara sahip olmaktadır. (Özdemir, 2019)
- **Pratik zekâ:** Bireyin karşılaştığı herhangi bir sorunu kolay ve basit yöntemlerle çözebilmesi, pratik fikirlerle hareket edebilmesi, stratejiler geliştirebilmesi ve çevresinde olan değişikliklere uyum sağlayabilmesidir. (Köse, 2016; Dündar, 2019)

Sternberg zekâ için bireyin deneyimleri sonucu öğrenme kapasitesini ve öğrenmeyi en yüksek seviyeye çıkarabilmek adına üst biliş aşamalarını uygulaması, farklı kültürlerle etkileşimi içeren çevreye adapte olma kapasitesi demidir. (Köse, 2016) Bu kurama göre de zekâ, analitik, yaratıcı ve pratik zekanın birbiriyle olan ilişkisi sonucu işlev kazanmaktadır. (Dündar, 2019) Sternberg'e göre bu kuram yönetim alanına yöneliktir. Üç aşamalı zekâ kuramını yönetsel zekâ olarak da ifade etmekte

ve yönetici vasfına sahip olan kişilerin başarılı olabilmesi için bu üç zekâ türüne de sahip olmaları gerektiğini söylemiştir. (Aksoy, 2013)

2.3.2.3. Howard Gardner: Çoklu zekâ kuramı

Howard Gardner çocuklarla uzun yıllar araştırma yapmasının sonucunda yaptığı tanımlamada zekâ için farklı kültürlerde sorunları çözme ve ortaya yeni ürünler çıkarabilme yeteneği demiştir. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013) Gardner yaptığı çalışmalarda okullarda dil, mantık ve matematik ağırlıklı eğitim verildiğini bunun da bireye yalnızca kendini ifade etme ve sayısal mantığını çalıştırma yönünden yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Ona göre birey kendini resim çizerek de ifade edebilmektedir, bu yüzden verilen eğitimin eksik olduğunu söylemiştir. (Dündar, 2019)

Bilim insanı Gardner, zekanın tek bir alandan oluştuğunu savunan geleneksel zekâ anlayışına karşılık 1983 yılında yayınladığı “Frames of Mind (Zihnin Çerçeveleri)” isimli kitabında zekanın yedi farklı alandan oluştuğunu ortaya atmış ve çağdaş zekâ anlayışının benimsenmesinin önünü açmıştır. Çoklu Zekâ Kuramının kurucusu Gardner 1999 yılında çıkardığı “Intelligence Reframed” isimli kitabında ise bu yedi alanı artırmış ve sayının daha da yükseltilebileceğini söylemiştir. (Köse, 2016; Aksoy, 2013) İnsanlar farklı zekâ türlerine sahip olmasına rağmen bulundukları durum ya da topluma göre bazı zekalarını daha çok kullanarak geliştirmekte bazı zekalarını ise kullanmayarak köreltebilmektedir. (Kebabcı, 2016)

Çoklu zekâ kuramına göre insan beyinde farklı alanlarda farklı zekâ türleri bulunmaktadır. Geleneksel zekâ anlayışında benimsenen sabit ve değişmeyen zekâ, aksine çevrenin de etkisiyle geliştirilebilir bir kabiliyettir. (Aksoy, 2013) Çoklu zekâ kuramı sayesinde zekâ doğuştan itibaren vardır ve değişmez anlayışı yerine zekâ doğuştan vardır ve geliştirilebilir anlayışı gelmiştir. Gardner çocukların küçük yaşlardayken sahip olduğu zekâ ve yeteneklerinin tespit edilmesini ve ona uygun bir eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Eğer bireylere yeteneklerine uygun kaliteli bir eğitim verilirse onların daha başarılı olacağını söylemektedir. (Taşdemir; 2020; Özdemir, 2019)

Gardner zekanın en az sekiz çeşidini açıklamış ve bu sayının daha da artırılabilceğini söylemiştir. İfade ettiği bu sekiz zekâ çeşidini de kendi arasında kategorize etmiştir. Bunlardan birincisi akademik zekâ türü olarak da adlandırdığı dilsel ve mantıksal-matematiksel zekadır. Bu zekâ türleri okul başarısı için önemli olan ders dinleme, okuma-yazma, hesap yapma, sınavlarda başarılı olma gibi işlevlere sahiptir. İkinci kategoride standart dışı zekâ türleri olarak da bilinen müzikal, uzaysal, bedensel-kinestetik ve doğacı zekâ bulunmaktadır. Bu zekâ türlerine günlük hayatta ve iş hayatında daha sık rastlanılmaktadır. Üçüncü kategoride ise kişisel zekâ türleri olarak ifade edilen kişilerarası ve içsel zekâ bulunmaktadır. (Aksoy, 2013; Taşdemir, 2020)

- **Sözel-Dilsel Zekâ:** Kelimeleri, düşünceleri ve dili yazılı ve sözlü olarak etkin bir biçimde kullanabilme, farklı dilleri kolaylıkla öğrenebilme ve kullanabilme kabiliyetidir. Bu zekâ alanı gelişmiş olan kişiler okuma, yazma, dinleme, hatırlama, yorumlama, kendini ifade etme gibi durumları oldukça iyi becerirler. Sözel zekaya sahip olan insanlarda bulunan ortak özellikler; hitabet yetenekleri fazladır, iyi bir dinleyicidirler, farklı dilleri öğrenirken zorlanmazlar, çok fazla kelime bilirler ve dil bilgisini uygun şekilde kullanırlar. (Köse, 2016; Kebabcı, 2016) Sözel zekâsı gelişmiş olan kişiler hikâye anlatma, makale ve mektup yazma, not alma, bir konuda tartışma ya da münazara gibi etkinlikleri severler. (Köse, 2016; Özdemir, 2019)
- **Mantıksal-Matematiksel Zekâ:** Rakamlarla iş yapma, sayıları kullanma, tümevarım ve tümdengelim tekniklerini kullanma, soyut problemleri çözme, neden-sonuç ilişkisi kurma ve mantığı kullanma yeteneğidir. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013) Bu zekaya sahip olan kişilerde bulunan ortak özellikler; istatistiksel bilgilerle araları iyidir, neden-sonuç ilişkisine göre çalışırlar, hipotezler oluşturup bunları denerler, satranç gibi zekâ oyunlarından hoşlanırlar, bilgisayarda programlar oluştururlar, şema ve grafiklerle çalışırlar, soyut düşünebilirler, net bir şekilde karar verebilirler. (Kebabcı, 2016) Matematiksel zekâsı gelişmiş olan kişiler bulmaca çözme, problem ve denklem oluşturup çözme, deney yapma gibi etkinlikleri severler. (Köse, 2016)

- **Müzikal-Ritmik Zekâ:** Müzik, ritim, nota, ses gibi kavramlarla ilişkili olan zekâ türüdür. Bu zekaya sahip insanlar seslere ve ritimlere karşı duyarlıdır, notaları tanır ve yeni sesler ve ritimler üretebilmektedir. (Köse, 2016) Bu zekaya sahip insanların ortak özellikleri; seslere karşı duyarlıdır, çevrede duydukları herhangi bir müziğe eşlik edebilirler, ritim tutma becerileri vardır, müzikal aletlere karşı ilgileri vardır ve bu aletleri kullanma yetenekleri de vardır. (Kebabcı, 2016; Özdemir, 2019) Müzikal zekaya sahip insanlar tempo tutma, güfte yazma, beste yapma, şarkı söyleme, müzik aleti çalma gibi etkinlikleri severler. (Köse, 2016)
- **Görsel-Uzaysal Zekâ:** Renk, şekil, desen, çizgi, biçim gibi kavramlara karşı duyarlı olan, görsel hafızası kuvvetli olan ve duyu organlarını büyük oranda kullanabilen insanların sahip olduğu zekâ türüdür. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013) Görsel zekaya sahip olan bireylerin sahip olduğu ortak özellikler; iyi bir dinleyicidirler ve bu dinlemelerinin sonucunda akıllarında hayaller ve resimler oluşur, yön bulma yetenekleri fazladır, hayalperesttirler yani hayal kurma yetileri oldukça iyidir, bir eşyayı nereye koyuyorsa onu hafızasına görsel olarak yerleştirir ve hafızalarını çok fazla kullanırlar, çizim becerileri vardır, duyu organlarını kullanırlar. (Kebabcı, 2016) Ressam, mimar, heykeltıraş, tasarımcı bu zekâ türüne sahip meslek grubudur. (Özdemir, 2019)
- **Bedensel-Kinestetik Zekâ:** İnsanların sözel iletişim haricinde kendini ifade etmede kullandığı bir diğer yol ise beden dilidir. (Dündar, 2019) Bedensel-kinestetik zekâ türüne sahip insanlar da beden ve el hareketlerini, jest ve mimiklerini iyi kullanarak kendini ifade etmektedir. (Özdemir, 2019) Bu zekaya sahip bireylerde bulunan ortak özellikler; sağlıklı yaşamaya dikkat ederler, organizasyon yapma kabiliyetleri vardır, genelde çevrelerini dokunma ve hareket yoluyla incelerler, söylemlerden çok yapılan işe bakarlar, fiziksel aktivitelere girmeyi severler. Tiyatro, dans, model olma, gösteri, gezi organize etme gibi etkinlikleri severler. (Kebabcı, 2016)
- **Kişilerarası-Sosyal Zekâ:** İnsanların tavırlarını, duygu ve fikirlerini doğru anlama ve yorumlama, sözlü ve sözsüz iletişim kurabilme, gruplarla beraber çalışabilme yeteneklerine sahip zekâ türüdür. (Köse, 2016) Daha çok insancıl bir zekâ türü olarak da bilinmekte ve bireyleri değerli bir varlık olarak

görmektedir. Bu zekâ türüne sahip insanların ortak özellikleri; konuşarak karşısındakini etkilerler, toplumla ve politikayla ilgili sorunlarla ilgilenirler, diğer bireylerin duygularına karşı hassastırlar, farklı gruplara girdiğinde hemen adapte olurlar, lider olma niteliğine sahiptirler, etkili bir sözel dil kullanımları vardır, farklı kültürlere karşı meraklıdırlar. (Kebabcı, 2016) Sosyal zekaya sahip bireyler toplantılar yapma, problemlerin çözülmesine yardım etme, gruplarla etkinliklere katılma, yardım projelerinde yer alma gibi etkinlikleri severler. (Köse, 2016; Özdemir, 2019)

- **İçsel Zekâ:** Özedönük zekâ olarak da adlandırılan içsel zekâ kişinin kendini bilmesi, tutarlı davranışlara sahip olması, bilinçli bir şekilde davranması becerisidir. (Özdemir, 2019) İçsel zekaya sahip insanlar yalnız kalmayı ve yalnız çalışmayı severler. (Taşdemir, 2020; Dünder, 2019) Bu zekâ türüne sahip insanların ortak özellikleri; tecrübelerinden ders çıkarırlar, gruplarla çalışmaktansa yalnız çalışmayı tercih ederler, kendi değerlerine göre hareket ederler, kendilerini devamlı olarak değerlendirirler, duygu ve düşüncelerini farkında olarak davranırlar. (Kebabcı, 2016)
- **Doğacı Zekâ:** Çevreyi, doğa olaylarını ve diğer tüm canlıları inceleme, tanıma, kategorize etme ve bu konularla alakalı ve hassas olma becerisidir. Bu zekâ türüne sahip insanlar hayvanlar, bitkiler ve doğal zenginliklere karşı ilgili ve meraklıdır. (Köse, 2016; Aksoy, 2013) Doğacı zekaya sahip insanların ortak özellikleri; çevre temizliği hakkında duyarlıdırlar, doğaya düşkünlükleri çok fazladır ve onu sevip, korurlar, belgesel izlemeyi severler, farklı hayvan ve bitki çeşitlerini keşfetmekten haz alırlar, kapalı alanlarda çalışmaktansa açık alanlarda çalışmayı tercih ederler, bahçeyi ve toprağı severler. (Kebabcı, 2016)

2.3.3. Zekâ türleri

Thorndike'ın zekâ sınıflandırması, Sternberg'in üçlü zekâ kuramı ve Gardner'ın çoklu zekâ kuramından sonra diğer araştırmacılar da zekâ türlerine odaklanmış ve Thorndike, Sternberg ve Gardner'ın açıkladığı zekâ türleri dışında bazı zekâ türlerinin önem kazanmasını sağlamışlardır. Bu zekâ türleri; sosyal zekâ, duygusal zekâ ve kültürel zekadır.

2.3.3.1. Sosyal zekâ

Sosyal zekâ ve duygusal zekâ başlarda birbiriyle ilişkili kabul edilip bir arada açıklanmış olsa da yirminci yüzyılın sonlarına doğru bu iki kavram ayrı ayrı incelenmeye başlanmıştır. (Aksoy, 2013; Özdemir, 2019) Sosyal zekâ Thorndike (1920) tarafından insanların gündelik hayatlarında neden daha başarılı oldukları sorusuna cevap olarak ortaya atılmıştır. Thorndike'ın ilk zamanlardaki tanımına göre sosyal zekâ, insan ilişkilerinde ustalıkla davranma ve insanları anlama yeteneğidir. (Köse, 2016; İlhan ve Çetin, 2014; Kahraman, 2016)

Gardner'ın çoklu zekâ kuramına göre sosyal zekâ, kişinin insanlarla olan ilişkisini anlaması, başarılı bir şekilde yürütmesi ve idare edebilmesidir. Vernon (1933) ise bu tanımlamaları daha da genişletmiş ve sosyal zekâ için kişinin diğer insanlara karşı hassas olması, insanlarla geçinebilmesi, onların ruhsal durumlarını anlayabilmesi, sosyal konularla ilgili bilgili olması ve sosyal ortamlarda rahat olması demiştir. (Köse, 2016; Özdemir, 2019)

Walker ve Foley (1973) ise sosyal zekâyı insanlarla empati kurarak onların duygu ve düşüncelerini daha iyi anlama ve insanların karakter, his ve motivasyonları ile ilgili doğru bir çıkarımda bulunma becerisi şeklinde tanımlamıştır.

Silberman'a (2000) göre sosyal zekanın ve bu zekaya sahip olan insanların bazı özellikleri vardır. Sosyal zekaya sahip olan insanlar sözlü ve sözsüz iletişim kurma becerisine sahiptirler. Gruplarla çalışmayı severler ve insanların hislerini, fikirlerini ve davranışlarını anlama, yorumlama, ifade etme, empati kurma gibi alanlarda başarı göstermektedirler. Sosyal zekâ seviyesi yüksek olan kişiler gözlem yapmaktan hoşlanırlar, etrafındaki insanlara karşı hassas ve hoşgörülüdürler. Esprili ve konuşkandırılar, ikna yetenekleri gelişmiştir. Arkadaş ortamı fazladır, ilgiyi severler, farklı ortamlarda bulunmaktan çekinmezler çünkü hızlı bir şekilde adapte olurlar. Farklı kültürlere karşı oldukça meraklıdırlar. Yönetme ve organize etme gibi işleri ve paylaşmayı severler. Öğretmenlik, danışmanlık, rehberlik, psikologluk, organizasyonculuk, siyaset gibi meslek dallarına ilgilidirler. (Köse, 2016)

Kosmitzki ve John (1993) sosyal zekanın yedi bileşeni olduğunu söylemiştir. Bu bileşenler aşağıdaki gibidir:

- Sosyal kurallar ve yaşam ile ilgili bilgi sahibi olma
 - Empati kurarak diğer insanların ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlayabilme
 - Karmaşık mevzularda hislere sahip olma ve hassas olma
 - İnsanlarla başarılı ilişkiler kurma
 - İnsanların ruhsal durumlarını anlama
 - Sosyal olarak uyumlu olma
 - İnsanları idare edebilmek adına gerekli olan sosyal becerileri kullanmak.
- (Köse, 2016)

2.3.3.2. Duygusal zekâ

1990 yılında duygusal zekâ kavramını çalışmalarında kullanarak ilk kez ortaya çıkaran Peter Salovey ve John Mayer duygusal zekayı “bireyin kendisinin ve çevresindeki bireylerin hislerini anlayabilmesi, yorumlayabilmesi ve davranışlarında bu gözlemler yoluyla çıkardığı yorumlar sonucunda duygularını rehber edinmesi” şeklinde tanımlamıştır. Onlara göre duygusal zekâ zihnin sahip olduğu bir beceridir ve bu beceri geliştirilebilmektedir. (Özdemir, 2019)

Salovey ve Mayer duygusal zekanın, sosyal zekanın bir alt kümesi olduğunu savunmuş ve duygusal zekayı insanlar arasında ayırım yapmadan duygularını daha iyi anlama ve ulaşılan bilgilerin davranışlara aktarılması şeklinde ifade etmişlerdir. Duygusal zekâ öğrenilebilir ve geliştirilebilir özelliklere sahiptir ve sosyal ve psikoloji özellikler de içermektedir. Bunlardan bazıları kişinin duygu ve düşüncelerini farkında olması, bu duyguları ifade edebilmesi ve kontrollü bir şekilde oluşan değişimler olarak belirtilmiştir. (Köse, 2016; Özdemir, 2019)

Duygusal zekanın 1996’da çıkardığı “Duygusal Zekâ: Neden IQ’dan Daha Önemlidir?” kitabıyla dünyaca tanınmasına öncü olan kişi ise Daniel Goleman’dır. (Aksoy, 2013; Özdemir, 2019) Goleman duygusal zekayı kişinin hem kendi duygularını hem de diğer insanların duygularını anlama ve tanıma, kendi motivasyonunu sağlama, kendisi ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde duygularını yönetme becerisi şeklinde tanımlamıştır. Goleman duygusal zekanın akademik zekayı tamamlayan bir yetenek olduğunu da söylemiştir. (Köse, 2016)

Duygusal zekâ duygusallık demek değil, duygularını tanıma, empati yapabilme, herhangi bir sorun karşısında durmadan yoluna devam edebilme, arzularını ve isteklerini kontrol edebilmedir. Goleman'a göre IQ insanların başarısına en fazla %20 katkıda bulunmakta ve %80'i başka etkenler oluşturmaktadır. Örneğin yüksek IQ sahibi bir kişi kimya profesörü olabilirken yüksek EQ (Emotional Quotient/Duygusal Zekâ Katsayısı) sahibi bir kişi kimya bölümü başkanı olabilmektedir. IQ işe alınmaya yardımcı olurken EQ terfi etmeye yardımcı olmaktadır. (Kebabcı, 2016)

IQ sosyal ortamdan uzak zihinsel işlemlerle ilgiliyken, EQ sosyal ortamla iç içe olan bireyin zihinsel işlevleridir. IQ matematik ise EQ psikolojidir. IQ doğuştan gelen ve belirli bir sınırı olan zihinsel performans iken EQ bireyin kendi çabasıyla ve diğer bireylerin duygularını nasıl yönettiğini öğrenerek geliştirdiği bir beceridir. IQ bireyin zekâ katsayısını ve zekâ işlevlerini ifade etmektedir. EQ ise bireyin duygusal analiz, tespit işlevlerini ifade etmektedir. (Kebabcı, 2016) Duygusal zekâ geliştirilebilir ve değiştirilebilir olduğu için bilim insanları tarafından IQ gibi insanın kaderi olmadığını söylemişlerdir. (Köse, 2016)

2.4. KÜLTÜREL ZEKÂ

Bu bölümde kültürel zekâ kavramı, kültürel zekanın boyutları, kültürel zekanın geliştirilmesi ve sağlık profesyonelleri açısından kültürel zekanın önemi ele alınmıştır.

2.4.1. Kültürel zekâ kavramı

Kültürel zekâ kavramı zekâyla ve kültürle ilgili çalışmaların sonucu olarak ortaya çıkmış bir kavramdır. (Kebabcı, 2016) Kültürel zekâ, farklı kültüre mensup bir bireyin ses, mimik, ses tonu ve vurgusu, hareket ve davranışlarını sanki o bireyle aynı kültüre sahipmiş gibi anlaması ve yorumlamasıdır. (Okanlı, 2017; Ergün ve Güzel, 2017; Mercan, 2016) İngilizce literatürde Cultural Intelligence ya da Individual's Cultural Quotient (CQ) şeklinde kullanılmaktadır. Kültürel zekâ kavramı da diğer kavramlar gibi birçok araştırmacı tarafından incelenmiş bu nedenle de birden fazla tanımlara sahip olmuştur. (Köse, 2016; Özdemir, 2019)

Kültürel zekâ kavramı ilk defa Soon Ang ve Christopher Early tarafından ortaya atılmıştır. İki araştırmacı bu kavramın alt yapısını 2003 yılında çıkardıkları Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Cultures (Kültürel Zekâ: Kùltürler Arasında Bireysel Etkileşimler) adlı kitapta oluşturmuşlardır. Bu kitapta farklı kùltüre mensup insanların aynı konuda fikir birliğine varamamaları, sorunları çözüme kavuşturamamaları dikkate alınmış, kùltürün zekayı etkilediğı görülmüş ve sonunda kültürel zekâ kavramı ortaya konulmuştur. (Aksoy, 2013; Dündar, 2019) Early ve Ang kültürel zekayı en kısa şekilde kişinin tanımadığı farklı kùltürlere etkili bir biçimde adapte olma becerisi olarak ifade etmişlerdir. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013)

Kültürel zekâ (CQ), “kùltürleri daha iyi anlamak, farklı kùltürlerden olan insanlarla karşılıklı iletişim konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak ve farklı kùltüre mensup insanlar hakkındaki düşüncelerimizin zaman içinde değişmesini sağlamak için becerikli ve esnek olmak” şeklinde tanımlanmaktadır. (Köse, 2016; Özdemir, 2019) Early ve Mosakowski kültürel zekayı dışarıdan gelen yabancı bir insanın, başka bir kişinin ona farklı gelen ve belirsizlik oluşturan jest ve hareketlerini kendi kùltüründen bir insan gibi değerlendirmesi ve yorumlaması şeklinde ifade etmişlerdir. (Köse, 2016; Tutuş, 2020)

Kültürel zekâ, bireyin farklı kùltürden olan insanlarla etkili iletişim kurabilmesi, başka kùltürlere adapte olma kapasitesi ve etkileşime girdiğı kùltürlerin gerektirdiğı gibi davranabilmesi olarak da tanımlanmaktadır. Harris (2006) kültürel zekanın, kùltürlerarası ilişkilerin daha etkili ve verimli olmasının kùltürlerarası becerilerin öneminin kavranması ve geliştirilmesi ile ilgili olduğunu söylemiştir. Triandis (2006) ise bireyin farklı bir kültürel ortama girdiğinde oradaki yaşamını başarılı bir şekilde ilerletebilmesi için kültürel zekanın gerekli olduğunu belirtmiştir. (Köse, 2016)

Mazneski (2006) de kültürel zekâ için bireyin kendisi olmak isterken aynı zamanda karşısındaki kişilere de saygı göstermesi, değer vermesi ve onların da kendileri olmasına yardımcı olması demiştir. (Köse, 2016; Dündar, 2019) Aynı zamanda insanların diğer kùltürlerle ilgili bilgi edinmesi, aktif bir şekilde çalışabilmesi, kişinin kendi tutum ve davranışları, tepkileri ve hareketlerine dikkat etmesi adına kültürel zekanın önem arz ettiğini de söylemiştir. Başka bir tanımda ise kültürel zekâ için

bireyin farklı bir kültürde ya da çok kültürlü bir ortamda görevlerini etkili bir biçimde yerine getirerek başarılı olmasına yardımcı olan becerilerin tümü denilmiştir. (Köse, 2016)

Bazı anlayışlara göre duygusal ve sosyal zekâ ile kültürel zekâ aynı temele dayanmaktadır. Ancak Early ve Ang kültürel zekanın sosyal ve duygusal zekadan farklı olduğunu ifade etmiş onların devamı olarak görülmemesi gerektiğini belirtmiştir. Duygusal zekâ bireyin diğer insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve kendi davranışlarını da karşısındaki insanın tepkisine göre düzenleyebilme becerisidir. Sosyal zekâ da bilgili ve bilinçli olan bireyin karşısındaki insanın ruhsal durumunu, duygu ve düşüncelerini doğru anlama becerisidir. Kültürel zekâ ise duygusal ve sosyal zekâsı gelişmiş bir birey olsa bile yeni ve farklı bir kültürle karşılaştığında adaptasyon sürecinde karşı karşıya kaldığı sorunları açıklamaktadır. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013)

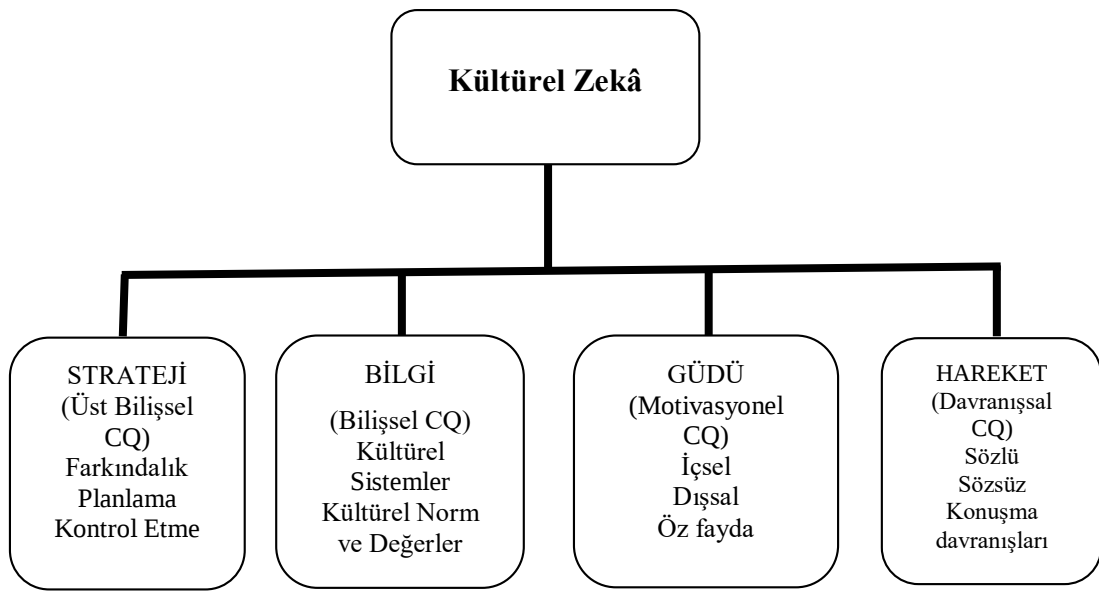
Kültürel zekanın bazı faydaları bulunmaktadır. Bu faydalar:

- Problemlerin çözümünün daha hızlı ve etkili olmasını sağlamaktadır.
- Yapılabilecek iş kapasitesini artırdığı için verimliliğin de artmasını sağlamaktadır.
- Küresel iletişimin verimli bir şekilde artmasına yardımcı olmaktadır.
- Farklı kültürlerin bir arada olması nedeniyle oluşan fikir ayrılıklarının kolayca çözülmesini sağlamaktadır.
- İnsanların karar verme sürecini hızlandırmaktadır. (Kebabcı, 2016; Konate, 2018; Tutuş, 2020)

2.4.2. Kültürel zekâ boyutları

Kültürel zekâ kavramı birden fazla boyuta sahip bir kavramdır ve literatürde üç veya dört boyutlu olduğundan bahsedilmiştir. Early ve Mosakowski (2004) kültürel zekanın zihinsel, fiziksel ve duygusal olmak üzere 3 boyutu olduğunu söylemiştir. Dyne ve Ang (2005) de kültürel zekanın 4 boyutu olduğunu fakat bunların strateji bağlantılı kültürel zekâ, bilgi bağlantılı kültürel zekâ, davranış bağlantılı kültürel zekâ ve motivasyon bağlantılı kültürel zekâ olduğunu ifade etmiştir. (Köse, 2016; Özdemir, 2019)

Early ve Ang (2003) ise kültürel zekanın üst bilişsel (farklı kültürlerle ilgili tecrübelerin olması), bilişsel (kültürlerin farklılık ve benzerlikleri konusunda bilgili olmak), motivasyonel (farklı kültürler içinde karşı karşıya kaldığı olaylara özgüvenli şekilde müdahale etmek) ve davranışsal (bulunduğu kültüre uygun davranışlarda bulunmak) kültürel zekâ olmak üzere 4 boyutu olduğunu savunmuştur. Literatürde kültürel zekanın farklı boyutları olduğu görülse de bu boyutların benzer olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada da Early ve Ang tarafından belirlenen kültürel zekanın 4 boyutu açıklanacaktır. (Köse, 2016; Özdemir, 2019; Kaçan, 2018)

Şekil 3. Dört Boyutlu Kültürel Zekâ Modeli

- **Üst Bilişsel Kültürel Zekâ Boyutu**

Kültürel zekanın dört boyutundan birincisi üst bilişsel olarak adlandırılan ve kavramsal nesnelerin anlaşılması, düşünülmesi ve bilinmesine yardımcı olan boyuttur. Kültürel zekanın bu alanında, bireyin kültürel bilgiyi elde etmesi ve bu bilgiyi anlaması için kullandığı zihinsel aşamaları kontrol edebilmesi, bununla birlikte kendisi ile alakalı farkında olma sürecini yönetebilmesi gerçekleşmektedir. Kültürel zekanın üst bilişsel boyutu aynı zamanda kültürel bilgi edinme ve bu bilgiyi anlama kapasitesi olarak da ifade edilmektedir. Bu zekâ boyutu gelişmiş olan insanlar diğer kültürlerle sahip bireylerle iletişime geçtiği zaman onların kültür bilgilerini inceler ve kültürel tercihlerini de

farkında olur. Bununla beraber farklı bir kültüre adapte olmaya çalışan bir birey o kültüre alışmaya çalışırken bu konudaki tecrübelerini ve gelişmelerini değerlendirmek adına üst düzey düşünme kabiliyetini kullanırlar. (Köse, 2016; Kebabcı, 2016)

Ang ve Dyne üst bilişsel boyutun kritik bir boyut olduğunu söylemiştir. Bunun nedenleri; üst bilişsel kültürel zekâ farklı kültürün insanlarına ve farklı ortamlara karşı etkili düşünmeyi hedefler, kültürlerin klişeleşmiş cümle ve düşüncelerinin karşısında durur, birey diğer kültürlerden kişilerle aynı ortamda bulunduğu stratejik düşünerek o ortama ve o kültüre uygun davranışları seçerek yerine getirmeyi amaçlar. Bu kriterleri yerine getirebilen kişilerin üst bilişsel kültürel zekâsı kuvvetlidir ve bu nedenle diğer insanlara göre farklı kültürlerle daha hızlı adapte olmaktadır. (Köse, 2016; Kebabcı, 2016)

- **Bilişsel Kültürel Zekâ Boyutu**

Üst bilişsel kültürel zekâ genellikle bireyin zihinsel süreçlerine odaklanırken, bilişsel kültürel zekâ bireyin eğitim ve deneyimler sonucu diğer kültürlerle ilgili edindiği bilgi birikimiyle ilgilenmektedir. Başka bir deyişle üst bilişsel kültürel zekâ zihnin yetenek ve özelliklerine odaklanırken, bilişsel kültürel zekâ ise insanın tecrübeleri yoluyla elde ettiği bilgi birikimine yoğunlaşmaktadır. (Kebabcı, 2016; Büyükbeşe ve Yıldız, 2016)

Bilişsel kültürel zekâ boyutu güçlü olan kişiler kültürlerin benzer ve farklı yönleri hakkında iyi bir bilgi düzeyine sahiptir. Bilginin bu seviyesi ise 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutların ilki kültürel değer yargıları, ikincisi ise kültürel sistemlerdir. Kültürel sistemler bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması için kurulmuş tüm düzenlemelerken, kültürel değer yargıları toplumu oluşturan bireylerin inanç, diğer kültürlerle karşı olan bakış açıları gibi soyut uygulamalardır. Bilişsel kültürel zekâ boyutu kişinin diğer kültürlerin ekonomik, sosyal, kültürel değerlerine ilişkin bilgi sahibi olmayı kapsamaktadır. Bilişsel kültürel zekâsı güçlü olan kişilerin bireysel özellikleri

oldukça esnektir bu nedenle de farklı kültürlerle kolay uyum sağlamaktadırlar. (Kebabcı, 2016; Özdemir, 2019)

- **Motivasyonel Kültürel Zekâ Boyutu**

Early ve Ang kültürel zekâ boyutlarının içinde ikinci önemli olan boyutun motivasyon olduğunu ifade etmiştir. Motivasyon kelimesinin Türkçe karşılığı güdü'dür. Güdü, “bilinçli veya bilinçsiz olarak davranışı doğuran, sürekliliğini sağlayan ve ona yön veren herhangi bir güç” şeklinde tanımlanmaktadır. İnsanın farklı bir kültür ortamını kabullenmesi ve bu ortama uyum sağlamada başarılı olması için o kültürü öğrenmek, anlamak ve o kültüre mensup insanlarla iletişime geçmek istemesi gerekmektedir. Motivasyon olmadan da bu adaptasyon oluşmaz ve kişi kültürel zekasını da gösteremez. (Köse, 2016; Aksoy, 2013)

Güdü insanın eğitim ve öğretim dönemi için çok önemlidir çünkü insanın bir motivasyona sahip olmadan harekete geçmesi ve başarılı olması oldukça zordur. Sosyal bir yaşama sahip olan insanın motivasyona ihtiyacı vardır. Bir insanın kültürel zekâ seviyesinin yüksek olması için yalnızca kültürel bilgi düzeyinin yüksek olması yeterli değildir. Bununla birlikte yüksek düzeyde motivasyonun da olması gerekmektedir. (Kebabcı, 2016)

Kültürel zekâ için sadece bir kültür hakkında bilgi sahibi olmak yeterli değildir, aynı zamanda o kültürle iletişime geçme isteği de önemlidir. Bunun sonucunda da öz yeterlilik kavramı ortaya çıkmaktadır. Yüksek düzeyde öz yeterliliğe sahip olan insanlar düşük seviyede öz yeterliliği olan insanlara göre bir işi başarmada daha çok çalışırlar, hiçbir yöntemi denemekten de geri durmazlar. Bunun nedeni kişinin kendine olan güveniyle ilgilidir. Bu duruma örnek olarak yabancı dil bilgisi çok iyi olan bir insan dil kurallarını çok iyi bilse bile iletişime geçmekte zorlanırken, dil bilgisi çok iyi olmayan bir insan hata da yapsa iletişime geçmekten çekinmemektedir. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013)

Kısaca motivasyonel kültürel zekâ boyutu farklı kültürlerle ilgili bilgi sahibi olmak ve o kültürün insanlarıyla iletişim kurmak için ilgi, alaka ve istek

hissetmesidir. Güçlü bir motivasyonel kültürel zekaya sahip insanlar bu konuda isteklidir, kendilerini güdülerler, dikkatlerini bu konuya vererek başarılı olurlar. (Köse, 2016; Kebabcı, 2016)

- **Davranışsal Kültürel Zekâ Boyutu**

Kültürel zekanın son boyutu davranışsal kültürel zekâ boyutudur. Bu boyut bireyin yeni bir kültür ortamına girdiğinde o kültürün gereklerine uygun davranışlar sergileme becerisini ifade etmektedir. Kültürel zekâ için sadece üst bilişsel, bilişsel ve motivasyonel kültürel zekâ boyutları yeterli değildir. Bu boyutların yanında davranışsal kültürel zekâ boyutunun da olması ve diğer boyutların işlevlerinin davranışa yansımaları gerekmektedir. (Köse, 2016; Kebabcı, 2016; Kahraman, 2016)

Early ve Ang davranıştan kasıt olarak ne demek istediklerini 3 unsurla anlatmaktadır. Birinci olarak davranışsal kültürel zekâ boyutunda açık ve dışsal davranışların incelendiğini ifade etmişlerdir. Açık davranışlar çevredeki insanlar tarafından gözlemlenebilen, birey ve çevresindekiler tarafından tanımlanabilen davranışlardır. Bunlar sözel ve bedensel davranışlardır yani kişinin ne söylediği ve ne yaptığıdır. Örnek olarak kullandığı dil, ses tonu, jest ve mimiklerdir. İkinci unsur sosyal hareketlerdir ki bunlar kişiler arası durumlarda ortaya çıkan ve değer kazanan davranışlardır. Buna örnek olarak birey farklı bir ülkede yemek yiyeceği zaman normalde eliyle yemek yerken farklı bir ülkede olmasından dolayı çatal bıçakla yemek yemeyi tercih etmesidir. Üçüncü unsur ise kültürel yeterlilik ve kültürel zekâ davranışlarını birbirinden ayırt edebilmektir. (Köse, 2016; Kebabcı, 2016)

Kişinin kültürel bilgisi ne kadar çok olursa olsun bu bilgi davranışlara yansımıyorsa ve küçük bir hareketi bile yanlış anlaşıyorsa bu yanlışlıklar bireyler arasındaki mesafenin de artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kültürel zekanın gelişmesi için davranışsal kültürel zekâ boyutunun da geliştirilmesi gerekmektedir. (Kebabcı, 2016; Aksoy, 2013)

2.4.3. Kültürel zekânın geliştirilmesi

Kültür maddi ve manevi öğeleriyle toplumların ortak bütünüdür. Kültürel zekâ ise kültürlerle ilişkili alanlarda işlev gösteren bir zekâ türüdür. Farklı kültürlerle bir arada olmak ya da yeni bir kültürle tanışmak kültürel zekanın ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Farklı kültürlerle karşılaşan bir bireyin zekâsı da kıyas, karşılaştırma ve tecrübe kazanma aşamalarını yaşamaya başlar. (Dündar, 2019) Kültürel farklılıklarla baş edebilmede başarılı olabilmek için de kültürel zekâ düzeyinin önemi büyüktür. Yüksek kültürel zekâ seviyesine sahip kişiler farklı kültürlerle daha kolay adapte olurken aynı zamanda o kültürün insanlarıyla da daha rahat bir şekilde iletişime geçebilmektedirler. (Okanlı, 2017) Çok kültürlü bir toplumda yaşayan bireylerin farklı kültürlerin insanlarını ve onların yaşam tarzlarını görmesi ve bu duruma alışkın olması nedeniyle daha yüksek kültürel zekâ seviyesine sahip olması beklenebilir. Bunun zıttı olarak tek tip kültüre sahip bir toplumda yaşayan bireylerin ise farklı kültürlerle alışık olmaması nedeniyle daha düşük kültürel zekâ seviyesine sahip olması öngörülmektedir. (Aksoy, 2013)

Kültürel zekâyı geliştirmek ve üst seviyede bir kültürel zekaya sahip olabilmek için bireyin sabırlı ve istekli olmaya ihtiyacı vardır. Birey farklı kültürden kişilerle tanıştığı anda o kişilerin kültürüne karşı farkındalığı oluşmaktadır. Zaman geçtikçe farkındalığın yerini yeni bilgiler ve farklı bakış açıları almaktadır. Bu bakış açılarının davranışlara dönüşmesi için de sosyal olarak etkileşime geçilmesi gerekmektedir. Kültürel zekanın geliştirilmesi eğitimler yoluyla yapılmaktadır. Konferanslar, eğitimler, geziler, örnek vaka analizleri kullanılan bazı eğitim şekillerindendir. Kültürel zekanın geliştirilmesi için ilk olarak kişinin benliğini tanıması, küresel bilinci zihninde oturtması, empati duygusunu ve iletişim yeteneklerini geliştirmesi gerekmektedir. (Köse, 2016; Okanlı, 2017)

Thomas ve Inkson (2005) kültürel zekanın geliştirilmesinin 6 aşamadan oluştuğunu söylemişlerdir.

Birinci Aşama: Bir birey farklı bir kültürle hiç karşılaşmadıysa veya çok az karşılaştıysa henüz kültür farklılıklarını bile farkında değildir. Bu nedenle kendi kültürüne daha fazla bağlıdır.

İkinci Aşama: Bu aşamada birey diğer kültürleri farkına varmaktadır. Yeni kültürler tanımak ve onlar hakkında bilgi sahibi olmak için istek duyarlar ve güdülenirler. Bireyin farklı kültürler hakkında ilgisi artmaya başladığı için kendi kültürü ve yeni öğrenmeye başladığı kültür arasında kalmakta bu nedenle de değişim göstermekte zorlanmaktadır.

Üçüncü Aşama: Bu aşamada birey yeni kültüre karşı adaptasyon sürecine girmiştir. Birey yeni kültürün değer ve kurallarını anlamaya başladığı için davranışlarını da düzenlemeye başlamakta nerede nasıl davranacağını bilmektedir.

Dördüncü Aşama: Bu aşamada kişi artık yeni kültüre tam uyum sağlamakta sanki kendi kültürüymüş gibi hissetmeye başlamaktadır. Rahat bir şekilde sosyal ortamlara girmekte ve çoğu davranışı da rahatlıkla sergilemektedir. Diğer kültürden insanlar bu aşamadaki bireylere kültürlü gözüyle baktığı için iletişim kurarken daha rahat olmaktadır.

Beşinci Aşama: Bu aşamadaki kişiler ilk başlarda kendilerine farklı gelen kültüre o kadar uyum sağlamışlardır ki artık kültürde gerçekleşen değişimleri o kültürün insanlarından daha önce fark etmektedirler. Herhangi bir olay ya da durumla karşı karşıya kaldıklarında davranışlarını anında o kültüre uygun bir biçimde değiştirebilmektedirler. Nerede, nasıl davranacaklarını çok iyi bilirler, kültürel zekâları yüksek olduğu için etrafında olup bitenlere karşı da yüksel bilişsel algıya sahiptirler.

Altıncı Aşama: Son aşama olan bu aşamada birey kazandığı yeni yetenekleri değerlendirmektedir. Bu değerlendirme çevresindeki kişilerden aldığı geribildirim ya da etrafındaki bireyleri gözlemleyerek kendisini değerlendirme yoluyla olmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda bireyin eğitime ihtiyacı olup olmadığı belirlenmektedir. (Köse, 2016; Ersoy, 2014; Özdemir, 2019)

Kültürel zekanın gelişmesine yardımcı olan en önemli unsurlardan birisi farklı ülkelere gidip orada vakit geçirmektir. Çoğu bireyin kültürel zekasını geliştirmek adına ihtiyacı olan motivasyon farklı bir kültüre mensup bireyle yakın iletişime geçmesidir. (Köse, 2016; Ersoy, 2014) Plum da farklı ülkelere gitmenin kültürel zekayı geliştirdiğini savunmuş fakat bunun gezi sırasında kurulan ilişkiyle de doğru

orantılı olduğunu belirtmiştir. Mesela sadece kalınan otelin çalışanları ile yüzeysel bir iletişim kuruluyor ve halkla temasa geçilmiyorsa o seyahat kültürel zekayı geliştirmeye yardımcı olmaz aksine belki de bireyin zihninde yeni stereotipler gelişir. Kültürel zekanın gelişmesi için yalnızca eğitim ya da yalnızca deneyim yetersiz kalmaktadır. Bunun aksine bireyin bakış açısını ve tecrübelerini beraber geliştirmesiyle kültürel zekâsı da gelişmektedir. (Aksoy, 2013; Özdemir, 2019)

2.4.4. Sağlık Profesyonelleri Açısından Kültürel Zekânın Önemi

Geçmiş dönemlere göre günümüzde farklı kültürler birçok nedenden dolayı birbirine daha çok yaklaşmış, bunun sonucu olarak da kültürlerin homojen yapısı değişmiştir. Son zamanlarda artık sosyal grupların, toplumların homojenlikten uzak, karışık bir yapıya büründüğü söylenebilir. Bu küreselleşmenin sonucunda kültürel duyarlılık dışında ortaya çıkan diğer bir yeni kavram da kültürel zekâ kavramı olmuştur. (Aslan ve Kizir, 2019) Kültürel zekâ, kişinin iletişime geçtiği kültürlerin değerlerine göre davranışlarını değiştirebilme, farklı kültüre sahip bireylerle etkin bir şekilde iletişim kurabilme ve kültürel farklılıklara adapte olabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. (Uludağ ve Deveci, 2018)

Birden fazla kültürün aynı anda bulunduğu bir ortamda dinamik olabilmek, farklı kültürlerle sahip insanların davranışlarındaki mesajları anlayabilmek ve bu duruma yönelik tutum ve davranışlarını pozitif yönde geliştirip etkin iletişim becerisini artırmak kültürel zekanın yüksek düzeyde olmasıyla olabilir. Yüksek kültürel zekaya sahip bireyler etrafında gerçekleşen olaylar hakkında yüksek bilişsel algıya sahip oldukları için kültürlerle ilgili bir problemi anlama ve bu problemi çözmek için hedefler belirleyerek çözüm yolu üretmektedirler. Yapılan çalışmalara göre kültürel zekânın bireylerin kültürlerarası uyum sürecini geliştirdiği, kültürel ortamlarda performanslarını yükselttiği ve tükenmişlik düzeylerini azalttığı görülmektedir. (Kaçan, 2018)

Son dönemin dikkat çekici konularından biri olmasına rağmen hem Dünya literatüründe hem de Türkiye’de kültürel zekâ adına yapılmış çalışma sayısı çok sınırlıdır. Yapılmış çalışmaların çoğu ise askeri kurumlar, turizm ve işletme gibi alanlarla ilgilidir. Sağlık alanında yapılmış çalışma sayısı ise Türk ve Dünya

literatüründe oldukça azdır. Hemşirelerle kültürel zekâ ve bireyselleştirilmiş bakıma ilişkin yapılan bir çalışmada hemşirelerin Kültürel Zekâ Ölçek (KZÖ) puan ortalaması $90,79 \pm 18,70$ olarak bulunmuş ve kültürel zekâ seviyelerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir. Akademisyenlik yapan hemşirelerin kültürel zekâ düzeylerinin belirlenmesi için yapılan çalışmada ise KZÖ puanı $60,72 \pm 10,02$ olarak bulunmuştur. (Kaçan, 2018)

Gitgide daha fazla çok kültürlü yapıya bürünmeye başlayan toplumların sağlık sektöründe verilen bakım hizmeti değişmeye başlamış kültüre özgü bakımın önemi artmıştır. Bunun nedeni farklı kültürlere üye bireylerin sağlık ihtiyaçlarının da değişiklik göstermesidir. Etkili bir sağlık hizmeti sunumu ve hasta memnuniyeti için çalışanların kendi aralarındaki ve hastalarla olan iletişimlerinde kültürel değerler açısından dikkatli olmaları gerekmektedir. Bu da kültürel zekâ sayesinde gerçekleşmektedir. Yani kültürel açıdan etkili bir bakım hizmeti için sağlık profesyonellerinin kültürel farkındalık, bilgi ve deneyime başka bir deyişle kültürel zekaya sahip olmaları gerekmektedir. (İşçi ve ark., 2013; Aslan ve Kizir, 2019)

Bir hastanede çalışan hemşirelerin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada KZÖ puan ortalaması $99,02 \pm 17,49$, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ) puan ortalaması $88,15 \pm 11,70$ olarak bulunmuş ve bu puan ortalamaları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yine bir Sağlık Yüksekokulu'nda hemşirelik öğrencilerinin kültürel zekâları ve merhamet duyguları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada öğrencilerin KZÖ puan ortalamaları $93,94 \pm 20,09$ olarak bulunmuş ve KZÖ puan ortalaması ile Merhamet ölçeği puan ortalamasının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir. (Kaçan, 2018)

Bireye özgü bakım verilmesi, bireyin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi, yine bireye özgü planlamalar yapılarak problemlerin çözülmesi kültürel zekâ sayesinde olmaktadır. Yapılan çalışmalarda bakımın bireye özgü olmasının hastanın başa çıkma becerisinin artması, bağımlılığının azalması ve hastanede yatış zamanının azalması gibi olumlu sonuçlar doğurduğu görülmektedir. (Aslan ve Kizir, 2019) Kendi kültüründen farklı bir kültüre hizmet sunan sağlık çalışanı hastayla karşılaştığı anda daha anamnez alırken bile iletişimde zorluk yaşayabilmekte bu nedenle de

hastanın beklentilerini yeterli şekilde karşılayamamaktadır. Sağlık çalışanlarının hastaların kültürüne göre hizmet vermesi hastalarla iletişimde çatışma yaşanmasını önlerken aynı zamanda hastaların tedaviye uyum göstermesine de yardımcı olmaktadır. Buna istinaden sağlık profesyonellerinin kültürel zekâ düzeylerinin belirlenmesi, eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Bu sayede kaliteli bir sağlık bakım hizmeti sunulurken iletişim problemlerinin ve yanlış anlaşılımların da önüne geçilebilmektedir. (İşçi ve ark., 2013)

BÖLÜM 3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Sağlık Bilimleri Fakültesi (SBF) öğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, İstanbul Medeniyet Üniversitesi SBF bölümleri olan Hemşirelik, Beslenme ve Diyetetik, Odyoloji, Sağlık Yönetimi ve Sosyal Hizmetler bölümlerinde 2021-2022 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören 1346 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerin bölümlere göre dağılımı Tablo 3.1’de verilmiştir. Araştırmada evren ulaşılır nitelikte olduğundan örneklem seçimine gidilmeksizin evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamına alınan öğrenci sayısının yeterli olup olmadığını belirlemek için güç analizi yapılmıştır. Buna göre 0.05 anlamlılık seviyesinde, 0.95 güven aralığında 0.99 güç ile en az 130 katılımcının örneklem sayısı için yeterli olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılım konusunda gönüllü olan ve veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 638 öğrenci çalışmaya dahil edilmiş ve araştırmada evrenin %47,4’üne ulaşılmıştır.

Tablo 3.1. Sağlık Bilimleri Fakültesi Bölümlerindeki Öğrenci Dağılımı

Bölüm	Toplam öğrenci sayısı	Katılımcı Sayısı
Beslenme ve Diyetetik	222	157
Hemşirelik	372	185
Odyoloji	219	94
Sağlık Yönetimi	266	107
Sosyal Hizmet	267	95
Toplam	1346	638

Araştırmaya Alınma Kriterleri:

- İstanbul Medeniyet Üniversitesi SBF öğrencisi olmak,
- Araştırmaya katılmaya istekli olmak.

Araştırmadan Çıkarılma Kriterleri:

- İletişime engel durumunun olması,
- Psikiyatrik bir hastalığının olması,
- Anketi sonuna kadar doldurmaması.

3.3. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

3.3.1. Bağımsız Değişkenler: Öğrencilere ait tanıtıcı özellikler.

3.3.2. Bağımlı Değişkenler: Öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği (KZÖ) ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ) puanları.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplamak amacıyla tanıtıcı bilgi formu, Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği kullanılmıştır.

3.4.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür (Aslan ve ark., 2019; Süzer, M., 2020; Bulduk ve ark., 2011) taraması sonucu geliştirilen form, öğrencilere ilişkin cinsiyet, yaş, okuduğu bölüm, aile yapısı gibi demografik bilgileri; meslek seçimi ve yabancı dil bilgisini ortaya çıkarmak amacıyla 10 sorudan oluşmaktadır.

3.4.2. Kültürel Zekâ Ölçeği (KZÖ)

Araştırmada öğrencilerin kültürel zekâ düzeylerini belirlemek için Ang ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması İlhan ve Çetin tarafından 2012 yılında yapılmış olan KZÖ kullanılmıştır. Ölçek, 7'li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ve 20 maddeden oluşmaktadır. Üst Biliş, Biliş, Motivasyon ve Davranış olarak adlandırılan 4 alt boyuta sahiptir. Bireylerin sahip olduğu kültürel bilgiler üzerinde kontrol sahibi olup olmamasını ve sahip olduğu kültürel bilgileri anlamada kullandığı zihinsel süreçleri yansıtan üst biliş alt boyutunda 4 madde bulunmaktadır. Örnek Madde: “Kültürlerarası etkileşimlerde

kullandığım kültürel bilgimin farkındayım.” Bireylerin farklı kültürler hakkında sahip olduğu bilgileri yansıtan biliş alt boyutunda 6 madde bulunmaktadır. Örnek Madde: “Diğer kültürlerin dini inançlarını ve kültürel değerlerini bilirim.” Bireylerin farklı kültürlerden insanlarla etkileşime girme konusundaki ilgisini ve bu konudaki öz yeterlik inancını yansıtan motivasyon alt boyutunda 5 madde bulunmaktadır. Örnek Madde: Farklı kültürden insanlarla etkileşim kurmaktan zevk alırım.” Bireylerin farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla karşılaştığında uygun sözel ya da sözel olmayan davranışları sergileyebilme yeteneğini yansıtan davranış alt boyutunda 5 madde bulunmaktadır. Örnek Madde: “Konuşma hızımı kültürlerarası etkileşimin gereklerine göre değiştirebilirim.” Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 20, en yüksek toplam puan ise 140’dır. KZÖ’nün alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden alınan puanların yükselmesi, yüksek kültürel zekâyâ işaret etmektedir (İlhan, M. ve Çetin, B., 2014). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı İlhan ve Çetin tarafından 0,85 olarak bildirilirken, bu çalışmada 0,93 olarak bulunmuştur. KZÖ’nün alt boyutlarının Cronbach alfa katsayısı; Üst Biliş için 0.86, Biliş için 0.89, Motivasyonel için 0.88 ve Davranışsal için 0,85 olarak belirlenmiştir.

3.4.3. Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ)

Öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini belirlemek için Chen ve Starosta (2000) tarafından geliştirilen, Bulduk ve diğerleri tarafından 2010 yılında Türk toplumuna uyarlanan KDÖ kullanılmıştır. KDÖ, kültürlerarası duyarlı olmak için gerekli beş duygusal alt boyutu içeren toplam 24 maddeden bir ölçektir. Ölçeğin iletişimde sorumluluk boyutu 1, 11, 13, 21, 22, 23 ve 24. maddelerden, kültürel farklılıklara saygı boyutu 2, 7, 8, 16, 18 ve 20. maddelerden, iletişimde kendine güvenme boyutu 3, 4, 5, 6 ve 10. maddelerden, iletişimden hoşlanma boyutu 9, 12 ve 15. maddelerden ve iletişimde dikkatli olma boyutu 14, 17 ve 19. maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 7, 9, 12, 15, 18, 20 ve 22. maddeleri ters olarak kodlanmaktadır. KDÖ, (1) kesinlikle katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kararsızım, (4) katılıyorum ve (5) kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 24, en yüksek toplam puan ise 120’dir. Ölçekten alınan toplam puanın artması kültürel duyarlılık düzeyinin arttığını göstermektedir (Bulduk ve ark., 2011; Chen ve Starosta, 2000). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı Bulduk vd. tarafından 0.72 olarak

bildirilirken, bu çalışmada 0.85 olarak bulunmuştur. KDÖ'nün alt boyutlarının Cronbach alfa katsayısı; iletişimde sorumluluk boyutu için 0.77, kültürel farklılıklara saygı boyutu için 0.65, iletişimde kendine güvenme boyutu için 0.78, iletişimden hoşlanma boyutu için 0.76 ve iletişimde dikkatli olma boyutu için 0.42 olarak saptanmıştır.

3.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler, 2021-2022 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde araştırmacı tarafından toplanmıştır. COVID-19 pandemisi nedeniyle öğrencilerin yüz yüze derse iştirak etme durumlarının yetersiz olması ve pandemi koşulları dikkate alınarak veri toplama formları, elektronik anket şeklinde hazırlanmıştır. Elektronik anketin başlangıç kısmına, araştırmanın amacı hakkında açıklama eklenmiş öğrencilerin sorularını yönlendirmeleri için araştırmacının iletişim bilgileri eklenmiştir. Öğrenciler araştırma ile ilgili açıklamaları okuduktan sonra gönüllü olarak katılım durumlarını beyan eden bir seçenek eklenmiştir. Bu seçeneği onaylayan öğrenciler için elektronik anket aktif hale getirilmiştir. Her öğrenci için bir anketin doldurulmasına izin verilmiştir. Elektronik anketin doldurulması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) Mac Versiyon 25 (IBM, Armonk, NY, USA) yazılım programı kullanılmıştır. Verilerin kontrolleri ve analizleri aynı programda yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, kategorik değişkenler için sayı ve yüzdeler, sayısal değişkenler için ortalama, standart sapma sunulmuştur. Sürekli değişkenlerin dağılımının normale yakın dağılıp dağılmadığı, Kolmogorov Smirnov ile değerlendirilmiştir. Sayısal değişkenler için ikili bağımsız grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U Testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Sayısal değişkenler arasındaki ilişki yönü ve düzeyini belirlemek adına Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi %95 güven aralığında ve p değerinin 0,05'ten küçük olması anlamlı kabul edilmiştir.

3.7. ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Veriler toplanmaya başlanmadan önce İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul onayı (tarih: 08.02.2021 ve sayı no: 2021/8) (EK 1) ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığından resmi izin (EK 2) alınmıştır. Katılımcılara elektronik olarak gerekli açıklamalar yapılarak yazılı onayları alınmıştır. Ayrıca katılımcılara kişisel verilerin gizli kalacağı ve verilen cevapların bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacağı bildirilmiştir.

3.8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde okuyan öğrencilerle sınırlıdır. Zaman olarak 2021-2022 bahar dönemi ile sınırlıdır. Ayrıca bu çalışma yapılırken tüm dünyada ve ülkemizde etkisi devam eden COVID-19 pandemisi nedeniyle ilgili üniversitede eğitim ve öğretim faaliyetleri hibrit yöntemle yürütülmüştür. Öğrencilerin çoğunluğu çevrimiçi olarak derslere iştirak ettiklerinden ve pandemi koşulları dikkate alınarak veriler elektronik olarak toplanmıştır. Bu durum, evrenin tamamına ulaşmayı engelleyen bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

BÖLÜM 4. BULGULAR

Araştırma, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kültürel zekâ ile kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmış olup, bu bölümde araştırmanın bulguları verilmiştir.

Katılımcıların %87,5'i kadın ve %12,5'i erkektir. Öğrencilerin %4,4'ünün 18 yaş ve altında, %42,8'inin 19-20 yaş arasında, %52,8'inin 21 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %14,9'unun okuduğu bölümün sosyal hizmetler, %29,0'unun hemşirelik, %16,8'inin sağlık yönetimi, %24,6'sının beslenme ve diyetetik ve %14,7'sinin radyoloji olduğu saptanmıştır. Öğrencilerden %79,8'i aile tipini çekirdek aile, %16,5'i geniş aile ve %3,8'i parçalanmış aile olarak belirtirken; gelir durumu algısını ise %29,0'ı gelir giderden az, %58,8'i gelir gidere eşit ve %12,2'si gelir giderden fazla şeklinde bildirmiştir. Katılımcıların %8,3'ünün yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yerin köy/kasaba, %17,6'sının ilçe, %73,4'ünün il merkezi ve %0,8'inin yurt dışı olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1)

Katılımcıların %8,6'sının anne eğitim durumunun okuryazar, %47,0'sinin ilkokul, %15,0'inin ortaokul, %18,0'inin lise ve %11,3'ünün üniversite ve üzeri olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %2,7'sinin baba eğitim durumunun okuryazar, %32,1'inin ilkokul, %22,1'inin ortaokul, %27,3'ünün lise ve %15,8'inin üniversite ve üzeri olduğu bulunmuştur. (Tablo 4.1)

Öğrencilerin %73,8'inin mesleği seçme durumunu isteyerek ve %26,2'sinin istemeyerek seçim yaptığı bulunmuştur. Katılımcıların yabancı dil bilme durumuna bakıldığında %45,8'inin başlangıç seviyesinde, %42,3'ünün orta düzeyde yabancı dil bildiği tespit edilmiştir. (Tablo 4.1)

Tablo 4.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (N=638)

Özellikler		Sayı	%
Yaşı	18 yaş ve altı	28	4,4
	19-20 yaş	273	42,8
	21 yaş ve üzeri	337	52,8
Cinsiyeti	Kadın	558	87,5
	Erkek	80	12,5
Bölümü	Sosyal Hizmetler	95	14,9
	Hemşirelik	185	29,0
	Sağlık Yönetimi	107	16,8
	Beslenme ve Diyetetik	157	24,6
	Odyoloji	94	14,7
Aile tipi	Çekirdek aile	509	79,8
	Geniş aile	105	16,5
	Parçalanmış aile	24	3,8
Gelir durumu algısı	Gelir giderden az	185	29,0
	Gelir gidere eşit	375	58,8
	Gelir giderden fazla	78	12,2
Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği yer	Köy/ kasaba	53	8,3
	İlçe	112	17,6
	İl	468	73,4
	Yurt dışı	5	0,8
Anne eğitim durumu	Okuryazar	55	8,6
	İlkokul	300	47,0
	Ortaokul	96	15,0
	Lise	115	18,0
	Üniversite ve üzeri	72	11,3
Baba eğitim durumu	Okuryazar	17	2,7
	İlkokul	205	32,1
	Ortaokul	141	22,1
	Lise	174	27,3
	Üniversite ve üzeri	101	15,8
Mesleğini seçme durumu	İsteyerek	471	73,8
	İstemeyerek	167	26,2
Yabancı dil bilgi durumu	Bilmiyorum	55	8,6
	Başlangıç	292	45,8
	Orta düzey	270	42,3
	İleri düzey	21	3,3
Toplam		638	100,0

Tablo 4.2’de SBF öğrencilerinin Kültürel Zekâ Ölçeği (KZÖ) ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ) ile alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları yer almaktadır. Öğrencilerin KZÖ toplam puan ortalamalarının $93,30 \pm 18,99$; KZÖ alt

boyutları olan üst bilişsel alt boyut puan ortalamalarının $21,11 \pm 4,37$; bilişsel alt boyut puan ortalamalarının $23,41 \pm 7,07$; motivasyonel alt boyut puan ortalamalarının $24,32 \pm 6,38$; davranışsal alt boyut puan ortalamalarının $24,46 \pm 5,66$ olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.2).

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalamalarının $91,85 \pm 11,30$; KDÖ alt boyutları olan iletişimde sorumluluk alt boyut puan ortalamalarının $28,15 \pm 4,24$; kültürel farklılıklara saygı alt boyut puan ortalamalarının $24,62 \pm 3,93$; iletişimde kendine güven alt boyut puan ortalamalarının $16,49 \pm 3,76$; iletişimde hoşlanma alt boyut puan ortalamalarının $10,61 \pm 2,67$; iletişimde dikkatli olma alt boyut puan ortalamalarının $11,98 \pm 1,87$ olduğu saptanmıştır. KZÖ alt boyutları arasında en yüksek puan ortalaması bilişsel alt boyutuna ait iken, KDÖ alt boyutları arasında iletişimde sorumluluk alt boyutuna ait olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler (N=638)

Ölçek ve Alt Boyutu	Sayı	Min	Max	Ortalama	Standart sapma
Kültürel Zekâ Ölçeği	638	31,00	140,00	93,30	18,99
Üst bilişsel	638	6,00	28,00	21,11	4,37
Bilişsel	638	7,00	42,00	23,42	7,07
Motivasyonel	638	5,00	35,00	24,32	6,38
Davranışsal	638	5,00	35,00	24,46	5,66
Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği	638	62,00	117,00	91,85	11,30
İletişimde Sorumluluk	638	15,00	35,00	28,15	4,24
Kültürel Farklılıklara Saygı	638	13,00	30,00	24,62	3,93
İletişimde Kendine Güven	638	5,00	25,00	16,49	3,76
İletişimde Hoşlanma	638	3,00	15,00	10,61	2,67
İletişimde Dikkatli Olma	638	5,00	15,00	11,98	1,87

Tablo 4.3’de KZÖ ve KDÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki (N=638)

KZÖ KDÖ	Test*	Alt Boyutlar				KZÖ
		Üst bilişsel	Bilişsel	Motivasyonel	Davranışsal	
Kültürlerarası etkileşime katılım	r	0,479	0,274	0,579	0,545	0,573
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Kültürel farklılıklara saygı	r	0,208	-0,041	0,258	0,229	0,190
	p	0,000	0,301	0,000	0,000	0,000
Kültürlerarası etkileşimde özgüven	r	0,399	0,449	0,627	0,438	0,608
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Kültürlerarası etkileşimden zevk alma	r	0,221	0,042	0,321	0,185	0,245
	p	0,000	0,288	0,000	0,000	0,000
Kültürlerarası etkileşime özen gösterme	r	0,305	0,089	0,220	0,355	0,270
	p	0,000	0,025	0,000	0,000	0,000
KDÖ	r	0,477	0,238	0,609	0,514	0,566
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

*Spearman Korelasyon

KDÖ alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşime katılım” puanı ile KZÖ alt boyutu olan “Üst bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,479$; $p<0,001$). KDÖ alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşime katılım” puanı ile KZÖ alt boyutu olan “Bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve zayıf düzey bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,274$; $p<0,001$). KDÖ alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşime katılım” puanı ile KZÖ alt boyutu olan “Motivasyonel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=0,579$; $p<0,001$). KDÖ alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşime katılım” puanı ile KZÖ alt boyutu olan “Davranışsal” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=0,545$; $p<0,001$). KDÖ alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşime katılım” puanı ile KZÖ toplam puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,573$; $p<0,001$).

Katılımcıların KDÖ alt boyutu olan “Kültürel farklılıklara saygı” puanı ile KZÖ alt boyutları olan “Üst bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,208$; $p<0,001$); “Motivasyonel” puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,258$; $p<0,001$); “Davranışsal” puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,229$; $p<0,001$); KZÖ toplam puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,190$; $p<0,001$) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere KDÖ alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşimde özgüven” puanı ile KZÖ alt boyutlarından sırasıyla “Üst bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,399$; $p<0,001$); “Bilişsel” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,449$; $p<0,001$); “Motivasyonel” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,627$; $p<0,001$); “Davranışsal” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,438$; $p<0,001$); KZÖ toplam puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,608$; $p<0,001$) olduğu bulunmuştur (Tablo 4.3).

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşimden zevk alma” puanı ile KZÖ alt boyutlarından sırasıyla “Üst bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,221$; $p<0,001$); “Motivasyonel” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,321$; $p<0,001$); “Davranışsal” puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,185$; $p<0,001$); KZÖ toplam puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,245$; $p<0,001$) olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.3).

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği alt boyutu olan “Kültürlerarası etkileşime özen gösterme” puanı ile KZÖ alt boyutlarından sırasıyla “Üst bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,305$; $p<0,001$); “Bilişsel” puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,089$; $p<0,05$); “Motivasyonel” puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,220$; $p<0,001$); “Davranışsal” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,355$; $p<0,001$); KZÖ toplam puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,270$; $p<0,001$) olduğu saptanmıştır (Tablo 4.3).

Öğrencilerin KDÖ ölçeği toplam puanı ile KZÖ alt boyutu olan “Üst bilişsel” puanı arasında istatistiksel olarak pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,477$; $p<0,001$);

“Bilişsel” puanı arasında pozitif ve zayıf düzey bir ilişki ($r=0,238$; $p<0,001$); “Motivasyonel” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,609$; $p<0,001$); “Davranışsal” puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,514$; $p<0,001$); KZÖ toplam puanı arasında pozitif ve orta düzey bir ilişki ($r=0,566$; $p<0,001$) olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4.4’de öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre KZÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır. Öğrencilerin cinsiyete göre KZÖ’nün üst bilişsel, motivasyonel, davranışsal ve kültürel zekâ alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yokken ($p>0,05$); cinsiyete göre bilişsel alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Erkek öğrencilerin kadınlara göre bilişsel alt boyutu puan ortalamaları daha yüksektir (Tablo 4.4).

Öğrencilerin yaş grubu, okuduğu bölüm, aile tipi ve gelir durumu algısı değişkenlerine göre KZÖ ile alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları karşılaştırılmış, sayılan değişkenlere göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin KZÖ ile üst bilişsel, motivasyonel, davranışsal ve kültürel zekâ alt boyutları puan ortalamaları yaşamın büyük bölümünü geçirdiği yer değişkenine göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre öğrencilerin KZÖ’nün bilişsel alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc ileri analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılığın yurtdışı ile köy/kasaba ikilileri arasında olduğu bulunmuştur. Yaşamının büyük bölümünü yurtdışında geçiren öğrencilerin bilişsel puanı köy/kasabada yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Kültürel Zekâ Ölçeği ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=638)

Özellikler	ALT BOYUTLAR				Kültürel Zekâ Ölçeği
	Üst bilişsel	Bilişsel	Motivasyonel	Davranışsal	
	Ort. ± SS*	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	
Cinsiyet					
Kadın	21,12 ± 4,44	23,18 ± 7,26	24,16 ± 6,45	24,44 ± 5,79	92,9 ± 19,51
Erkek	21,09 ± 3,79	25,08 ± 5,3	25,41 ± 5,74	24,54 ± 4,67	96,11 ± 14,61
MW-U Test**	21847,5	18298	19861,5	22031,5	20118,5
p	0,759	0,009	0,11	0,851	0,153
Yaş					
18 yaş ve altı	21,39 ± 3,98	22,75 ± 4,61	24,25 ± 5,57	25,11 ± 4,66	21,39 ± 3,98
19-20 yaş	20,92 ± 4,41	23,74 ± 7,26	24,4 ± 6,26	24,39 ± 5,64	20,92 ± 4,41
21 yaş ve üzeri	21,24 ± 4,37	23,21 ± 7,09	24,26 ± 6,55	24,46 ± 5,77	21,24 ± 4,37
KW Test***	1,112	0,954	0,063	0,595	0,003
p	0,574	0,621	0,969	0,743	0,998
Bölümü					
Sosyal Hizmet	20,6 ± 4,48	21,99 ± 6,68	24,11 ± 6,06	23,21 ± 5,64	89,91 ± 17,98
Hemşirelik	21,09 ± 4,18	23,23 ± 6,3	24,41 ± 6,16	24,84 ± 4,98	93,57 ± 16,51
Sağlık Yönetimi	21,94 ± 4,46	24,6 ± 7,93	25,05 ± 6,88	25,21 ± 6,38	96,8 ± 21,56
Beslenme-Diyetetik	20,94 ± 4,26	23,59 ± 7,17	23,97 ± 6,32	24,41 ± 5,83	92,91 ± 19,22
Odyoloji	21,02 ± 4,63	23,59 ± 7,56	24,09 ± 6,68	24,17 ± 5,7	92,86 ± 20,66
KW Test	5,452	6,165	2,806	6,877	7,106
p	0,244	0,187	0,591	0,143	0,130
Aile tipi					
Çekirdek aile	21,14 ± 4,31	23,36 ± 7,17	24,32 ± 6,32	24,55 ± 5,61	93,36 ± 18,97
Geniş aile	20,8 ± 4,67	23,1 ± 6,52	23,86 ± 6,82	23,98 ± 5,87	91,74 ± 19,4
Parçalanmış aile	22 ± 4,14	25,92 ± 7,09	26,29 ± 5,38	24,63 ± 5,94	98,83 ± 16,93
KW Test	1,511	2,977	2,304	0,878	2,705
p	0,470	0,226	0,316	0,645	0,259
Gelir durumu algısı					
Gelir giderden az	21,16 ± 4,53	22,94 ± 7,49	24,95 ± 6,34	24,44 ± 6,19	93,49 ± 20,03
Gelir gidere eşit	21,0 ± 4,35	23,36 ± 6,9	23,86 ± 6,5	24,4 ± 5,51	92,62 ± 18,91
Gelir giderden fazla	21,55 ± 4,05	24,83 ± 6,76	25 ± 5,71	24,77 ± 5,1	96,15 ± 16,61
KW Test	0,812	3,829	4,616	0,635	2,231
p	0,666	0,147	0,099	0,728	0,328
Yaşamın büyük bölümünü geçirdiği yer					
Köy/Kasaba ¹	20,25 ± 4,78	21,49 ± 6,55	23,94 ± 7	23,4 ± 5,95	89,08 ± 20,01
İlçe ²	21,01 ± 4,1	23,34 ± 7,33	24,21 ± 6,03	24,02 ± 5,49	92,57 ± 18,55
Şehir ³	21,21 ± 4,35	23,55 ± 6,98	24,36 ± 6,4	24,67 ± 5,63	93,79 ± 18,8
Yurtdışı ⁴	23,2 ± 6,72	32,8 ± 7,89	26,4 ± 6,15	25,8 ± 8,93	108,2 ± 28,3
KW Test	3,133	11,015	0,685	4,875	5,593
p	0,372	0,012	0,877	0,181	0,133
Post Hoc		4>1			
Anne eğitim durumu					
Okuryazar ¹	20,96 ± 4,81	21,91 ± 6,92	25,29 ± 7,28	23,49 ± 5,94	91,65 ± 19,97
İlkokul ²	21,04 ± 4,51	22,7 ± 7,15	23,38 ± 6,72	24,02 ± 5,81	91,14 ± 19,66
Ortaokul ³	20,66 ± 4,42	23,5 ± 6,31	24,57 ± 6,05	24,61 ± 5,78	93,34 ± 18,44
Lise ⁴	21,32 ± 3,93	24,17 ± 7,06	24,84 ± 5,79	25,12 ± 5	95,45 ± 17,47
Üniversite ve üzeri ⁵	21,82 ± 3,98	26,26 ± 7,11	26,28 ± 4,74	25,72 ± 5,48	100,08 ± 16,81
KW Test	2,044	18,904	14,801	6,991	14,671
p	0,728	0,001	0,005	0,136	0,005
Post Hoc		5>1	5>1		5>1

Özellikler	ALT BOYUTLAR				Kültürel Zekâ
	Üst bilişsel	Bilişsel	Motivasyonel	Davranışsal	Ölçeği
	Ort. ± SS*	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS
Baba eğitim durumu					
Okuryazar ¹	21,24 ± 5,37	21 ± 6,55	25,76 ± 7,63	22,41 ± 7,19	90,41 ± 22,84
İlkokul ²	21,29 ± 4,33	22,08 ± 6,88	23,67 ± 6,49	24,15 ± 5,59	91,2 ± 18,45
Ortaokul ³	20,98 ± 3,93	23,62 ± 6,67	24,52 ± 6,14	24,62 ± 5,19	93,74 ± 17,3
Lise ⁴	20,56 ± 4,79	23,63 ± 7,53	23,92 ± 7	24,4 ± 6,05	92,51 ± 21,42
Üniversite ve üzeri ⁵	21,86 ± 4,01	25,89 ± 6,65	25,76 ± 4,76	25,31 ± 5,42	98,82 ± 16,19
KW Test	4,713	21,793	7,948	4,001	11,068
p	0,318	0,000	0,094	0,406	0,026
Post Hoc		5>1			5>1
Mesleğini seçme durumu					
İsteyerek	21,2 ± 4,32	24 ± 6,85	24,34 ± 6,37	24,35 ± 5,63	92,9 ± 18,83
İstemeyerek	20,87 ± 4,5	23,58 ± 7,56	24,23 ± 6,43	24,74 ± 5,75	94,43 ± 19,43
MW-U Test**	37428,000	34733,500	38742,000	37599,000	38001,500
p	0,352	0,025	0,774	0,397	0,517
Yabancı dil bilme durumu					
Bilmiyorum ¹	19,36 ± 3,51	19,29 ± 5,06	19,73 ± 5,24	21,75 ± 5,38	80,13 ± 13,05
Başlangıç ²	20,58 ± 4,57	21,93 ± 6,81	23,45 ± 6,51	23,71 ± 5,76	89,68 ± 18,82
Orta düzey ³	21,77 ± 4,12	25,04 ± 6,55	25,66 ± 5,75	25,48 ± 5,15	97,96 ± 17,09
İleri düzey ⁴	24,57 ± 3,22	33,95 ± 6,34	31,05 ± 4,36	28,71 ± 6,52	118,29 ± 18
KW Test	32,490	79,476	69,113	36,976	84,946
p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Post Hoc	2>1	2>1	2>1	2>1	2>1

* Ort. ± SS: Ortalama ± Standart Sapma, **MW-U; Mann Whitney U Test, ***KW: Kruskal Wallis H Test

Öğrencilerin annenin eğitim durumu değişkenine göre KZÖ'nün üst bilişsel ve davranışsal alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmazken ($p>0,05$); bilişsel, motivasyonel alt boyutları ile genel ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$). Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan tamamlayıcı post-hoc ileri analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılığın üniversite ve üzeri mezunlar ile okuryazar ikilileri arasında olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Anneleri üniversite ve üzeri eğitime sahip olan öğrencilerin bilişsel, motivasyonel alt boyutları ve KZÖ puan ortalamaları okuryazarlara göre daha yüksektir (Tablo 4.4).

Öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre KZÖ'nün üst bilişsel, motivasyonel ve davranışsal alt boyutu puan ortalamaları karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre bilişsel alt boyutu puan ortalamaları ve KZÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan

kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan tamamlayıcı post-hoc ileri analizlere göre üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip babalar ile okuryazar babalar ikililerinden anlamlı farkın kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0,05$). Babaları üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip öğrencilerin bilişsel alt boyutu ve KZÖ puan ortalamaları okuryazarlara göre daha yüksektir (Tablo 4.4).

Öğrencilerin mesleği seçme durumuna göre ölçeğin üst bilişsel, motivasyonel ve davranışsal alt boyut puanları ile KZÖ puan ortalamaları açısından anlamlı bir fark saptanmazken ($p>0,05$), bilişsel alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Mesleğini isteyerek seçen öğrenciler daha yüksek bilişsel puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür (Tablo 4.4).

Katılımcıların KZÖ ve alt boyut puan ortalamaları yabancı dil bilme durumlarına göre karşılaştırılmış, gruplar arasında genel ölçek ve tüm alt boyutlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan post-hoc ileri analizlere göre gruplar arasındaki anlamlı farklılık başlangıç seviyesinde yabancı dil bilen öğrenciler ile bilmeyenlerden kaynaklandığı bulunmuştur (Tablo 4.4).

Tablo 4.5’de öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre KDÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır. Öğrencilerin cinsiyete göre kültürlerarası etkileşime katılım, kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimde özgüven alt boyutları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre kültürlerarası etkileşime katılım, kültürel farklılıklara saygı, kültürel arası etkileşimde özgüven puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin KDÖ, kültürlerarası etkileşimden zevk alma ve kültürlerarası etkileşime özen gösterme alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 4.5).

Katılımcıların okuduğu bölüme göre ölçeğin kültürel farklılıklara saygı, kültürlerarası etkileşimde özgüven, etkileşimden zevk alma, kültürlerarası etkileşime özen gösterme alt boyutları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Öğrencilerin okuduğu bölüme göre kültürlerarası etkileşime katılım alt boyutunda ve KDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bu anlamlılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc iler analiz yapılmış ve anlamlı farkın sosyal hizmet bölümü öğrencileri ile odyoloji bölümü ikililerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin odyoloji bölümünde okuyanlara kıyasla kültürlerarası etkileşime katılım ve KDÖ puan ortalamaları daha yüksektir. Öğrencilerin yaş grubu, aile tipi, gelir durumu algısı ve yaşamın büyük bölümünü geçirdiği yer, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre KDÖ ile tüm alt boyutlardan aldıkları puan ortalamaları karşılaştırılmış, sayılan değişkenlere göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$, Tablo 4.5).

Öğrencilerin mesleğini seçme durumuna göre KDÖ ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimden zevk alma alt boyut puan ortalamaları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimden zevk alma puan ortalamaları daha yüksektir. Mesleğini seçme durumuna göre kültürlerarası etkileşime katılım, etkileşimde özgüven, etkileşime özen gösterme alt boyutları ile KDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$, Tablo 4.5).

Katılımcıların KDÖ ve alt boyut puan ortalamaları yabancı dil bilme durumlarına göre karşılaştırılmış, gruplar arasında genel ölçek ve tüm alt boyutlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan tamamlayıcı post-hoc ileri analiz sonuçlarına göre anlamlı farklılığın başlangıç seviyesinde yabancı dil bilen öğrenciler ile bilmeyenlerden kaynaklandığı belirlenmiştir (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=638)

		ALT BOYUTLAR					KDÖ
Özellikler		Kültürlerarası etkileşime katılım	Kültürel farklılıklara saygı	Kültürlerarası etkileşimde özgüven	Kültürlerarası etkileşimden zevk alma	Kültürlerarası etkileşime özen gösterme	
		Ort. ± SS*	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	
Cinsiyet	Kadın	28,27 ± 4,29	24,83 ± 3,82	16,37 ± 3,84	10,54 ± 2,67	12 ± 1,87	92,02 ± 11,26
	Erkek	27,3 ± 3,81	23,18 ± 4,42	17,33 ± 3,03	11,06 ± 2,69	11,81 ± 1,85	90,68 ± 11,59
	MW-U Test**	19122,00	17473,00	18781,50	19942,00	20751,50	20840,00
	p	0,038	0,002	0,021	0,121	0,303	0,337
Yaş grubu	18 yaş ve altı	27,79 ± 3,88	25,89 ± 3,7	15,57 ± 3,13	10,54 ± 2,95	11,64 ± 1,91	91,43 ± 9,25
	19-20 yaş	28,03 ± 4,56	24,65 ± 4,13	16,3 ± 3,58	10,63 ± 2,63	11,99 ± 1,96	91,6 ± 11,71
	21 yaş ve üzeri	28,28 ± 4,01	24,5 ± 3,78	16,71 ± 3,93	10,6 ± 2,69	12 ± 1,79	92,09 ± 11,14
	KW Test***	0,404	5,306	4,303	0,040	1,084	0,092
	p	0,817	0,070	0,116	0,980	0,582	0,955
Bölümü	Sosyal Hizmet ¹	28,26 ± 4,65	24,76 ± 3,68	16,08 ± 3,84	10,38 ± 2,74	12,15 ± 1,98	91,63 ± 11,74
	Hemşirelik ²	28,21 ± 4,02	24,78 ± 4,07	16,79 ± 3,34	10,82 ± 2,48	11,83 ± 1,81	92,44 ± 10,81
	Sağlık Yönetimi ³	29,21 ± 4,32	25,13 ± 3,66	17,01 ± 4,1	10,73 ± 2,88	12,27 ± 1,87	94,36 ± 11,47
	Beslenme-Diyetetik ⁴	27,67 ± 4,13	24,44 ± 3,85	16,17 ± 3,85	10,59 ± 2,59	11,9 ± 1,92	90,77 ± 10,86
	Odyoloji ⁵	27,52 ± 4,19	23,9 ± 4,28	16,22 ± 3,83	10,33 ± 2,87	11,88 ± 1,77	89,86 ± 11,92
	KW Test	13,407	5,238	4,427	2,307	6,631	9,718
	p	0,009	0,264	0,351	0,679	0,157	0,045
Aile tipi	Post Hoc	1>5					1>5
	Çekirdek aile	28,2 ± 4,16	24,73 ± 3,93	16,45 ± 3,78	10,58 ± 2,66	12 ± 1,84	91,95 ± 11,11
	Geniş aile	27,82 ± 4,66	24,1 ± 4,01	16,76 ± 3,55	10,95 ± 2,68	11,83 ± 2,04	91,46 ± 12,35
	Parçalanmış aile	28,67 ± 4,24	24,75 ± 3,55	16,17 ± 4,15	9,62 ± 2,76	12,25 ± 1,78	91,46 ± 10,99
	KW Test	0,538	2,090	0,626	5,057	0,882	0,028
Gelir durumu algısı	p	0,764	0,352	0,731	0,080	0,643	0,986
	Gelir giderden az	28,73 ± 4,39	24,76 ± 4	16,56 ± 3,72	10,59 ± 2,72	11,97 ± 1,86	92,62 ± 11,62
	Gelir gidere eşit	27,92 ± 4,12	24,65 ± 3,84	16,37 ± 3,8	10,58 ± 2,59	11,95 ± 1,87	91,47 ± 11,11
	Gelir giderden fazla	27,9 ± 4,38	24,15 ± 4,22	16,86 ± 3,65	10,79 ± 2,96	12,14 ± 1,94	91,85 ± 11,51
	KW Test	5,732	1,457	1,134	0,776	0,552	1,566
	p	0,057	0,483	0,567	0,679	0,759	0,457

Özellikler		Kültürlerarası etkileşime katılım	Kültürel farklılıklara saygı	Kültürlerarası etkileşimde özgüven	Kültürlerarası etkileşimden zevk alma	Kültürlerarası etkileşime özen gösterme	KDÖ
		Ort. ± SS*	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS
Yaşamın büyük bölümünü geçirdiği yer	Köy/Kasaba	27,7 ± 3,94	23,96 ± 3,89	16,42 ± 3,6	10,91 ± 2,78	11,74 ± 1,87	90,72 ± 11,42
	İlçe	27,68 ± 4,17	24,09 ± 3,87	16,13 ± 3,59	10,22 ± 2,54	12,19 ± 1,84	90,31 ± 10,01
	Şehir	28,31 ± 4,27	24,84 ± 3,93	16,55 ± 3,81	10,67 ± 2,7	11,95 ± 1,87	92,32 ± 11,53
	Yurtdışı	29 ± 6,4	23,4 ± 4,67	19 ± 3,67	10,6 ± 2,07	12,6 ± 2,07	94,6 ± 14,52
	KW Test	3,259	7,166	3,024	3,310	3,496	3,323
	p	0,353	0,067	0,388	0,346	0,321	0,345
Anne eğitim durumu	Okuryazar	27,91 ± 4,04	24,53 ± 4,07	16,58 ± 3,95	10,64 ± 3,01	11,8 ± 1,97	91,45 ± 12,27
	İlkokul	28,14 ± 4,3	24,56 ± 4,06	16,12 ± 3,84	10,42 ± 2,62	12,03 ± 1,86	91,27 ± 11,3
	Ortaokul	27,6 ± 4,18	24,49 ± 3,84	16,6 ± 3,69	10,67 ± 2,45	11,72 ± 2,01	91,08 ± 11,7
	Lise	28,36 ± 4,28	24,97 ± 3,83	16,7 ± 3,47	10,77 ± 2,61	11,9 ± 1,84	92,69 ± 10,45
	Üniversite ve üzeri	28,78 ± 4,19	24,6 ± 3,64	17,46 ± 3,67	11,03 ± 3,01	12,39 ± 1,65	94,25 ± 11,21
	KW Test	3,606	1,344	7,900	4,634	5,182	4,620
Baba eğitim durumu	Okuryazar	27,29 ± 3,06	24,12 ± 4,51	17,76 ± 3,99	11,29 ± 3,22	11,18 ± 1,51	91,65 ± 12,84
	İlkokul	28,48 ± 4,1	24,99 ± 3,92	16,03 ± 3,69	10,46 ± 2,65	12,13 ± 1,9	92,1 ± 10,61
	Ortaokul	27,99 ± 4,23	24,68 ± 3,8	16,21 ± 3,74	10,43 ± 2,61	12,18 ± 1,73	91,5 ± 11,44
	Lise	27,76 ± 4,56	24,6 ± 4	16,8 ± 3,93	10,8 ± 2,57	11,55 ± 2	91,51 ± 12,17
	Üniversite ve üzeri	28,52 ± 4,12	23,93 ± 3,9	17,04 ± 3,46	10,69 ± 2,88	12,27 ± 1,68	92,46 ± 10,81
	KW Test	4,203	6,750	8,289	4,337	16,770	0,800
Mesleğini seçme durumu	İsteyerek	28,12 ± 4,27	27,81 ± 3,91	16,49 ± 3,76	10,75 ± 2,61	11,95 ± 1,88	92,12 ± 11,29
	İstemeyerek	28,23 ± 4,19	24,1 ± 3,96	16,49 ± 3,76	10,21 ± 2,82	12,07 ± 1,84	91,09 ± 11,32
	MW-U Test**	39140,500	34683,500	39061,500	34479,500	37968,000	37220,000
	p	0,927	0,023	0,896	0,017	0,501	0,303
Yabancı dil bilme durumu	Bilmiyorum ¹	26,2 ± 3,93	23,65 ± 4,12	15,04 ± 3,39	9,76 ± 2,72	11,93 ± 2,08	86,58 ± 10,91
	Başlangıç ²	27,92 ± 4,23	24,59 ± 3,81	16,93 ± 3,73	10,41 ± 2,62	12,99 ± 1,95	90,85 ± 10,89
	Orta düzey ³	28,57 ± 4,12	24,77 ± 3,95	17,05 ± 3,49	10,89 ± 2,61	11,94 ± 1,72	93,21 ± 11,02
	İleri düzey ⁴	31,19 ± 4,47	22,76 ± 4,59	20,76 ± 4,31	12,05 ± 3,22	15,33 ± 2,15	102,1 ± 12,61
	KW Test***	27,519	6,622	43,124	18,557	1,604	29,683
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Post Hoc	2>1	2>1	2>1	2>1	2>1	2>1

* Ort. ± SS: Ortalama ± Standart Sapma, **MW-U; Mann Whitney U Test, ***KW: Kruskal Wallis H Test

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

Bu bölümde Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kültürel zekâ ile kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkiyi gösteren bulguların tartışması yer almaktadır. Genel olarak literatürde hemşirelik öğrencileri, ebelik öğrencileri ya da hemşire ve ebelerle yapılmış çalışmalar olmasına rağmen hem sağlık bilimleri fakültesini kapsayan hem de kültürel zekâ ve kültürel duyarlılık konularını birlikte içeren bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği toplam puan ortalamaları $93,30 \pm 18,99$ olarak saptanmış olup öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında Aslan ve Kizir'in 2019 yılında hemşirelerle yaptıkları bir çalışmada hemşirelerin Kültürel Zekâ Ölçeği toplam puan ortalamaları $99,02 \pm 17,50$ olarak bulunmuştur (Aslan ve Kizir, 2019). Kahraman'ın 2016 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin 3. döneminde okuyan öğrencilerle yaptığı çalışmada ise öğrencilerin KZÖ toplam puan ortalamaları $87,21 \pm 18,40$ şeklinde tespit edilmiştir (Kahraman, 2016). Araştırmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun hem yabancı dil bilgisinin olması hem de yaşadıkları yerin büyük şehirler olması kültürel zekalarının orta düzeyde olmasına katkı sağladığı düşünülmektedir. Aynı zamanda Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrenciler diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilere kıyasla hem üniversite ortamında hem de staj yaparken farklı kültürden bireylerle çok fazla karşılaşmaktadır. Öğrencilerin kültürel zekâ düzeylerinin orta seviyede olmasının bundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin Kültürel Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalamaları $91,85 \pm 11,30$ olarak saptanmış olup öğrencilerin Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Literatürde daha önce yapılmış çalışmalara bakıldığında Yurttaş ve Aras'ın (2020) Hemşirelik bölümünde okuyan

öğrencilerle yaptığı araştırmada da öğrencilerin Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalamaları benzer şekilde $90,06 \pm 10,59$ olarak bulunmuştur (Yurttaş ve Aras, 2020). Çakmak ve arkadaşlarının 2020 yılında aktif bir şekilde çalışan ve Suriyeli hastalara bakım vermiş olan hemşirelerle yaptıkları bir çalışmada hemşirelerin KDÖ toplam puan ortalamaları $77,24 \pm 6,18$ şeklinde tespit edilmiştir (Çakmak ve ark., 2020). Bazen ani gelişen göçler, savaşlar nedeniyle farklı kültürden insanlarla karşılaşmak çok hızlı olmakta bu da hem sağlık çalışanı hem de hasta için şok etkisi yaratmaktadır. Özellikle dil farklılığı iletişim eksikliğine neden olduğu için iki taraf birbirini anlamadığı gibi ön yargı da oluşabilmektedir. Ancak ister hemşirelik bölümü ister Sağlık Bilimleri Fakültesindeki herhangi bir bölüm olsun sağlık profesyoneli adayı öğrenciler aldıkları eğitim, ders müfredatı, stajlar nedeniyle hem farklı kültürden insanlarla çok fazla bir arada olmakta hem de onlarla nasıl iletişim kurabileceğini öğrenmektedir. Ayrıca öğrencilerin yabancı dil bilgisi de kültürel duyarlılıklarına etki eden önemli bir faktördür. Öğrencilerin Kültürel duyarlılık ölçeği puan ortalamalarının yüksek bir düzeye sahip olması bu özelliklerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Çalışmada Kültürel Zekâ Ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları ile Kültürel Duyarlılık Ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir ilişki (KZÖ'nin bilişsel alt boyu ile KDÖ'nin kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimden zevk alma alt boyutları arasında ilişki yoktur) saptanmıştır ($p < 0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerin kültürel zekâ düzeyi arttıkça kültürel duyarlılık düzeyi de artmaktadır. Literatüre göre Aslan ve Kızır'ın hastanede çalışan hemşirelerle yaptığı çalışmada Kültürel Duyarlılık Ölçeği toplam puanı, iletişimde kendine güven ve iletişimde dikkatli olma alt boyut puanları ile Kültürel Zekâ Ölçeği toplam puanı ve tüm alt boyut puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Aslan ve Kızır, 2019). Göl ve Erkin'in hemşirelik öğrencileriyle yaptığı araştırmada ise Kültürel Duyarlılık Ölçeği toplam puanı ve tüm alt boyut puanlarının Kültürel Zekâ Ölçeği toplam puanı ve üst bilişsel, motivasyonel, davranışsal alt boyut puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Göl ve Erkin, 2019). Tutuş'un Portekiz'de öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencilerle yaptığı çalışmada da Kültürel Zekâ ve Kültürel Duyarlılık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Tutuş, 2020).

Abaslı ve Polat'ın (2019) Ankara'daki 3 farklı devlet üniversitesinde öğrenim gören 337 Türk ve yabancı uyruklu öğrenciyle yaptığı bir araştırmada da öğrencilerin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Abaslı ve Polat, 2019). Daha önce yapılmış bu çalışmaların bulgularıyla araştırmamızın sonuçları paralellik göstermektedir. Sağlık Bilimleri Fakültelerinde temel mesleki eğitimi alan öğrenciler, dört yıl boyunca birçok derste İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Hasta Hakları Yönetmeliğinde de belirtildiği gibi sağlık hizmetlerinin sunulmasında bireyler arasında renk, cinsiyet, ırk, din, dil, etnik köken, ulusal ya da toplumsal ayrım yapılmaması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Bu eğitimlerin öğrencilerin mesleki bilinç kazanmasında rolü önemlidir. Mesleki bilinç ve mesleki etik ilkeler doğrultusunda Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıklarının ortalamasının üzerinde olması beklenen bir durumdur. Yanı sıra öğrencilerin kültürel zekâ düzeyleri artarken kültürel duyarlılık düzeylerinin de artış göstermesinin yine bu özelliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Kültürel Zekâ Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin kadınlara göre bilişsel alt boyutu puan ortalamaları daha yüksektir ($p<0,05$). Bu da erkek öğrencilerin farklı kültürler hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çalışmamıza benzer olarak Uludağ ve Deveci'nin 2018 yılında hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmaya göre erkek öğrencilerin KZÖ puan ortalaması kadın öğrencilerinkine göre daha yüksek çıkmıştır (Uludağ ve Deveci, 2018). Aynı şekilde Kebabcı'nın (2016) havayolu çalışanları ile yaptığı çalışmada erkek çalışanların bilişsel alt boyut puan ortalaması kadın çalışanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Kebabcı, 2016). Yine benzer olarak Konate'nin (2018) yabancı öğrencilerle yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin bilişsel alt boyut puan ortalaması kadın öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Konate, 2018). Ülkemizde erkek çocuklar daha çok dışa dönük yetiştirilmekte, kız çocuklarına kıyasla okuma ve eğitim görmeleri için daha fazla kolaylık sağlanmaktadır. Aynı zamanda erken yaşlardan itibaren aile bütçesine katkı sağlamak ve meslek öğrenmek amacıyla çalışma hayatında yer almaktadırlar. Farklı kültürlerle temaslarının fazla olmasından kaynaklı olarak kültürler hakkında daha çok bilgi ve tecrübeye sahip olduğu

düşünülmektedir. Çalışmamızdan farklı olarak İşçi ve arkadaşlarının 2013 yılında birbirinden farklı hastanelerde yaptıkları çalışmada çalışanların cinsiyet değişkenine göre KZÖ ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (İşçi ve ark., 2013). Aynı şekilde Aksoy'un 2013 yılında yaptığı çalışmada cinsiyet değişkenine göre KZÖ ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Aksoy, 2013). Bu farklılığın iki çalışmanın da örneklem grubunun farklı olmasından ve bireylerin kişisel özelliklerinin farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada yaşamının büyük bölümünü yurt dışında geçiren öğrencilerin bilişsel alt boyut puan ortalamaları yaşamını köy/kasabada geçirenlere göre daha yüksektir. Literatürde de Ergün ve Güzel'in (2017) üniversite öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada uzun süre yaşanan yer il olan öğrencilerin ilçe olan öğrencilere göre bilişsel zekâ puan ortalaması, ilde yaşayan öğrencilerin köy/kasabada yaşayanlara göre üst bilişsel zekâ puan ortalaması yüksek bulunmuştur (Ergün ve Güzel, 2017). Bu durum yurt dışında ya da büyük şehirlerde yaşamış olanların ilçelerde, köy/kasabalarda yaşamış olanlara göre farklı kültürler hakkında daha fazla bilgi ve tecrübeye sahip olduğunu göstermektedir. Bunun nedeninin ise köy/kasabanın kültür açısından daha homojen yapıda olmasından, orada yaşamış olanların farklı kültürlerle daha az iletişime geçmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Büyük şehirlerde ya da ülkelerde yaşayanların farklı kültürlerle karşılaşma sıklığı daha fazla olduğu için kültürel zekalarının da daha yüksek düzeyde olması beklenen bir durumdur.

Çalışmada anneleri üniversite ve üzeri eğitime sahip olan öğrencilerin bilişsel, motivasyonel alt boyutları ve Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalamaları okuryazarlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Ergün ve Güzel'in (2017) yaptığı çalışmaya göre annesi üniversite düzeyinde eğitime sahip olan öğrencilerin KZÖ puan ortalaması okuryazar olmayanlara göre yüksek bulunmuştur. Ayrıca aynı çalışmada anneleri üniversite ve üzeri eğitime sahip olan öğrencilerin motivasyonel ve davranışsal alt boyut puan ortalaması da daha yüksektir (Ergün ve Güzel, 2017). Yine Kılınç ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerle yaptığı bir çalışmada annesi üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip öğrencilerin

KZÖ toplam puan ortalaması okuryazar değil/ilkokul olanlara göre; ortaokul/lise olanların ise bilişsel alt boyut puan ortalaması okuryazar değil/ilkokul olanlara göre yüksek bulunmuştur (Kılınç ve ark., 2020). Üniversite bir ülkenin farklı bölgelerinden gelen ya da farklı ülkelerden gelen çeşitli kültürlere mensup bireylerin eğitim gördüğü yerdir. Bir çocuğun yetişmesinde ise annenin rolü büyüktür. Üniversitede farklı kültürlere sahip insanlarla iletişim kurmuş ya da kültürlerle ilgili dersler almış bir annenin yetiştirdiği çocuğun da yüksek kültürel zekaya, farklı kültürler hakkında iyi düzeyde bilgi, beceri ve yüksek motivasyona sahip olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada babası üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalamaları ve bilişsel alt boyut puan ortalamaları babası okuryazar olan öğrencilere göre daha yüksektir ($p<0,05$). Ergün ve Güzel'in (2017) yaptığı çalışmaya göre babası üniversite düzeyinde eğitime sahip olan öğrencilerin bilişsel ve motivasyonel alt boyut puan ortalamaları okuryazar olmayanlara göre yüksek çıkmıştır (Ergün ve Güzel, 2017). Bu sonuç, babası üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin babası okuryazar olan veya olmayan öğrencilere göre daha yüksek kültürel zekaya ve farklı kültürler hakkında daha fazla bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu düşündürmektedir. Anne kadar baba da çocuğun eğitimi ve gelişmesinde etkili olduğu için kültürel zekâsı yüksek olan babalar çocuklarına bu yönde katkı sağlayabilir. Kılınç ve arkadaşlarının (2020) yaptığı bir çalışmada ise babanın eğitim durumunun çocuklarının KZÖ puan ortalamasında bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Bu durumun ilgili çalışmanın örneklem grubunun özellikleriyle ilişkili olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada öğrencilerin mesleğini seçme durumuna göre Kültürel Zekâ Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları incelenmiş ve mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin bilişsel alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Göl ve Erkin'in hemşirelik öğrencileriyle yaptığı araştırmada mesleğini isteyerek seçme durumu KZÖ ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yaratmamıştır (Göl ve Erkin, 2019). Bilinçli bir birey hangi meslekte farklı gruplardan insanlarla karşılaşacağını ve onlara hizmet vereceğini iyi bilir. Böyle bir birey farklı kültürler hakkında iyi bir bilgiye sahipse o kültürden insanlara da iyi

hizmet vereceğini düşünerek mesleğini bu kritere göre seçebilir. Bu araştırmada mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin KZÖ-bilişsel alt boyut puan ortalamalarının yüksek olması bu durumla ilişkilendirilebilir. İki çalışma arasında fark olmasının Göl ve Erkin'in çalışmasının yalnızca hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerle bizim çalışmamızın ise tüm Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde okuyan öğrencilerle yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin yabancı dil bilme durumunun Kültürel Zekâ Ölçeği ve tüm alt boyut puan ortalamalarını etkilediği bulunmuştur ($p<0,05$). Literatürde incelendiğinde Göl ve Erkin'in hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada yabancı dil bilen öğrencilerin KZÖ toplam puan ortalamaları ile üst bilişsel, bilişsel, motivasyonel alt boyut puan ortalamaları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Göl ve Erkin, 2019). Yabancı dil öğrenmeye başlamış olan öğrencilerin kültürel zekâsı daha yüksek, farklı bir kültür hakkındaki farkındalığı, bilgi ve deneyimi, motivasyonu daha fazladır. Yabancı dil öğrenmeye başlayan bir kişi o dili kullanan kültürlerle karşı bir merak içinde olur ve onları araştırmaya başlar. Çalışmada yabancı dil öğrenmede başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin KZÖ puan ortalamalarının yüksek olması bu durumdan kaynaklanabilir.

Çalışmada öğrencilerin cinsiyet değişkeninin kültürlerarası etkileşime katılım, kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimde özgüven alt boyutlarını etkilediği; kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre kültürlerarası etkileşime katılım ve kültürel farklılıklara saygı puan ortalamalarının daha yüksek iken, erkek öğrencilerin ise kültürel arası etkileşimde özgüven puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bu durum, kadın öğrencilerin iletişim konusunda daha başarılı olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Kadınlar farklı kültürlerdeki bireylerle iletişim kurma konusunda istekli ve meraklıdır. Bunun yanında Türk toplumunda erkek çocukların daha dışa dönük ve atılgan yetiştirilmesiyle ilişkili olarak çalışmada erkek öğrencilerin kültürlerarası etkileşimde kız öğrencilere göre daha yüksek özgüvene sahip olduğu düşünülmüştür. Bilgiç ve Şahin'in (2019) hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları araştırmada kadın öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı, iletişimden hoşlanma alt boyut puan ortalamaları ve Kültürel Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalamaları erkek öğrencilere göre yüksek

bulunmuştur (Bilgiç ve Şahin, 2019). Aslan ve arkadaşlarının sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerle yaptıkları çalışmada da kadın öğrencilerin KDÖ toplam puan ortalamaları ve etkileşimde sorumluluk, kültürel farklılıklara saygı, etkileşimde dikkatli olma alt boyut puan ortalamaları erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Aslan ve ark., 2019). Aynı şekilde Süzer'in çeşitli branşlarda okuyan üniversite öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada ise kadın öğrencilerin KDÖ toplam puan ortalamaları ile kültürlerarası etkileşime katılım ve kültürel farklılıklara saygı alt boyut puan ortalamaları erkek öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Süzer, 2020).

Araştırmada öğrencilerin okuduğu bölümün kültürlerarası etkileşime katılım alt boyutu ve Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalamalarını etkilediği; sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin odyoloji bölümünde okuyanlara kıyasla kültürlerarası etkileşime katılım ve KDÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin kültürel duyarlılığı daha yüksek olup farklı kültürlerle çekinmeden etkileşime girmektedirler. Bu durumun sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin aldığı derslerden ve okuduğu bölüm gereği odyoloji bölümü öğrencilerine göre toplumun farklı tabakasından ve farklı kültürlerden her insanla daha yakın temasta olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında aynı bölümlerde okuyan öğrencilere yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada öğrencilerin mesleğini seçme durumunun Kültürel Duyarlılık Ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları üzerinde etkili olduğu ($p<0,05$); mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimden zevk alma puan ortalamaları daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatüre bakıldığında Aslan ve arkadaşlarının (2019) öğrencilerle yaptığı bir çalışmada mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimden zevk alma alt boyut puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır (Aslan ve ark., 2019). Baksi ve arkadaşlarının (2019) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada da mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin KDÖ toplam puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Baksi ve ark., 2019). Kendine saygısı olan ve neyi yapıp neyi yapamayacağını bilen bir birey, mesleğini bilinçli bir şekilde seçer. Böyle bir birey farklı kültürlerle de saygılı olur ve onlarla iletişim kurmaktan haz alır.

Çalışmada öğrencilerin yabancı dil bilme durumuna göre Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları incelenmiştir. Başlangıç düzeyinde yabancı dil bilen öğrencilerin yabancı dil bilmeyen öğrencilere göre KDÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Çevik'in (2018) hemşirelerle yaptığı bir çalışmada ikinci bir dil bilen hemşirelerin KDÖ puan ortalaması ve iletişimde sorumluluk alt boyut puan ortalaması istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Çevik, 2018). Koç ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada da yabancı dil bilenlerin KDÖ toplam puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek çıkmıştır (Koç ve ark., 2020). Şimşek'in (2019) farklı kültürden hastalarla çalışan hemşirelere yaptığı bir çalışmada yabancı dil bilen hemşirelerin iletişimde sorumluluk (kültürlerarası etkileşime katılım) alt boyut puan ortalamaları yüksek bulunmuştur (Şimşek, 2019). Bu da yabancı dil öğrenmeye başlayan öğrencilerin kültürel olarak daha duyarlı, farklı kültürlerle iletişime geçmekten çekinmeyen, özgüvenli, saygılı, iletişime özen gösteren ve bu iletişimden zevk alan bireyler olduğunu göstermektedir. Yeni bir dil öğrenmeye başlayan bir insan hem dilin sahip olduğu kalıpları anlayabilmek için hem de o dili kullanan kültüre de merak duyar ve araştırır. İki grup arasında oluşan istatistiksel farkın bu durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

- Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalamalarının orta düzeyde ve Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.
- Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği ve alt boyutları ile Kültürel Duyarlılık Ölçeği ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Kültürel Zekâ Ölçeğinin bilişsel alt boyu ile Kültürel Duyarlılık Ölçeğinin kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimden zevk alma alt boyutları arasında ilişki yoktur ($p>0.05$). Öğrencilerin kültürel zekâ puanları arttıkça kültürlerarası duyarlılık puanları da artış göstermektedir.
- Cinsiyet, yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yer, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, mesleğini seçme durumu, yabancı dil bilme durumu öğrencilerin Kültürel Zekâ Ölçeği puan ortalamalarını etkilediği belirlenmiştir.
- Cinsiyet, okuduğu bölüm, mesleğini seçme durumu, yabancı dil bilme durumu Kültürel Duyarlılık Ölçeği puan ortalamalarını etkilediği bulunmuştur.

Sağlık profesyonellerinin etkili, kaliteli ve bütüncül bakım ve hizmeti verebilmesi için kültürel zekâ ve kültürel duyarlılık yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Sağlık çalışanı adayı öğrencilerin meslek hayatına atılmadan her anlamda donanımlı bir şekilde mezun olabilmesi için bu becerileri mesleki eğitim aldığı üniversite yıllarında kazanması önemlidir. Bu nedenle;

- Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin ders müfredatına kültürel zekâ ve kültürel duyarlılıkla ilgili derslerin seçmeli veya zorunlu olarak

eklenmesi ve yapılan araştırma sonuçlarının derslerde paylaşılarak konunun öneminin vurgulanması,

- Bu konularla ilgili dönem içinde eğitimlerin programlanması,
- Sağlık Bilimleri Fakültesinde eğitim gören öğrenciler için yabancı dil eğitimine ağırlık verilmesi,
- Öğrenci değişim programlarıyla ilgili öğrencilerin daha fazla bilgilendirilmesi ve teşvik edilmesi,
- Araştırmacıların ise kültürel zekâ ve kültürel duyarlılık konusunda daha fazla çalışma yaparak literatüre katkı sağlaması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abaslı, K. (2018). Kültürlerarası Duyarlılık ve Empati Arasındaki İlişkilerin Türk ve Uluslararası  ğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi. Türk Bilim Araştırma Vakfı, 11(2), 11-23.
- Abaslı, K. ve Polat, Ş. (2019). Öğrencilerin Kültürlerarası Duyarlılık ve Kültürel Zekaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 193-202.
- Aksoy, N. ve Akkoç, M. G. (2019). Intercultural Sensitivity Levels and Cultural Difference Perceptions of Physicians and Nurses. Florence Nightingale Journal of Nursing, 28(1), 23-32.
- Aksoy, Z. (2013). Kültürel Zekâ ve  okk lt rl  Ortamlardaki Rolü. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alici, K. N. (2021). Cultural Sensitivity And Attitudes Towards Refugees of Turkish Nursing Students: A Cross Sectional Descriptive Study. International Journal of Intercultural Relations, 80, 1-6.
- Aslan, G. K. ve Ark. (2019). Sağlıkla İlgili Bölümlerde Okuyan  niversite  ğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılıkları ve İlişkili Bazı Faktörler. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 27(2), 188-200.
- Aslan, S. ve Kızır, Z. (2019). Bir Hastanede  alışan Hemşirelerin Kültürel Duyarlılıkları ile Kültürel Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6(2), 115-120.
- Baksi, A. ve Ark. (2019). Hemşirelik  ğrencilerinin Kültürler Arası Duyarlılıkları ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi. JAREN, 5(1), 31-39.
- Bilgiç, Ş. ve Şahin, İ. (2019). Hemşirelik  ğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık ve Etnik Merkezilik Düzeyleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(3), 230-236.
- Bulduk, S. ve Ark. (2011). Türkçe Kültürler Arası Duyarlılık  l eğinin Hemşirelik  ğrencilerinde ölçümsel  zellikleri. Türkiye Klinikleri Journal Medical Ethics, 19(1), 25-31.

- Bulduk, S. ve ark. (2017). Kültürlerarası Duyarlılık ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Bir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu  rneği. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(2), 73-77.
- B y kbe e, T. ve Yıldız, B. (2016). Kültürel Zekanın Yaşam Doyumu  zerine Etkisi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(45), 438-448.
- Ceti li, E. N. ve ark. (2016). Hemşirelik  ğrencilerinin Empati Düzeylerine Göre Kültürlerarası Duyarlılıkları. İzmir K tip  elebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1(1), 27-33.
- Ceylantekin, Y. ve  calan, D. (2016). Hemşirelik  ğrencilerinin Kültürel Farkındalığı ve Kültürlerarası Hemşirelik Dersine Yönelik Düşünceleri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(4), 45-53.
-  akmak, H. S. G. ve Ark. (2020). Bir Araştırma Hastanesinde  alı an Hemşirelerin Kültürlerarası Duyarlılıkları ve Göçmen Hastalarla İlgili G r   leri. Ankara Medical Journal, 4, 882-894.
-  elik, K. (2018). Kültürlerarası Duyarlılık ve Birlikte Yaşama. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1-40.
- Çelikdemir, Z. D. F. (2014). The Impact of Culture on Ethical Conflict Management. Dokuz Eylül University, Social Sciences Institute.
- Çevik, H. (2018). Yabancı Uyruklu Hastalara Bakım Veren Hemşirelerin Empati Düzeylerine Göre Kültürlerarası Duyarlılıkları. Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Deliba , L. ve Ark. (2020). Sağlık Programlarında  ğrenim Gören  ğrencilerin Kültürlerarası Duyarlılık ve Etnik Merkezilik Düzeyleri. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 8(1), 1-14.
- Demirel, G. ve Ark. (2020). Ebelik  ğrencilerinin Kültürlerarası Yaklaşımlarının Merhamet ve Empati Düzeylerine Etkisi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15(21), 284-300.

- Dikmen, Y. ve Ark. (2016). An Investigation of Cultural Sensitivity of Nurses in Foreign Patient Care: A Descriptive Study in Turkey. *International Journal of Health Sciences & Research*, 6(6), 254,261.
- Durgun, H. ve Ark. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılıkları ile Dünya Vatandaşlığı İçin Karakter ve Değerler Algıları. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 87-95.
- Dündar, S. (2019). Kültürel Zekâ ve Duygusal Zekanın Liderlik Tipleri Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Ergün, G. ve Güzel, A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Kültürel Zekâ Düzeylerinin Olumsuz Otomatik Düşünceler ve Bazı Diğer Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 30-43.
- Ersoy, A. (2014). Kültürel Farklılıkların Yönetiminde Kültürel Zekanın Rolüne İlişkin Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma. *Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Gezer, M. ve Şahin, İ. F. (2017). Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutum ve Kültürel Zekâ Arasındaki İlişkinin Yem ile İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(38), 173-188.
- Göl, İ. ve Erkin, Ö. (2019). Association Between Cultural Intelligence and Cultural Sensitivity in Nursing Students: A Cross-Sectional Descriptive Study. *Collegian (The Australian Journal of Nursing Practice)*, 26, 485-491.
- Gürel, E. ve Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 336-356.
- İbiş, T. (2018). Çokkültürlülük ve Kültürel Zekâ. *Yeni Düşünceler*, 10, 20-35.
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). Kültürel Zekâ Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 94-114.

- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). Sosyal ve Kültürel Zekâ Arasındaki İlişkinin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2), 4-15.
- İşçi, E. ve Ark. (2013). Örgütlerde Kültürel Zekâ ve Hastane İşletmelerinde Kültürel Zekâ Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(5), 1-18.
- Kaçan, C. Y. (2018). Kültürlerarası Hemşirelik Eğitiminin, Öğrencilerin Mesleki Değerlerine, Empatik Becerilerine, Kültürel Duyarlılıklarına ve Zekalarına Etkisi: Bir Müdahale Çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Kahraman, M. (2016). Yabancı Dilde Kültürel Zekâ. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 12-18.
- Kahraman, M. (2016). Yabancı Dilde Kültürel Zekaya Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Kebabcı, V. (2016). Kişilik ve Kültürel Zekâ Arasındaki İlişki: Havayolu Çalışanları Üzerine Bir Çalışma. *Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Kılınç, K. Ö. ve Öztürk, H. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürel Zeka Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 12(4), 574-583.
- Koç, A. ve ark. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 1-15.
- Konate, T. (2018). Yabancı Öğrencilerin Kültürel Uyumunda Kültürel Zekanın Etkisi. *Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Köksal, G. ve Türker, A. (2019). Profesyonel Turist Rehberlerinin Kültürel Zekâ Seviyelerinin Mesleğe Bakış Açılı Üzerine Etkisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, 15, 111-132.
- Köse, N. (2016). Erasmus Programının Kültürel Zekâ Üzerine Etkisinde Demografik Özelliklerin Rolü. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

- Mercan, N. (2016). Çok Kültürlü Ortamlarda Kültürel Zekanın Kültürler Arası Duyarlılık ile İlişkisine Yönelik Bir Araştırma. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 1-13.
- Okanlı, A. (2017). Kültürel Zekâ. 1. Uluslararası, 4. Ulusal Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi Bildiri Kitabı, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, 30-31.
- Okuyan, C. B. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılıklarının Belirlenmesi: Bir Üniversite Örneği. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 20(1-2), 47-54.
- Öğüt, N. ve Olkun, E. O. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Düzeyi: Selçuk Üniversitesi Örneği. Selçuk İletişim, 11(2), 54-73.
- Özdemir, F. (2020). Çocuk Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Kültürel Duyarlılıkları ile Mülteci Hastalara Yönelik Aile Merkezli Bakım Uygulamaları. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, K. (2019). Kültürel Zekanın Kültürlerarası Duyarlılık Üzerindeki Etkisi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdişçi, A. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinde Çalıştay Yoluyla Kültürel Duyarlılığın Geliştirilmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, E. ve Öztaş, D. (2012). Transkültürel Hemşirelik. Batman University Journal of Life Sciences, 1(1), 293-300.
- Pala, G. (2019). Yerel Halkın Turizmin Sosyokültürel Etkilerine Bakışı ile Kültürel Duyarlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Peiying, N. ve Ark. (2012). International Placements Increase The Cultural Sensitivity and Competency of Professional Health Students: A Quantitative and Qualitative Study. Journal of Physical Therapy Education, 26(1), 61-68.

- Sak, U. (2016). Eğitim Psikolojisi. Zekâ ve Gelişimi. s. 103-121. Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Serter, Y. (2019). Kültürlerarası Farklılıklar Çerçevesinde Kültürün Dış Ticaret Üzerindeki Etkileri: Hindistan. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Süzer, M. S. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Kültürlerarası Duyarlılık ve Özgüven Algısı Arasındaki İlişki: Çağ Üniversitesi Örneği. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şakar, G. (2018). Psikolojik Danışman Adaylarının Özgeciliğinin, Duygusal Zekâ, Kültürel Duyarlılık ve Sosyal Beğenirlik Açısından Yordanması. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şatır, N. N. (2019). Göçmenlere Bakım Veren Hemşirelerin Yaşadığı Güçlükler ve Kültürel Duyarlılıkları. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şekerci, G. Y. (2019). Cultural Sensitivity in Immigrant Patients' Healthcare: How is it Perceived by Interning Medical and Nursing Students?. International Journal of Caring Sciences, 12(1), 49-57.
- Şimşek, B. (2019). Farklı Kültürden Gelen Hastalarla Çalışan Hemşirelerin Kültürel Duyarlılıkları ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, H. ve Ark. (2017). Cultural Sensitivity and Related Factors Among Nurse Educators in Turkey. International Journal of Caring Sciences, 10(3), 1374-1381.
- Şimşek, M. (2019). Sözlü Kültürün Elektronik Kültüre Taşınması: “Dede Korkut Hikayeleri Üzerine Bir İnceleme”. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşdemir, D. D. (2020). Çokkültürlü Çalışma Ortamında Kültürel Zekâ ve Duygusal Emek. İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.

- Tutuş, G. (2020). Çok Kültürlü Ortamda Kültürel Zekanın Kültürlerarası Duyarlılık Üzerine Etkisi: Portekiz Örneği. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uludağ, E. ve Deveci, G. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürel Zekalarının Değerlendirilmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 70-76.
- Unver, V. ve Ark. (2019). Evaluation of Cultural Sensitivity in Healthcare Service Among Nursing Students. European Journal of Educational Research, 8(1), 257-265.
- Yıldırım, K. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Algıları: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. ve Ark. (2019). Aile Sağlığı Merkezinde Çalışan Hemşire/Ebelerin Kültürel Duyarlılık ve Kültürel Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 12(3), 170-178.
- Yurttaş, A. ve Aras, G. N. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılıkları ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişki. Necmettin Erbakan Üniversitesi Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(3), 117-125.
- Yüce, İ. (2011). Çoklu Zekâ Kuramına Göre Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İncelenmesi. Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar, 3, 1876-1880.

EK-1

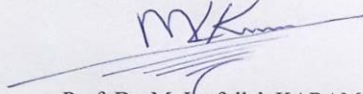
T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

ETİK ONAY BELGESİ

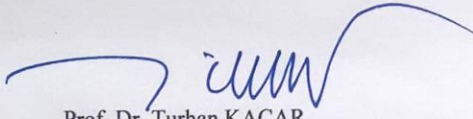
Üniversitemiz Hemşirelik Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi **Nurhayat Kılıç**'in, danışmanı Doç. Dr. **Aynur Aytekin Özdemir** tarafından sunulan " **Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kültürel Zeka ile Kültürel Duyarlılıkları Arasındaki İlişki** " başlıklı ve anket içeren Yüksek Lisans tez projesi dosyası incelenmiş ve anket çalışmasının içeriğinde etik olarak bir sorun olmadığına, ön koşulsuz olarak, ~~aybı~~ / oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Tarih: 08.02..2021

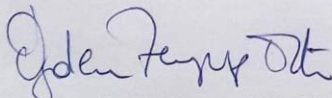
Sayı: 2021/8

Prof. Dr. M. İzzetullah KARAMAN
Başkan

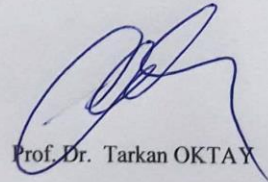

Prof. Dr. İbrahim SUBAŞI
Üye

Prof. Dr. Turhan KAÇAR
Üye

Prof. Dr. Ali TAN
Üye

Prof. Dr. Özden Zeynep OKTAV
Üye

Prof. Dr. Ahmet AKIN
Üye

Prof. Dr. Tarkan OKTAY
Üye

EK-2

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-70734980-100-8341
Konu : Anket Uygulama İzni

01.04.2021

Nurhayat KILIÇ
(10689163026 TC Nolu Psikiyatri Hemşireliği Yüksek Lisans Programı Öğrencisi)

İlgi : 26.03.2021 tarihli dilekçe.

Fakültemiz Hemşirelik Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Aynur Aytekin Özdemir danışmanlığında yapılan "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kültürel Zeka ile Kültürel Duyarlılıkları Arasındaki İlişki" konulu tez çalışması kapsamında Fakültemiz öğrencilerine anket formu uygulama talebiniz Dekanlığımızca uygun görülmüştür. Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK
Dekan V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 4KRD-KB99-8Y68

Belge Doğrulama Adresi : <https://ebysorgu.medeniyet.edu.tr>

Adres: Dumlupınar Mahallesi D-100 Karayolu No:98 Kadıköy / İstanbul
Telefon No : 0 (216) 280 31 50 - 3199 Fax No : 0 (216) 280 20 21
e-Posta : sabif@medeniyet.edu.tr İnternet Adresi : <http://www.medeniyet.edu.tr/>
Kep Adresi : istanbulmedeniyetuni@hs01.kep.tr

Bilgi İçin :Serpil ÖZTÜRK
V.H.K.İ.
Dahili No:2085

EK-3

Tanıtıcı Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2. Yaşınız:
3. Kaçınıcı sınıftasınız?
 1. sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf () 4.sınıf ()
4. Okuduğunuz bölüm:
5. Aile tipiniz nedir? :
Çekirdek aile () Kalabalık aile () Parçalanmış aile ()
6. Yaşamınızın büyük bölümünü geçirdiğiniz yer:
Köy, Kasaba () Şehir () Büyük şehir () Yurt Dışı ()
7. Gelir durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?
Gelir giderden az () Gelir Gidere eşit () Gelir Giderden Fazla ()
8. Mesleğinizi seçme durumunuz nedir?
İsteyerek () İstemeyerek ()
9. Yabancı dil bilginiz nedir?
Bilmiyorum () Başlangıç () Orta düzey () İleri düzey ()
10. Annenizin eğitim durumu nedir?
Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve üzeri ()
11. Babanızın eğitim durumu nedir?
Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve üzeri ()

EK-4**Kültürel Zekâ Ölçeği**

	Hiç katılmıyorum			Kararsızım			Tamamen katılıyorum
	1	2	3	4	5	6	7
1. Farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla etkileşim kurarken kullandığım kültürel bilgilerin farkındayım.							
2. Bana yabancı bir kültürden gelen insanlarla etkileşim kurarken kültürel bilgimi ayarlarım.							
3. Kültürlerarası etkileşimlerde kullandığım kültürel bilgimin farkındayım.							
4. Farklı kültürlere sahip insanlarla etkileşim halindeyken, kültürel bilgilerimin doğruluğunu kontrol ederim.							
5. Diğer kültürlerin yasal ve ekonomik sistemlerini bilirim.							
6. Diğer dillerin kurallarını (örneğin; kelime bilgisi, dil bilgisi) bilirim.							
7. Diğer kültürlerin dini inançlarını ve kültürel değerlerini bilirim.							
8. Diğer kültürlerin evlilik yapılarını bilirim.							
9. Diğer kültürlerin sanat ve zanaatlarını bilirim.							
10. Diğer kültürlerin sözel olmayan davranışları (jest ve mimik) ifade etme şekillerini bilirim.							
11. Farklı kültürden insanlarla etkileşim kurmaktan zevk alırım.							
12. Bana yabancı bir kültürün halkı ile karşılaştığımda onlarla kaynaşabilme konusunda kendime güvenirim.							
13. Yeni bir kültüre uyum sağlama sürecinde yaşayacağım stres ile başa çıkabilme konusunda kendime güvenirim.							
14. Yabancıysa olduğum bir kültürde yaşamaktan hoşlanırım.							
15. Farklı bir kültürdeki alışveriş koşullarına alışabilme konusunda kendime güvenirim.							
16. Konuşma davranışlarımı (örneğin; ses tonu, aksan vb.) kültürlerarası iletişimin gereklerine göre ayarlarım.							
17. Farklı kültürlerarası durumlara uyum sağlamak için duruma göre duraksar ya da sessiz kalırım.							
18. Konuşma hızımı kültürlerarası etkileşimin gereklerine göre değiştirebilirim.							
19. Sözel olmayan davranışlarımı kültürlerarası etkileşimin gereklerine göre değiştirebilirim.							
20. Yüz ifadelerimi kültürlerarası etkileşimin gereklerine göre değiştirebilirim.							

EK-5**Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği**

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişimde bulunmaktan hoşlanırım.					
2. Diğer kültürlerden olan insanların dar görüşlü olduğunu düşünürüm.					
3. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken kendimden oldukça eminimdir.					
4. Farklı kültürlerden olan insanların karşısında konuşmakta çok zorlanırım.					
5. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken her zaman ne söyleyeceğimi bilirim.					
6. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken oldukça sosyal olabilirim.					
7. Farklı kültürlerden olan insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.					
8. Farklı kültürlerden olan insanların değerlerine saygı duyarım.					
9. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken kolayca telaşlanırım.					
10. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken kendime güvenirim.					
11. Farklı kültürdeki akranlarım hakkında bir kanıya varmadan önce beklemeyi tercih ederim.					
12. Farklı kültürlerden olan insanlarla birlikteyken genellikle cesaretim kınılır.					
13. Farklı kültürlerden olan insanlara karşı açık fikirliyimdir.					
14. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken nezaket kurallarına daha dikkat ederim.					
15. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken genellikle kendimi yarsız hissedirim.					
16. Farklı kültürlerden olan insanların davranış biçimlerine saygı duyarım.					
17. Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim kurarken olabildiğince çok bilgi edinmeye çalışırım.					
18. Farklı kültürlerden olan insanların görüşlerini kabul edemem.					
19. İletişimimiz boyunca kültürel olarak farklı olan akranlarımın imalı yorumlarına karşı hassasımdır.					
20. Kendi kültürümün diğer kültürlerden daha iyi olduğunu düşünürüm.					
21. İletişimimiz boyunca kültürel olarak farklı olan akranlarıma genellikle olumlu yaklaşırım.					
22. Kültürel olarak farklı insanlarla uğraşmak zorunda kalacağım durumlardan kaçınırım.					
23. Kültürel olarak farklı olan akranlarıma karşı anlayışımı, genellikle sözlü/sözsüz iletişim ile belli ederim.					
24. Kültürel olarak farklı olan akranlarımla aramızdaki farklılıklardan keyif alırım.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Nurhayat GÜVEREN

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri:

Medeni Durumu: Evli

Elektronik Posta:

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lise	Tuğrulbey Anadolu Lisesi	2012
Lisans	Yeditepe Üniversitesi	2017
Yüksek Lisans	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2022

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2018 Şubat-Temmuz	Medipol Üniversitesi Hastanesi	Hemşire
2018 Eylül	Gebze Fatih Devlet Hastanesi	Hemşire

İngilizce: Orta düzey

YAYINLAR

Işık, I., Kılıç, N., Savaş, G. (2019). Şizofreni Hastalığına Sahip Bireylerin Çalışma Hayatı Konusunda Yaşadıkları Güçlükler. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(3), 399-408.